

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انجمن ایرانی تاریخ
The Iranian
Society of History

مجموعه چکیده مقالات

هفتمین همایش ملی آموزش تاریخ در مدارس

به کوشش:

دبیر علمی همایش:

دکتر احمد ابوحمزه (عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان)

دبیر اجرایی همایش: دکتر فاطمه تقوایی

پردیس ابوریحان دانشگاه تهران (پاکدشت)

۲۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

انجمن ایرانی تاریخ

کارگروه آموزش و پرورش

تنظیم و ویرایش: رحیم روح بخش

برگزارکنندگان همایش

انجمن ایرانی تاریخ (کارگروه آموزش و پرورش)

پردیس ابوریحان دانشگاه تهران (پاکدشت)

حامیان همایش

دانشگاه فرهنگیان

گروه تاریخ سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مدیریت آموزش و پرورش پاکدشت

فرمانداری شهرستان پاکدشت

دهیاری روستای گلزار

اداره تکنولوژی و گروه‌های آموزشی آپ شهرستانهای تهران

موزه کرمانی پاکدشت

راديو فرهنگ صدای جمهوری اسلامی ایران

کمیته‌های علمی و اجرایی و هیات داوران مقالات

هفتمین همایش ملی آموزش تاریخ در مدارس

اسامی اعضای کمیته علمی: (به ترتیب حروف الفبا)

- دکتر احمد ابوحمزه (دبیر علمی همایش و عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - تهران)
دکتر روح الله بهرامی (عضو هیئت علمی دانشگاه رازی - کرمانشاه)
دکتر عباس پرتویی (عضو هیئت علمی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزش و پرورش - تهران)
دکتر لیلا تقوی (عضو هیئت علمی دانشگاه زنجان - زنجان)
دکتر فاطمه جان احمدی (عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس - تهران)
دکتر شهرام جلیلیان (عضو هیئت علمی دانشگاه اهواز - اهواز)
دکتر امیر حسین حاتمی (عضو هیئت علمی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) - قزوین)
دکتر هوشنگ خسرو بیگی (عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور - تهران)
دکتر مجتبی خلیفه (عضو هیئت علمی دانشگاه بیرجند - بیرجند)
دکتر عبدالرسول خیراندیش (عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز - شیراز)
دکتر نیره دلیر (عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و فرهنگی - تهران)
دکتر علی رمضانی پاچی (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - مازندران)
دکتر محمد رضا روزبهانی (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - تهران)
دکتر جمشید روستا (عضو هیئت علمی دانشگاه شهید باهنر - کرمان)
دکتر نصرالله صالحی (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - البرز)
دکتر زهیر صیامیان گرجی (عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی - تهران)
دکتر توران طولابی (عضو هیئت علمی دانشگاه لرستان - لرستان)
دکتر کوروش فتحی (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - البرز)
دکتر حسین محمدی (عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی - البرز)
دکتر علیرضا مالایی توانی (عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و فرهنگی - تهران)
دکتر جمشید نوروزی (عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا - تهران)

دکتر جواد هروی (عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی (علوم و تحقیقات) - تهران)
دکتر شهرام یوسفی فر (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران - تهران)

اسامی اعضای هیات داوران مقالات: (به ترتیب حروف الفبا)

دکتر احمد ابوحمزه (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - تهران)
دکتر فروزان ادیب فر (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - لرستان)
دکتر حسن باستانی راد (عضو علمی دانشگاه شهید بهشتی - تهران)
دکتر موسی الرضا بخشی (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - تهران)
دکتر روح الله بهرامی (عضو هیئت علمی دانشگاه رازی - کرمانشاه)
دکتر رضا بیگدلو (عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا - تهران)

دکتر عباس پرتوی مقدم (عضو هیئت علمی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزش و پرورش - تهران)

دکتر فاطمه تقوایی (رئیس کارگروه آموزش و پرورش انجمن ایرانی تاریخ)
دکتر لیلا تقوی (عضو هیئت علمی دانشگاه زنجان - زنجان)
دکتر فاطمه جان احمدی (عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس - تهران)
دکتر شهرام جلیلیان (عضو هیئت علمی دانشگاه اهواز - اهواز)
دکتر امیر حسین حاتمی (عضو هیئت علمی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) - قزوین)
دکتر هوشنگ خسرو بیگی (عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور - تهران)
دکتر مجتبی خلیفه (عضو هیئت علمی دانشگاه بیرجند - بیرجند)
دکتر ذوالفقاری (کارشناس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)
دکتر محمد حسین رضوی (نویسنده کتاب های درسی تاریخ آموزش و پرورش)
دکتر علی رمضانی پاچی (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - مازندران)
دکتر قنبر علی رودگر (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - تهران)
دکتر محمد رضا روزبهانی (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - تهران)

دکتر جمشید روستا (عضو هیئت علمی دانشگاه شهید باهنر - کرمان)
رحیم روح بخش (مسئول مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش)
دکتر نصرالله صالحی (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - البرز)
دکترزهیر صیامیان گرجی (عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی - تهران)
دکتر توران طولابی (عضو هیئت علمی دانشگاه لرستان - لرستان)
دکتر طوبی فاضلی پور (مسئول امورارزیابی انجمن ایرانی تاریخ)
دکتر کوروش فتحی (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان - البرز)
دکتر حسین محمدی (عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی - البرز)
دکتر علیرضا مالایی توانی (عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و فرهنگی - تهران)
دکتر جواد هروی (عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی (علوم و تحقیقات) - تهران)
دکترشهرام یوسفی فر (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران - تهران)

کمیته اجرایی:

محمد حسنی، ریاست اداره آموزش و پرورش پاکدشت
دکتر جواد فتحی، معاونت آموزش متوسطه آموزش و پرورش پاکدشت
ژما جواهری پور، معاون نیروی انسانی
محمدرضا اردستانی رستنی، رئیس اداره تکنولوژی و گروه های آموزشی و بررسی محتوا استان
فهمیه یاری، رئیس اداره پژوهش
مرضیه علی نژاد، کارشناس مسئول اداره تکنولوژی، گروه های آموزشی و بررسی محتوا استان
یوکابد کرمدار، کارشناس اداره تکنولوژی، گروه های آموزشی و بررسی محتوا
رضا کتی، دبیر آموزش و پرورش پاکدشت
دکتر محبوبه نعمتی، دبیر آموزش و پرورش پاکدشت
نرجس امینیان، دبیر آموزش و پرورش پاکدشت
زینب رضایی، کارشناس گروه های آموزشی پاکدشت
معصومه سنگاری دبیر آموزش و پرورش پاکدشت
حمید زحمتکش، دبیر آموزش و پرورش پاکدشت
مهسا محمدی، کارشناس اجرایی گروه های آموزشی پاکدشت
زهرا حنیفه نژاد، کارشناس مسئول گروه های آموزشی پاکدشت
مدینه بهروز، دبیر آموزش و پرورش پاکدشت
زهرا شریفی، دبیر آموزش و پرورش پاکدشت
علیرضا هداوند میرزایی کارشناس فرهنگی هنری آموزش و پرورش پاکدشت

شورای سیاست گذاری و برنامه‌ریزی همایش (کارگروه آموزش و پرورش انجمن ایرانی تاریخ)

دکتر فاطمه تقوایی، رئیس کارگروه

دکتر احمد ابوحمزہ

دکتر طوبی فاضلی‌پور

رحیم روح بخش

دکتر نسرین میرآخورلو

دکتر فاطمه اروجلو

زهرا قلعه آقابابایی

مقدمه.....	۱۳
تأثیر رمان‌های تاریخی بر آموزش تاریخ.....	۳۲
بررسی اهمیت و نقش روش‌های تدریس خلاق و مبتنی بر تفکر انتقادی در جذابیت درس تاریخ.....	۳۳
نقش و اهمیت تاریخ شفاهی در آموزش تاریخ در مدارس.....	۳۴
نقش هوش مصنوعی در آموزش درس تاریخ.....	۳۵
مرور سیستماتیک کاربردها، پروژه‌ها و سیستم‌های موفق هوش مصنوعی در آموزش تاریخ.....	۳۶
بررسی روند آموزش از مکتب‌خانه تا مدارس جدید و تاثیر آن بر اوضاع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی روستای خیرآباد.....	۳۷
تحلیل محتوای بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی پایه نهم از منظر تفکر انتقادی.....	۳۸
آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن).....	۳۹
روش‌های نوین آموزش تاریخ (AI).....	۴۰
تبیین هویت ایران اسلامی براساس بن‌مایه فرهنگ باستانی در بستر آموزش تاریخ مدارس.....	۴۱
آموزش و پرورش نوین و دگرگونی اجتماعی و تحرک طبقاتی در ایران دوره پهلوی.....	۴۲
دلالت‌ها و پیامدهای آموزشی و تربیتی دیدگاه عینیت‌گرایی علمی در تاریخ.....	۴۳
ویژگی‌های تدریس برتر درس مطالعات اجتماعی و اثر آن بر جامعه‌پذیری دانش‌آموزان مقطع ابتدایی (با تکیه بر مؤلفه‌های هویتی تاریخ ایران).....	۴۵
شیوه‌های علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان کار و دانش به درس تاریخ معاصر.....	۴۷
نگاهی اجمالی به فرایند تاریخچه هوش مصنوعی: (Artificial intelligence).....	۴۸
ضرورت پرداختن کتب درسی متوسطه دوم به تاریخ محلی و تأثیر آن در شناخت فرهنگ ملی.....	۴۹
آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن) در آموزش و یادگیری درس تاریخ در میان دانش‌آموزان.....	۵۰
تاریخ محلی و بازتولید هویت ملی (مطالعه‌ی موردی شهرستان خواف).....	۵۱
آموزش تاریخ و تولیدات رسانه‌ای (پادکست‌های تاریخی).....	۵۲

- ۵۳ کاربست تفکر انتقادی در آموزش تاریخ در مدارس
- ۵۵ پژوهشهای جرم‌شناختی در تاریخ؛ مبانی، بایسته‌ها و برآیندها
- ۵۶ بکارگیری روش تدریس گردش علمی با استفاده از محیط موزه (با نگاهی بر آموزش تاریخ در محیط‌های تاریخی)
- ۵۷ ادراک زمان، زیربنای آموزش تاریخ
- ۵۸ آموزش تاریخ با رویکرد تاریخ اجتماعی در مدارس
- ۵۹ نگاهی به علم تاریخ در برنامه آموزش علوم اجتماعی دانشگاه فرهنگیان
- ۶۰ تجربه زیسته دانش‌آموزان پایه نهم از تاثیر آشنایی با تاریخ محلی در تکوین هویت ملی
- ۶۱ غفلت از مناسبات تمدنی ایران و غرب در کتاب درسی تاریخ معاصر
- ۶۲ مدل روش تدریس تاریخ؛ «تفکر سطح بالا» در فرایند «یادگیری» و «هویت‌سازی» بر پایه پیوند حیطه «شناختی» و «عاطفی»
- ۶۳ کارکرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ
- ۶۴ نگاهی جدید به آموزش درس تاریخ در مدارس ایران
- ۶۵ آموزش تاریخ منهای حفاظت محیط زیست: غفلت از محیط زیست در کتابهای درسی تاریخ و لزوم بازنگری در محتوا
- ۶۶ تحلیل تصاویر آغازین دروس کتاب تاریخ دهم انسانی به روش ویلیام رومی
- ۶۷ کاربرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ
- ۶۸ نقش تجار گیلانی در توسعه مدارس نوین
- ۶۹ بررسی شکل‌گیری نظام آموزشی جدید در ایران و نسبت آن با مدارس دولتی، ملی و مکتبخانه‌ها
- ۷۰ از سپاه دانش تا دانشگاه سپاهیان انقلاب
- ۷۱ توصیف و نقد کتاب "آموزش تاریخ" منتشر شده توسط یونسکو
- ۷۲ کاربرد "پادکست" در آموزش تاریخ
- ۷۳ نقش هوش مصنوعی در تدریس تاریخ باستان؛ چالش‌ها و راه‌کارها
- ۷۴ بازشناسی مشکلات استقرار سبک نوین آموزشی در آبادی‌های ساحلی جنوب ایران در دوره پهلوی (مطالعه موردی: شهرستان‌های جنوبی استان بوشهر کنونی)
- ۷۵ مقایسه تطبیقی بخش ایران باستان کتاب درسی تاریخ عمومی اول متوسطه، چاپ سال ۱۳۰۵، با تاریخ (۱) پایه دهم دوره متوسطه، چاپ سال ۱۴۰۱

تحلیل چگونگی ایجاد و فعالیت ایجاد مدرسه کامیونیتی اسکول «Community School» ۷۶

فواید و پیامدهای استفاده از داستان های تاریخی در آموزش و یادگیری درس تاریخ در میان دانش آموزان ۷۷

آموزش مکتبخانه ای و وضعیت سواد در بلوچستان (پیش از آغاز آموزش مدرن) ۷۸

دکتر محمدجواد مشکور و تألیف کتب درسی ۷۹

ضرورت کاربست همسویی تاریخ و ادبیات در آموزش تاریخ بررسی موردی میراث ادبی و تاریخی سلسله ی سلجوقیان ۸۰

جایگاه و عاملیت فرودستان در کتاب های آموزشی تاریخ متوسطه دوم ۸۱

جستاری در نشریات زنان (۱۲۹۹-۱۳۲۰ ش) نسبت به دروس آموزشی مورد نیاز مدارس دخترانه ۸۲

آموزش تاریخ شفاهی در مدارس: رویکردها و روش ها ۸۳

تاریخ جایگزین: آموزش تاریخ با تاریخی که نیست! ۸۴

فضای مجازی و آموزش تاریخ: فرصت ها و تهدیدها ۸۶

بررسی ویژگی های داستانی رمان «تو در قاهره خواهی مرد» و نقش آن در آموزش تاریخ .. ۸۷

تأثیر گفتمان آموزشی دوره مظفرالدین شاه بر جنبش مشروطه ایران (۱۳۱۳ تا ۱۳۲۴ ق.) .. ۸۸

بازدید میدانی مکمل آموزش درس تاریخ ۸۹

راهکارهای کیفیت بخشی به آموزش تاریخ ۹۰

تاریخ شفاهی و جایگاه آن در آموزش و تاریخ نگاری ۹۱

بررسی عوامل موثر بر بسته شدن و انحلال مدارس نوین مازندران در عصر قاجار ۹۲

تأملی بر سرفصل و برنامه ریزی درسهای کارشناسی آموزش تاریخ در دانشگاه فرهنگیان و لزوم بازنگری آن ۹۳

تحلیل محتوای متن کتاب های درسی تاریخ با کاربرست رویکرد گفتمانی-تاریخی روث وداک ۹۴

پیرامون انتشار کتاب درسی تاریخ و تاریخ نویسی از دیدگاه محمدحسین ذکاالملک ۹۵

بررسی رابطه میان میزان آشنایی دانش آموزان با میراث فرهنگی شهر اصفهان و دل بستگی آن ها به هویت ملی ۹۶

تأسیس دانش سرای عالی سپاه دانش (دانشگاه ابو ریحان بعدی) و تحولات آن ۹۷

- روان‌شناسی توده و تاریخ نگاری فرودستان؛ رهیافتی جدید در آموزش تاریخ ۹۸
- ضرورت آموزش تاریخ ۹۹
- آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن) ۱۰۰
- بررسی آموزش تاریخ در سه کشور فارسی زبان (تاجیکستان، افغانستان و ایران) ۱۰۱
- کارکرد تاریخ شفاهی در عرصه های نوین مطالعات تاریخی و میان رشته ای در آموزش تاریخ ۱۰۲
- آموزش فهم‌پذیری مفهوم امر واقع و روایت در تاریخ بر پایهی فیلم راشامون ۱۰۳
- کاربرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ ۱۰۴
- نخستین مؤلفان کتاب های درسی رسمی تاریخ ۱۰۵
- مغفول ماندن معماری ایران عصر پهلوی، در کتاب درسی تاریخ معاصر ایران ۱۰۶
- غفلت از هنر ایران دوره پهلوی در کتاب درسی تاریخ معاصر ایران (با تاکید بر بررسی موسیقی، سینما) ۱۰۷
- غفلت از تاریخ فلسفی یا درک فیلسوفانه از تاریخ ۱۰۸
- بررسی عملکرد خدمات آموزشی زنان در دوره پهلوی دوم ۱۱۰
- چرایی و چگونگی استفاده از بازی‌های رایانه‌ای در آموزش و یادگیری تاریخ ۱۱۱
- آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن) ۱۱۲
- وضعیت سپاه ایران در جنگ های ایران و روسیه ۱۱۳

هر که نامخت از گذشت روزگار هیچ ناموزد ز هیچ آموزگار

درباره وضعیت «آموزش تاریخ در ایران» از دو منظر کلی می‌توان سخن گفت: منظر اول در چارچوب «نظام آموزشی ایران»، از آموزش و پرورش در مقاطع گوناگون تا آموزش عالی و دانشگاهی یا همان آکادمیک است، منظر دوم ماهیت آموزش تاریخ یا همان اصول و روش‌های آموزش تاریخ است. در بعد اول با مرور وضعیت شاخص‌های حوزه دانش تاریخ در آموزش و پرورش و آموزش عالی در قالب کتاب‌ها، نشریات علمی، پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها و همچنین فعالیت‌های تخصصی مرتبط با دانش تاریخ، ارتباط رشته تاریخ با سایر رشته‌های تخصصی و همچنین نسبت آنها با مسائل و موضوعات جامعه ایران روبرو هستیم. در بعد دوم با موضوعاتی از قبیل بررسی انواع محتواهای آموزشی، جایگاه کتاب درسی، روش‌های تدریس، روش‌های ارزشیابی، شیوه‌های کمک آموزشی و دیگر انواع آن مواجهه داریم. البته در هر دوی این منظرها، توجهی نیز به بررسی تجربیات سایر کشورها نیز صورت گرفته است. در راستای بررسی، تتبع و تبیین این ابعاد مورد اشاره، از حدود یک دهه پیش «کارگروه آموزش و پرورش انجمن ایرانی تاریخ»، در قالب سلسله همایش‌های ملی آموزش تاریخ در مدارس، «وضعیت آموزش تاریخ در ایران» را مورد جستجو و پژوهش قرار داده است.^۱

برگزاری این رویداد علمی، در زمینه تعمیق، نقد و بررسی آموزش تاریخ، اطلاع از یافته‌های جدید در عرصه علم و دانش تاریخ، دانش آموزش محتوا (PCK)، آشنایی معلمان با روش‌های نوین آموزش تاریخ و نشر و اشاعه جدیدترین دستاوردهای علمی در زمینه آموزش تاریخ در مدارس را باید به مثابه جهش آموزش دهندگان و دست‌اندرکاران تاریخ کشور به سمت و سوی تامین نیازهای ضروری و استراتژیک آموزشی این رشته در «تولید دانش آموزش تاریخ» تلقی کرد که علی‌رغم اهمیت بسیار آن کمتر مورد توجه واقع شده است. این همایش‌های ملی، پیام مهمی به عنوان یک فعالیت ارزشمند در پژوهش‌های تاریخی دارد و این موضوع اساسی نیازمند عنایت و توجه همه متولیان امر آموزش کشور می‌باشد.

(۱) جدول پیوست در انتهای مقدمه عناوین همایش‌ها و اطلاعات آن را به نمایش می‌گذارد.

در این راستا و به دنبال برگزاری ششمین همایش ملی آموزش تاریخ در مدارس که به جهت همه گیری بیماری کرونا به صورت مجازی، در روز ۲۸ آبان ۱۳۹۹ در دانشگاه رازی کرمانشاه برگزار شد، کارگروه آموزش و پرورش انجمن ایرانی تاریخ، پیشنهاد برگزاری هفتمین همایش را در پردیس ابوریحان دانشگاه تهران (پاکدشت) به هیأت مدیره انجمن ایرانی تاریخ ارائه نمود. پس از تصویب فرآیند همایش این دوره بوسیله هیات مدیره محترم و تعیین کمیته علمی همایش و دریافت مجوز از کمیسیون انجمن های علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و همچنین دریافت مجوز پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)، فراخوان ارسال مقالات در قالب پوستر همایش، از آذرماه ۱۴۰۲ اطلاع رسانی شد. بعد از دو بار تمدید برای دریافت چکیده مقالات، تعداد بیش از ۸۰ عنوان چکیده و مقاله از استادان، معلمان و پژوهشگران گرامی در دبیرخانه همایش دریافت گردید. از این تعداد چکیده ها و مقاله های دریافتی تعداد ۲۶ نفر دبیر و معلم آموزش و پرورش، تعداد ۲۱ نفر هیئت علمی دانشگاه های مختلف کشور، تعداد ۲۲ نفر دانشجوی دکتری و کارشناسی ارشد، تعداد ۱۲ نفر دکتری و ۱۷ نفر دانش آموخته کارشناسی ارشد و تعداد ۲ نفر نیز دارای مدرک کارشناسی بودند.

در این مجموعه ۷۷ چکیده به زیور طبع آراسته شده است که تعداد ۲۷ چکیده مربوط به محور «روش آموزش تاریخ» است که ۲۲ درصد مطالب مجموعه را شامل می گردد. همچنین موضوع «تاریخ و تحولات نظام آموزشی نوین» با ۱۱ چکیده، محور «تحلیل محتوای کتب درسی تاریخ» با ۱۱ چکیده و محور «آموزش تاریخ و هوش مصنوعی» که برای نخستین بار در محور های همایش قرار گرفت با ۱۰ چکیده و ۱۲ درصد چکیده ها را شامل می گردد. محور «آموزش تاریخ و تولیدات رسانه ای» نیز با سه چکیده و آموزش تاریخ در دانشگاه فرهنگیان دو چکیده را شامل می شود. همچنین با توجه به مکان برگزاری همایش که در پردیس ابوریحان بیرونی پاکدشت و (یا همان دانشسرای عالی سپاه دانش قبل از پیروزی انقلاب اسلامی) برگزار می گردد دو چکیده به تاریخ این دانشسرا عالی می پردازد.

در پایان بر خود لازم می دانیم تا از همکاری و مساعدت ریاست و اعضای محترم هیات مدیره دوره ششم انجمن ایرانی تاریخ، جناب آقای دکتر لطفی ریاست محترم پردیس ابوریحان دانشگاه تهران (پاکدشت) و معاونین محترم ایشان، جناب آقای دکتر اصلاحچی معاون محترم

پژوهش و فناوری دانشگاه فرهنگیان، گروه تاریخ سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، جناب آقای دکتر محمد حسنی ریاست محترم آموزش و پرورش پاکدشت و معاونین ایشان به خصوص دکتر جواد فتحی معاون محترم آموزش متوسطه، فرماندار محترم پاکدشت، اعضای محترم دهیاری روستای گلزار، اعضای کارگروه آموزش و پرورش انجمن، و زحمات بی دریغ دوستان ارجمند در کمیته های علمی و اجرایی و هیات داوران قدردانی به عمل آوریم.

دبیر علمی همایش: دکتر احمد ابوحمزه

دبیر اجرایی همایش: دکتر فاطمه تقوایی

اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

جدول سلسله همایش های آموزش تاریخ در مدارس

ردیف	موضوع همایش ها	مکان همایش ها	زمان همایش ها	تعداد چکیده دریافتی	تعداد مقاله دریافتی	تعداد مقاله چاپ شده	تعداد مقاله معلمان	ویران های ملی
۱	آموزش و پژوهش تاریخ در ایران (آسیب ها و راهکارها)	تهران، آرشیو ملی ایران	۱۳۸۹/۹/۱۸ و ۱۷	۶۷	۵۰	-	۱۰	دبیر علمی: خانم دکتر سیمین فصیحی
۲	دومین همایش آموزش تاریخ در مدارس (تهران)	تهران، آرشیو ملی ایران	۱۳۹۵/۲/۶	۹۰	۷۵	۲۵	۴۰	دبیر علمی: خانم دکتر طوبی فاضلی پور دبیر اجرایی: آقای رحیم روح بخش
۳	سومین همایش آموزش تاریخ در مدارس (اصفهان)	اصفهان، مرکز تحقیقات معلمان اصفهان	۱۳۹۶/۲/۷	۱۲۰	۹۵	۲۱	۵۰	دبیر علمی: آقای دکتر مهدی ابوالحسنی ترقی دبیر اجرایی: آقای دکتر محمدحسین فروغی
۴	چهارمین همایش آموزش تاریخ در مدارس (کرمان)	کرمان، دانشگاه شهید باهنر کرمان	۱۳۹۶/۱۱/۵	۱۴۰	۱۰۶	۴۹ (در دو جلد)	۸۶	دبیر علمی: آقای دکتر جمشید روستا دبیر اجرایی: آقای رحیم روح بخش
۵	پنجمین همایش آموزش تاریخ در مدارس (سیستان و بلوچستان)	زاهدان، دانشگاه سیستان و بلوچستان	۱۳۹۷/۱۰/۲۶	۱۲۵	۱۱۰	۴۲ (در دو جلد)	۶۳	دبیر علمی: آقای دکتر مسعود مرادی دبیر اجرایی: آقای دکتر علی نادریان فر
۶	ششمین همایش آموزش تاریخ در مدارس (کرمانشاه)	کرمانشاه، دانشگاه رازی کرمانشاه	۱۳۹۹/۸/۲۸	۸۰	۸۰	۲۰ مقاله	۱۰	دبیر علمی: آقای دکتر روح الله بهرامی دبیر اجرایی: آقای دکتر مهدی عزتی
۷	هفتمین همایش آموزش تاریخ در مدارس (پاکدشت)	پاکدشت، پردیس ابوریحان (دانشگاه تهران)	۱۴۰۲/۲/۲۷	۷۷	۶۳	-	-	دبیر علمی: آقای دکتر احمد ابوحمزه دبیر اجرایی: خانم دکتر فاطمه تقوایی

فهرست چکیده مقالات (بر اساس حروف الفبا نویسندگان)

ردیف	نام و نام خانوادگی	عنوان چکیده مقاله	سمت و آدرس
۱	فاطمه آقاخانی	تأثیر رمان‌های تاریخی بر آموزش تاریخ	دانشجوی رشته تاریخ اسلام، مقطع ارشد، دانشگاه الزهرا
۲	سعیده آذر	بررسی اهمیت و نقش روش‌های تدریس خلاق و مبتنی بر تفکر انتقادی در جذابیت درس تاریخ	دبیر تاریخ - فارغ التحصیل دکتری تاریخ اسلام دانشگاه مذاهب اسلامی تهران، saeedehazar@gmail.com
۳	علی آقایی	نقش و اهمیت تاریخ شفاهی در آموزش تاریخ در مدارس	دانشجوی دکتری تاریخ ایران اسلامی دانشگاه تبریز aghayari2@gmail.com
۴	سمانه ابراهیمی وله موزویی	نقش هوش مصنوعی در آموزش درس تاریخ	دبیر آموزش و پرورش شهرستان بهشهر
۵	فروزان ادیب فر ریحانه رضوانی عاطفه یآوری	مرور سیستماتیک کاربردها، پروژه‌ها و سیستم‌های موفق هوش مصنوعی در آموزش تاریخ	- گروه آموزش تاریخ، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران . f.adibfar@cfu.ac.ir آدرس ایمیل : - دانشجو معلم آموزش تاریخ دانشگاه فرهنگیان لرستان : Reyhanehrezvani7@yahoo.com - دانشجو معلم آموزش تاریخ دانشگاه فرهنگیان لرستان، At.yavari.2790@gmail.com آدرس ایمیل :

۶	حمید اشرفی خیرآبادی	بررسی روند آموزش از مکتبخانه تا مدارس جدید و تاثیر آن بر اوضاع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی روستای خیرآباد	دانش آموخته دکترای تاریخ اسلام؛ مدرس دانشگاه تهران و دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه فنی و حرفه ای شریعتی تهران
۷	امراهه امینی سمیرمی سینا امینی سمیرمی	تحلیل محتوای بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی پایه نهم از منظر تفکر انتقادی	کارشناس ارشد جامعه شناسی دانشگاه اصفهان، دبیر علوم اجتماعی (نویسنده مسئول). دانشجوی کارشناسی جامعه شناسی دانشگاه اصفهان.
۸	حمید بصیرت منش عباس سراچ	آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن)	استادیار پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی (نویسنده مسئول) دانشجوی دکترای تاریخ انقلاب اسلامی پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی
۹	فائزه بهارلو حمید ایمنی	روش های نوین AI آموزش تاریخ (	کارشناس ارشد تاریخ ایران اسلامی از دانشگاه خوارزمی، (کارشناسی: دانشگاه الزهرا)، Faezeh71166.baharloo@gmail.com کارشناس مهندسی نرم افزار و مدیر فنی تکنولوژی نرم افزار، H_Imeni@yahoo.com
۱۰	حکیمه بهشتی پور	تبیین هویت ایران اسلامی براساس بن مایه فرهنگ باستانی در بستر آموزش تاریخ مدارس	دانشجوی دکتری تاریخ اسلام، دانشگاه تهران
۱۱	رضا بیگدلو	آموزش و پرورش نوین و دگرگونی	دانشیار تاریخ پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی (نویسنده مسئول): bigdelor@gmail.com

ثریا مرسلی	اجتماعی و تحرک طبقاتی در ایران دوره پهلوی	. دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ ایران دانشگاه الزهره morsalinarges44@gmail.com
۱۲	عباس پرتوی مقدم	دلالات و پیامدهای آموزشی و تربیتی دیدگاه عینیت‌گرایی علمی در تاریخ
۱۳	نادر پروین	دانش آموزان مقطع ابتدایی (با تکیه بر مؤلفه های هویتی تاریخ ایران)
۱۴	زهره تاجی	شیوه های علاقه مند کردن دانش آموزان کار و دانش به درس تاریخ معاصر
۱۵	احد تکین	نگاهی اجمالی به فرایند تاریخچه هوش مصنوعی: Artificial intelligence
۱۶	محمد جمالو سمانه کریمیان بلداجی	دانش آموخته دکتری تاریخ انقلاب اسلامی پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی Mo.jamal1369@ gmail.com (نویسنده مسئول)

-دانش آموخته کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی smanhkrmyan@gmail.com			
دبیر تاریخ، کارشناسی ارشد تاریخ باستان، خراسان شمالی - بجنورد	آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن) در آموزش و یادگیری درس تاریخ در میان دانش آموزان	ثریا جنگجوی	۱۷
- کارشناس ارشد تاریخ، دبیر تاریخ شهرستان خواف rahimjavan66@gmail.com - کارشناس ارشد تاریخ، دبیر تاریخ منطقه جی اصفهان saeed1369sadra@gmail.com - کارشناس ارشد دانشگاه فردوسی مشهد zahraghazavi0@gmail.com	تاریخ محلی و بازتولید هویت ملی (مطالعه ی موردی شهرستان خواف)	عبدالرحیم جوان لاجی، سعید عظیمی، زهرا قضاوی	۱۸
کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری - دبیر تاریخ دبیرستان دانش پژوهش کردکوی	آموزش تاریخ و توليدات رسانه ای (پادکست های تاریخی)	مریم چمن ماه	۱۹
دانشیار گروه تاریخ، دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)	کاربست تفکر انتقادی در آموزش تاریخ در مدارس	امیرحسین حاتمی	۲۰
دکتری حقوق کیفری و جرم شناسی، مدیر گروه حقوق جهاد دانشگاهی استان بوشهر، بندر بوشهر، ایران (نویسنده مسئول)، Email: hassanijalal@gmail.com	پژوهش های جرم شناختی در تاریخ؛ مبانی، بایسته ها و برآیندها	دکتر جلال الدین حسانی، زهرا بهمنی،	۲۱

– کارشناس تاریخ، دبیر تاریخ هنرستان خدیجه کبری و سرگروه آموزشی تاریخ اداره آموزش و پرورش شهرستان فراشبند، فراشبند، ایران – دانشجوی کارشناسی ارشد آب و هواشناسی، دبیر جغرافیا، دبیرستان کوثر شهرستان فراشبند، فراشبند ایران		زهرا فرهادی کشکولی	
دانش آموخته کارشناسی آموزش تاریخ دانشگاه فرهنگیان خراسان جنوبی – دانش آموخته کارشناسی آموزش علوم تجربی دانشگاه فرهنگیان اصفهان – آموزگار و دانش آموخته کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی	بکارگیری روش تدریس گردش علمی با استفاده از محیط موزه (با نگاهی بر آموزش تاریخ در محیط های تاریخی)	فاطمه حسن آبادی محمد مهدی دهقانی فیروز آبادی مهرداد دهقانی فیروز آبادی عارفه دهقانی فیروز آبادی	۲۲
کارشناس ارشد تاریخ و دبیر آموزش و پرورش شهرستان تویسرکان.	ادراک زمان، زیربنای آموزش تاریخ	مریم حسن پور آهی دشتی	۲۳
دکترای تاریخ، مدرس و دبیر تاریخ منطقه سعدآباد، استان بوشهر، khhoseinzade@yahoo.com	آموزش تاریخ با رویکرد تاریخ اجتماعی در مدارس	خدیجه حسین زاده	۲۴
دکترای الهیات و هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان Aahamsmn52@gmail.com دانش آموخته دکتری تاریخ و مدرس Amirmohammadi.abc@gmail.com دانشگاه	نگاهی به علم تاریخ در برنامه آموزش علوم اجتماعی دانشگاه فرهنگیان	علی اصغر حسینی امیر محمدی	۲۵

۲۶	فریده حیدری سعدیه حیدری الهه نیک نام	تجربه زیسته دانش آموزان پایه نهم از تاثیر آشنایی با تاریخ محلی در تکوین هویت ملی	نوبسند مسؤل، کارشناسی ارشد تاریخ ایران، دبیر مطالعات اجتماعی متوسطه اول ناحیه ۱ سنندج، استان کردستان - کارشناسی ارشد جامعه شناسی، دبیر مطالعات اجتماعی متوسطه اول شهرستان کامیاران، استان کردستان - دانشجوی دکتری رشته علوم سیاسی گرایش مطالعات ایران، دبیر مطالعات اجتماعی متوسطه اول ناحیه ۱ سنندج، استان کردستان
۲۷	حمید خرمی	غفلت از مناسبات تمدنی ایران و غرب در کتاب درسی تاریخ معاصر	استان خراسان صوی، آموزش و پرورش ناحیه ۶ Khoramihamid2@gmail.com
۲۸	نیره دلیر	مدل روش تدریس تاریخ؛ «تفکر سطح بالا» در فرایند «یادگیری» و «هویت سازی» بر پایه پیوند حیطه «شناختی» و «عاطفی»	دانشیار تاریخ ایران پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. dalirnh@yahoo.com
۲۹	شبنم دهقان	کارکرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ	دانشجوی دکتری گروه تاریخ، واحد یادگار امام خمینی (ره)، شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۳۰	حمیرا ذکریازاده کارسیدانی هلیا مقصودلو یاشرلی	نگاهی جدید به آموزش درس تاریخ در مدارس ایران	کارشناس ارشد ایران شناسی دانشگاه گیلان، h.zakariazade@gmail.com کارشناس ارشد تاریخ دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، Helia.sherly@yahoo.com

۳۱	مهدی رفعتی پناه مهرآبادی	آموزش تاریخ منه‌ای حفاظت محیط زیست: غفلت از محیط زیست در کتاب های درسی تاریخ و لزوم بازنگری در محتوا	استادیار گروه مطالعات تاریخی و محیطی، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، سازمان سمت، تهران، ایران .mahdirafati62@gmail.com . rafatipannah@samt.ac.ir
۳۲	هدایت رفیعی	تحلیل تصاویر آغازین دروس کتاب تاریخ دهم انسانی به روش ویلیام رومی	دبیر تاریخ، منطقه دلفان، استان لرستان، rafieehedayat@yahoo.com
۳۳	کریم رمضانپور	کاربرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ	کارشناسی ارشد تاریخ ایران اسلامی، k.ramazanpor1373@gmail.com
۳۴	نادیا ره مریم شادمحمدی	نقش تجار گیلانی در توسعه مدارس نوین	دانشجوی دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاه علوم و تحقیقات، تهران. . دکتری ادبیات و هیات علمی گروه ادبیات، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس.
۳۵	رحیم روح بخش	بررسی شکل‌گیری نظام آموزشی جدید در ایران و نسبت آن با مدارس دولتی، ملی و مکتبخانه‌ها	عضو هیات مدیره انجمن ایرانی تاریخ، مسئول مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش، roohbakhsh1965@yahoo.com

۳۶	رحیم روح بخش (نویسنده مسئول) سیدرضا باقریان موحد	از سپاه دانش تا دانشگاه سپاهیان انقلاب	مسئول مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش، roohbakhsh1965@yahoo.com دبیر ادبیات آموزش و پرورش قم
۳۷	محمد رضا روزپنهانی	توصیف و نقد کتاب "آموزش تاریخ" منتشر شده توسط یونسکو	عضو هیئت علمی گروه تاریخ دانشگاه فرهنگیان استان تهران
۳۸	اعظم ریاحی	کاربرد "پادکست" در آموزش تاریخ	استادیار گروه تاریخ دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. azamriahi@cfu.ac.ir azamriahi@gmail.com
۳۹	جاسم ریحانی	نقش هوش مصنوعی در تدریس تاریخ باستان؛ چالش‌ها و راه کارها	دبیر و مدرس دانشگاه های آزاد و فرهنگیان استان اصفهان، Jasem134749Qgmail.com
۴۰	غلامرضا زائری	بازشناسی مشکلات استقرار سبک نوین آموزشی در آبادی‌های ساحلی جنوب ایران در دوره پهلوی (مطالعه موردی: شهرستان‌های جنوبی استان بوشهر کنونی)	دبیر بازنشسته آموزش و پرورش منطقه کاکي- بوشهر.

۱- دبیر تاریخ شهرستان نایین، دبیرستان شهید حسینی، پست الکترونیک: s.zamanezhztoad@gmail.com ۲- دبیر تاریخ، دبیرستان آیات ناحیه یک اهواز، پست الکترونیک: adele.koreili@ymail.com	مقایسه تطبیقی بخش ایران باستان کتاب درسی تاریخ عمومی اول متوسطه، چاپ سال ۱۳۰۵، با تاریخ (۱) پایه دهم دوره متوسطه، چاپ سال ۱۴۰۱	سارا زمان نژاد بافرانی عادلہ کرلی خوزنکلایی	۴۱
استادیار تاریخ، گروه تاریخ انقلاب اسلامی، پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی، تهران ایران، (نویسنده مسئول) sadat@ri-khomeini.ac.ir کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی، پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی، تهران ایران zahra110fateme@gmail.com	تحلیل چگونگی ایجاد و فعالیت ایجاد مدرسه کامیونیتی اسکول " Community School"	سیدمحمود سادات معصومه عظیمیان	۴۲
دبیر تاریخ و دانشجوی دکتری، خراسان شمالی-بجنورد	فوائد و پیامدهای استفاده از داستان های تاریخی در آموزش و یادگیری درس تاریخ در میان دانش آموزان	معصومه سادات نظم	۴۳
استادیار گروه تاریخ و مردم شناسی، دانشگاه ولایت ایران شهر، A.sepahi@velayat.ac.ir	آموزش مکتب خانه ای و وضعیت سواد در بلوچستان (پیش از آغاز آموزش مدرن)	عبدالودود سپاهی	۴۴

۴۵	شهاب‌الدین سمنان	دکتر محمدجواد مشکور و تألیف کتاب درسی	دانشجوی دکتری تاریخ اسلام دانشگاه تهران (Sh.semnan@ut.ac.ir)
۴۶	زهرا سواری	ضرورت کاربست همسویی تاریخ و ادبیات در آموزش تاریخ بررسی موردی میراث ادبی و تاریخی سلسله ی سلجوقیان	کارشناس ارشد تاریخ ایران دوره اسلامی
۴۷	آمنه شاهمرادی	جایگاه و عاملیت فروودستان در کتاب‌های آموزشی تاریخ متوسطه دوم	کارشناسی ارشد تاریخ ایران اسلامی دانشگاه تهران، دبیر تاریخ استان کرمانشاه
۴۸	زرین شریفیان پور الهه محبوب	جستاری در نشریات زنان (۱۳۲۰-۱۳۹۹) ش) نسبت به دروس آموزشی مورد نیاز مدارس دخترانه	دکترای تاریخ ایران دوره اسلامی، دبیر تاریخ ناحیه ۲ اصفهان، - کارشناس ارشد تاریخ ایران دوره اسلامی، دبیر تاریخ ناحیه ۵ اصفهان
۴۹	پیمان‌ه صالحی	آموزش تاریخ شفاهی در مدارس: رویکردها و روش‌ها	نویسنده و پژوهشگر تاریخ شفاهی، کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی؛ peymane.slh@gmail.com
۵۰	زهیر صیامیان گرگی	تاریخ جایگزین: آموزش تاریخ با تاریخی که نیست!	استادیار گروه تاریخ دانشگاه شهید بهشتی، z_siamian@sbu.ac.ir

۵۱	جواد عباسی	فضای مجازی و آموزش تاریخ: فرصت‌ها و تهدیدها	عضو هیات علمی گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد
۵۲	سوده عباسی سرداری	بررسی ویژگی‌های داستانی رمان «تو مرد» و نقش آن در آموزش تاریخ	دکترای زبان و ادبیات فارسی - دبیر تاریخ دبیرستان رهنمای نوق از توابع رفسنجان، soodeabasi1361@gmail.com
۵۳	محمدرضا عسکرانی	تأثیر گفت‌وگو آموزشی دوره مظفرالدین شاه بر جنبش مشروطه ایران (۱۳۱۳ تا ۱۳۲۴ ق.)	دانشیار گروه تاریخ دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
۵۴	سعید عظیمی زهرا قضاوی وحید سعیدی	بازدید میدانی مکمل آموزش درس تاریخ	کارشناس ارشد تاریخ، دبیر تاریخ منطقه جی اصفهان، azimi.s.210@gmail.com - کارشناس ارشد دانشگاه فردوسی مشهد - دکترای تاریخ اسلام، دبیر تاریخ شهرستان آران و بیدگل
۵۵	نصرت خاتون علوی	راهکارهای کیفیت بخشی به آموزش تاریخ	عضو هیات علمی گروه آموزشی تاریخ دانشگاه ولایت. alavi.nosrat@gmail.com
۵۶	نصرت خاتون علوی	تاریخ شفاهی و جایگاه آن در آموزش و تاریخ نگاری	عضو هیات علمی گروه آموزشی تاریخ دانشگاه ولایت، ایمیل: alavi.nosrat@gmail.com
۵۷	علی اکبر عنایتی	بررسی عوامل موثر بر بسته شدن و انحلال مدارس	دکتری تاریخ ایران پس از اسلام، a.enayati1351@gmail.com

	نوین مازندران در عصر قاجار		
۵۸	شهرام غلامی	تأملی بر سرفصل و برنامه ریزی درس های کارشناسی آموزش تاریخ در دانشگاه فرهنگیان و لزوم بازنگری آن	عضو هیات علمی گروه تاریخ، دانشگاه فرهنگیان
۵۹	ماندانا فرامرزی	تحلیل محتوای متن کتاب های درسی تاریخ باکاربست رویکرد گفتمانی- تاریخی روٹ وداک	دبیرآموزش و پرورش شهرستان های استان تهران منطقه قرچک، Faramarzi.1980@yahoo.com
۶۰	مهرداد فردیار	پیرامون انتشار کتاب درسی تاریخ و تاریخ نویسی از دیدگاه محمدحسین ذکاالملک	پژوهشگر حوزه سندشناسی و نسخه خوانی
۶۱	محمدحسین فروغی احمد مختاری	بررسی رابطه میان میزان آشنایی دانش آموزان با میراث فرهنگی شهر اصفهان و دل بستگی آن ها به هویت ملی	- دکترای تاریخ، مدرس بازنشسته دانشگاه فرهنگیان اصفهان، پست الکترونیک: vistygol@yahoo.com - کارشناس ارشد جامعه شناسی، بازنشسته آموزش و پرورش ناحیه ۴ اصفهان
۶۲	اقبال قاسمی پویا	تاسیس دانش سرای عالی سپاه دانش (دانشگاه	استاد بازنشسته پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش

	ابوریحان بعدی) و تحوالات آن		
Zahra.ghadiyani@gmail.com moftakhari@khu.ac.ir-	روان‌شناسی توده و تاریخ نگاری فرودستان؛ رهیافتی جدید در آموزش تاریخ	زهره قدیانی نژاد (نویسنده مسئول) حسین مفتخری	۶۳
کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس	ضرورت آموزش تاریخ	زهره قلعه آقابابایی	۶۴
دبیر تاریخ، شهرستان پاکدشت	آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن)	رضا کتی	۶۵
دبیر تاریخ، اراک، مدرس دانشگاه پیام نور	بررسی آموزش تاریخ در سه کشور فارسی زبان (تاجیکستان، افغانستان و ایران)	مهدی کزازی	۶۶
دانشیار تاریخ اسلام دانشگاه لرستان garavand.m@lu.ac.ir دانشیار تاریخ اسلام دانشگاه لرستان nazari.d@lu.ac.ir دانشجوی دکتری تاریخ اسلام دانشگاه لرستان tahherehnazari@yahoo.com	کارکرد تاریخ شفاهی در عرصه های نوین مطالعات تاریخی و میان رشته ای در آموزش تاریخ	مجتبی گراوند داریوش نظری طاهره نظری ایلخانی آبادی	۶۷
دانشجوی دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، Hesam3009@gmail.com	آموزش فهم پذیری مفهوم امر واقع و	حسام محمدزاده	۶۸

نورالله پهلوان میلاد مرادی	روایت در تاریخ بر پایه فیلم راشامون	. دانش آموخته کارشناسی ارشد تاریخ اسلام، دانشگاه شهید بهشتی، vareshva28@yahoo.com دانش آموخته کارشناسی ارشد مطالعات خلیج فارس، دانشگاه تهران، moradi.milad@ut.ac.ir
۶۹ حسین محمدی	کاربرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ	استادیار گروه تاریخ دانشگاه خوارزمی h.mohammadi@khu.ac.ir
۷۰ محمد رضا معلمان فاطمه حاجی پور	نخستین مؤلفان کتاب های درسی رسمی تاریخ	دبیر تاریخ آموزش و پرورش استان البرز، دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام، (rezamoaleman@yahoo.com) - دبیر تاریخ آموزش و پرورش استان البرز، دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام، (-fatemehajipour@yahoo.com)
۷۱ رزا معماری	مغفول ماندن معماری ایران عصر پهلوی، در کتاب درسی تاریخ معاصر ایران	کارشناسی ارشد تاریخ ایران اسلامی، دبیر تاریخ، Roza_memari@yahoo.com
۷۲ رزا معماری	غفلت از هنر ایران دوره پهلوی در کتاب درسی تاریخ معاصر ایران با تأکید بر () بررسی موسیقی، (سینما)	کارشناسی ارشد ایران اسلامی، Roza_memari@yahoo.com

۷۳	علیرضا ملائی توانی	غفلت از تاریخ فلسفی یا درک فیلسوفانه از تاریخ	استاد پژوهشگاه تاریخ، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۷۴	نسرین میراخورلو	بررسی عملکرد خدمات آموزشی زنان در دوره پهلوی دوم	دکترای تاریخ ایران دوره اسلامی، دبیرتاریخ شهر تهران n.mirakhorloo1348@gmail.com
۷۵	نرگس خاتون میرحسینی	چرایی و چگونگی استفاده از بازی‌های رایانه‌ای در آموزش و یادگیری تاریخ	دانش‌آموخته کارشناسی ارشد تاریخ، گرایش مطالعات خلیج فارس، دانشگاه تهران، n.m.hosseini@ut.ac.ir
۷۶	هلیا نجف زاده	آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن)	کارشناسی ارشد تاریخ عمومی جهان، دانشگاه تبریز، دبیر تاریخ، Helianajafzadeh1991@gmail.com
۷۷	رضوان نعمتی	وضعیت سپاه ایران در جنگ های ایران وروسیه	کارشناس ارشد تاریخ، دبیر بازنشسته تاریخ ناحیه ۴ اصفهان، r.nemati6062@gmail.com

تأثیر رمان‌های تاریخی بر آموزش تاریخ

فاطمه آقاخانی^۱

چکیده

در دسته‌بندی انواع رمان، رمان‌های تاریخی در جهت تسهیل و تلطیف در انتقال مفاهیم و رویدادهای زمخت و خشن تاریخی نقشی کاربردی دارند. این رمان‌ها با توجه به سبک نگارش و زاویه دید نویسنده می‌تواند طیف متنوع و متفاوتی را پیش روی مخاطبان قرار دهد. براساس روش‌های تجربی و مطالعات کتابخانه‌ای چنین استنباط می‌گردد که رمان‌های تاریخی در جهت درک بهتر داده‌های تاریخی می‌توانند کارکرد چندگانه‌ای داشته باشند. گاهی این قالب به آنچه که در طول تاریخ رخ داده پایبند است و تنها از ساختار داستانی برای نقل بهتر واقعیت بهره می‌برد تا مخاطب را با آن فضا و شرایط آشنا سازد. گاهی هم تاریخ ابزاری در جهت منویات نویسنده است و از این رو ممکن است حتی از جاده واقعیت فاصله گیرد و با تحریف و تحدید روایت گردد.

کلیدواژه: آموزش، تاریخ، رمان، داستان

بررسی اهمیت و نقش روش های تدریس خلاق و مبتنی بر تفکر انتقادی در جذابیت درس تاریخ

سعیده آذر^۱

چکیده

اهمیت و ضرورت آموزش تاریخ و نقش آن در شکل گیری شخصیت و هویت افراد و وحدت ملی بر کسی پوشیده نیست. از جمله اهداف نظام آموزشی در هر کشور علاقمند کردن دانش آموزان به مطالعه تاریخ است، استفاده از روش های سنتی در تدریس و تکیه بر محفوظات و انتقال اطلاعات یکی از دلایل مهم عدم جذابیت درس تاریخ برای دانش آموزان است. برای رسیدن به وضع مطلوب نیاز به کوششی همه جانبه و تلاشی مضاعف و رفع موانع خلاقیت است. تدریس موثر و متنوع می تواند باعث افزایش خلاقیت، ایجاد علاقه و درک عمیق و... شود. این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی و با تکیه بر تجربیات و روش های تدریس پژوهنده، پس از معرفی انواع روش های تدریس تاریخ، به بررسی و نقش روش های تدریس خلاق در جذابیت درس تاریخ می پردازد و ضمن بیان اهمیت و ضرورت پرورش مهارت تفکر و خلاقیت در دانش آموزان، چند روش تدریس خلاق و جذاب مبتنی بر تفکر انتقادی در آموزش تاریخ را معرفی می کند و نشان می دهد؛ معلم خلاق می تواند ایده ها و روش های تدریس خلاقانه و بدیع، خلق کند، دانش آموز را به تاریخ علاقمند کند، خلاقیت، مناظره و تفکر انتقادی را در میان آنها رشد دهد و علاوه بر بالا بردن انگیزه یادگیری، باعث جذابیت و نشاط محیط کلاسی شود.

کلیدواژه: روش های تدریس خلاق، خلاقیت، تفکر انتقادی، تاریخ، دانش آموزان

۱ - دبیر تاریخ - فارغ التحصیل دکتری تاریخ اسلام دانشگاه مذاهب اسلامی تهران،

نقش و اهمیت تاریخ شفاهی در آموزش تاریخ در مدارس

علی آقاییاری^۱

چکیده

تاریخ شفاهی شاخه نوپدیدي از تاريخ نگاري به حساب مي آيد. اين شاخه از تاريخ نگاري به مانند تاريخ نگاري علمي مجهز به ابزار و تکنیک هايي چون گردآوري اطلاعات، آناليز و تدوين اطلاعات و نتيجه گيري مي باشد. تاريخ شفاهي به عنوان رويکردي نظري به مقوله تاريخ و تاريخ نگاري شيوه اي از تاريخ نگاري دوران معاصر و به صورت مشخص تاريخ نگاري زمان حال است. اين شيوه تاريخ نگاري در ايران با وقوع انقلاب اسلامي و به ويژه با شروع هشت سال جنگ تحميلي و دفاع مقدس به وجود آمده است. از اواخر دهه ۱۳۶۰ ش، موسسات و نهادهاي مختلفي وارد عرصه تاريخ شفاهي شده اند و جا دارد آموزش و پرورش بر اين امر اهتمام جدي نمايد و با استفاده از تجارب ارگان هاي ديگر نحوه استفاده از تاريخ شفاهي در آموزش تاريخ در مدارس را سرلوحه کارهاي خود قرار دهد چرا که با استفاده از اين شيوه از تدريس به عنوان يک روش مي توان خيلي سريع به اهداف آموزشي دست يافت. بر همين اساس مقاله حاضر سعي دارد نقش و اهميت تاريخ شفاهي در آموزش تاريخ در مدارس را با تکیه بر اسناد و منابع کتابخانه اي دست اول مورد تدقيق و کنکاش قرار دهد. دستاورد مقاله حاکی است، گسترش تاريخ شفاهي در مدارس مي تواند، محتوا و آموزش تاريخ را عيني و واقعي جلوه دهد و دانش آموزان را به تاريخ علاقه مند سازد.

کلیدواژه: تاريخ شفاهي، تاريخ نگاري، مدارس، منابع

نقش هوش مصنوعی در آموزش درس تاریخ

سمانه ابراهیمی وله موزویی^۱

چکیده

در دستگاه آموزش و پرورش که هدف آن تربیت و تعلیم نسل آینده است و به جهتی در فراهم سازی نیروی کار آموزش دیده، نیز عمل می نماید، لازم است آخرین مهارت های علمی در آن مورد توجه قرار گیرد. این مقاله بر آن است که نشان دهد هوش مصنوعی چه نقشی در تاریخ و یادگیری آن دارد؟ در این پژوهش از روش تحلیلی - توصیفی استفاده می شود. روش انجام کار به صورت کتابخانه ایی می باشد. هدف از این پژوهش بررسی نقش هوش مصنوعی در عرصه یاددهی و یادگیری درس تاریخ است. همچنین بررسی می نماییم که هوش مصنوعی چیست؟ انواع هوش مصنوعی چیست؟ برنامه های مبتنی بر هوش مصنوعی چه کمکی می تواند به معلمان نمایند؟ روش پیدا کردن اطلاعات تاریخی در هوش مصنوعی چگونه است؟ داده های هوش مصنوعی چه تاثیری در آموزش درس تاریخ به دانش آموزان دارد؟ هوش مصنوعی چه مزایا و کاربردی در تدریس درس تاریخ دارد؟ هوش مصنوعی چه تحولی در آموزش و پرورش به وجود آورد؟ و به تبیین این فرضیه می پردازیم که هوش مصنوعی نقش مؤثری در ایجاد تحول در آموزش درس تاریخ ایفا می کند. یافته های مقاله حاضر به بیان کارکرد های مختلف هوش مصنوعی در عرصه آموزش درس تاریخ می پردازد. نتایج نشان دهنده نقش مؤثر هوش مصنوعی در عرصه یاددهی و یادگیری درس تاریخ می باشد و میتوان گفت که کاربرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ میتواند تا حدودی از کاستی های تدریس سنتی بکاهد اما نمی توان آنرا جایگزین مناسب تری برای معلمان دانست. هوش مصنوعی در کنار معلم می تواند تا حد قابل توجهی از استرس و فشار کاری معلم و دانش آموز بکاهد و در اثر بخشی آموزش تاریخ نقش بسزایی داشته باشد.

کلیدواژه: هوش مصنوعی، آموزش و یادگیری، آموزش تاریخ، کاربردهای هوش مصنوعی، پیشرفت های تکنولوژی

مرور سیستماتیک کاربردها، پروژه ها و سیستم های موفق هوش مصنوعی در آموزش تاریخ

فروزان ادیب فر^۱، ریحانه رضوانی^۲، عاطفه یآوری^۳

چکیده

هوش مصنوعی امروزه در بسیاری از جنبه های زندگی بشر نفوذ کرده و با توجه به اهمیت فراوان آن در آموزش بسیار مورد توجه قرار گرفته است. برای انتقال بهتر مفاهیم تاریخی و بهبود فرآیند یاددهی-یادگیری در درس تاریخ می بایست روش های جدید را دنبال نمود. به همین خاطر پژوهش در حیطه کاربردها و پروژه های موفق هوش مصنوعی در آموزش تاریخ ضرورت می یابد. هدف از این پژوهش بررسی و شناخت پروژه های موفق هوش مصنوعی و کاربردهای آن در آموزش تاریخ است. در پژوهش حاضر از روش مرور سیستماتیک یا نظام مند استفاده شده است، در روش نظام مند میتوان مقوله های زیرپنایی پدیده مورد مطالعه را شناسایی، طبقه بندی و تلخیص نمود. ابزار اصلی گردآوری داده ها در این روش فیش است. نتایج این پژوهش نشان دهنده اهمیت و نقش فراگیر هوش مصنوعی در آموزش تاریخ دنیای امروز است و همچنین نشان می دهد در زمینه آموزش با هوش مصنوعی، تعداد زیادی پروژه و سیستم موفق وجود دارد که فرآیند آموزش و یادگیری را در آموزش تاریخ تسهیل کرده اند و با بررسی و مرور پژوهش های انجام شده در این زمینه مواردی از جمله کاربردها و مزایای هوش مصنوعی، چالش ها و خلأهای این پدیده و پروژه ها و تجارب موفق بکارگیری هوش مصنوعی در آموزش تاریخ بیان شده است.

واژگان کلیدی: آموزش تاریخ، هوش مصنوعی، مرور سیستماتیک.

۱ - گروه آموزش تاریخ، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. آدرس ایمیل: f.adibfar@cfu.ac.ir

۲ - دانشجو معلم آموزش تاریخ دانشگاه فرهنگیان لرستان: Reyhanehrezvani7@yahoo.com

۳ - دانشجو معلم آموزش تاریخ دانشگاه فرهنگیان لرستان، آدرس ایمیل: At.yavari.2790@gmail.com

بررسی روند آموزش از مکتبخانه تا مدارس جدید و تاثیر آن بر اوضاع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی روستای خیرآباد

حمید اشرفی خیرآبادی^۱

چکیده

بخشی از تاریخ محلی یک روستا، فرهنگ آن روستا است. نهادهای و شیوه آموزش جزئی از عناصر آن فرهنگ محسوب می‌شوند. این پژوهش به بررسی سیر تحول شیوه آموزش در روستای خیرآباد از آغاز تا شکل گیری مدارس نوین می‌پردازد. در آغاز، آموزش در روستای خیرآباد به صورت مکتبخانه‌ای بود. که دروس خاصی توسط ملای روستا تدریس می‌شد. مکان تدریس خانه سید و قلعه خان بود. مکتبخانه در این روستا با استقبال چندانی روبرو نشد و تعداد محدودی از مردم این روستا در مکتبخانه آموزش دیدند. مکتبخانه نقش مهمی در تحولات اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مردم روستا نداشت. در سال ۱۳۴۳ با شکل گیری سپاهی دانش اولین مدرسه با نام دبستان خیام با همت بزرگان و ریش سفیدان روستا تاسیس شد. این دبستان اولین مدرسه به سبک آموزش نوین بود که نقش مهمی را در تحولات اجتماعی، سیاسی و اقتصادی این روستا داشت که در این پژوهش به سیر تحولات آموزش در این روستا از مکتبخانه تا مدارس جدید و نقش این نهادهای آموزشی در تحولات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی روستا پرداخته می‌شود در ضمن شیوه این پژوهش کتابخانه ای و اسنادی و از طریق مصاحبه است و روش پژوهش تاریخی - توصیفی است.

کلید واژه: مکتبخانه-مدارس جدید-سپاهی دانش- روستای خیرآباد-دبستان خیام

۱ - دانش آموخته دکترای تاریخ اسلام؛ مدرس دانشگاه تهران و دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه فنی و حرفه ای شریعتی تهران

تحلیل محتوای بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی پایه نهم از منظر تفکر انتقادی

امراالله امینی سمیرمی^۱، سینا امینی سمیرمی^۲

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تحلیل محتوای بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی نهم، از منظر تفکر انتقادی انجام گرفته است. روش پژوهش، توصیفی و تحلیل محتوا است. جامعه آماری، محتوای کتاب درسی مذکور شامل ۴۷۲ جمله بوده است. ابزار گردآوری اطلاعات، سیاهه ی تحلیل محتوای این کتاب درسی بوده که بر اساس مبانی نظری تهیه و روایی آن توسط متخصصان تایید شده است. یافته های پژوهش نشان می دهد که در محتوای این کتاب درسی ۲۹/۴۸ درصد جمله ها با تفکر انتقادی ارتباط داشته اند که از این مقدار ۱۸/۳۶ درصد به بعد شناختی، ۷/۲۸ درصد به بعد نگرشی و ۳/۸۴ درصد به بعد مهارتی اختصاص یافته است. بنابراین مقدار توجه به جنبه ی شناختی، به میزان قابل توجهی بیشتر از ابعاد نگرشی و مهارتی بوده است که این حالت با آموزش تفکر انتقادی متناسب نیست.

کلیدواژه ها: تفکر انتقادی، کتاب درسی، مطالعات اجتماعی نهم، تحلیل محتوا.

۱ - کارشناس ارشد جامعه شناسی دانشگاه اصفهان، دبیر علوم اجتماعی (نویسنده مسئول).

۲ - دانشجوی کارشناسی جامعه شناسی دانشگاه اصفهان.

آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن)

حمید بصیرت‌منش^۱، عباس سراج^۲

چکیده

از جمله مباحث مهم در امر آموزش به شیوه جدید، استفاده از هوش مصنوعی در آموزش می باشد، پژوهش حاضر به روش توصیفی-تحلیلی و با بهره‌گیری از روش کتابخانه‌ای، ضمن نقد تحلیل‌های تک بعدی، دیدگاهی جامع در تحلیل استفاده از هوش مصنوعی در آموزش تاریخ ارائه داده، به بررسی محاسن و معایب استفاده از آن می پردازد. سوال اصلی این پژوهش بر این امر استوار است که استفاده از هوش مصنوعی، روش آموزش و یادگیری تاریخ را در نظام تعلیم و تربیت متحول می‌کند. علاوه بر آن بکارگیری هوش مصنوعی تا حد قابل توجهی به بی‌طرفی علمی کمک می‌کند. چون احساسات و عواطف در آموزش تاریخ تاثیر فراوانی دارند، ولی هوش مصنوعی عاری از عواطف و احساسات و در رویکرد خود بسیار کاربردی و در آموزش تاریخ هیچ دیدگاه مغرضانه یا جانبدارانه‌ای ندارد که این موضوع در آموزش تاریخ از اهمیت زیادی برخوردار است.

کلیدواژگان: آموزش تاریخ، هوش مصنوعی، محاسن، معایب

۱- استادیار پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی (نویسنده مسئول)

۲- دانشجوی دکترای تاریخ انقلاب اسلامی پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی

روش های نوین آموزش تاریخ (AI)

فائزه بهارلو^۱، حمید ایمنی^۲

چکیده

یکی از دغدغه های امروز در حوزه آموزش علوم مختلف تفاوت سلیقه مخاطبان و دانش پژوهان امروزی نسبت به گذشته است. بی شک اساتید و آموزگاران حوزه تاریخ از این مسئله دور نیستند و به دنبال راهی برای جذب حداکثری و غیر منفعالانه دانشجویان و دانش آموزان می باشند. و میدانیم که اگر بخواهیم نسل امروز را به عنوان مخاطب و یا مخاطبانی خاص برای یادگیری تاریخ قرار دهیم، ناگزیر باید از ابزارهای امروزی استفاده کنیم. نسل امروز به دنبال یافتن بیشترین اطلاعات در کمترین زمان با کمترین میزان صرف انرژی هستند. یکی از این ابزارهای نو به کارگیری هوش مصنوعی است. و پرسش اصلی این است آیا هوش مصنوعی میتواند در آموزش تاریخ به کار گرفته شود؟ آیا مانند هوش انسان قادر به استدلال و تحلیل تاریخ است؟ این ماشین ابزار خوبی برای تبیین تاریخ است یا تحریف تاریخ؟ و در آخر اینکه آیا جوابگوی نیاز مخاطب فعلی و آیندگان خواهد بود؟

کلیدواژگان: هوش مصنوعی، آموزش تاریخ، روش آموزش، تجزیه و تحلیل

۱ - کارشناس ارشد تاریخ ایران اسلامی از دانشگاه خوارزمی، (کارشناسی: دانشگاه الزهرا)،

Faezeh71166.baharloo@gmail.com

۲ - کارشناس مهندسی نرم افزار و مدیر فنی تکنولوژی نرم افزار،

H_Imeni@yahoo.com

تبیین هویت ایران اسلامی براساس بن مایه فرهنگ باستانی در بستر آموزش تاریخ مدارس

حکیمه بهشتی پور^۱

چکیده

هویت امروز جامعه ایران دو عنصر فرهنگ ایران باستان و فرهنگ اسلامی را در خود دارد. چرا که فرآیند شکل گیری هویت فردی و جمعی در همه ابعاد اجتماعی فرهنگی و سیاسی آن؛ در طول زمان و نه در یک لحظه صورت می پذیرد. هویت مذهبی جامعه نیز بخشی از این هویت و رکن بنیادین آن است چرا که شواهد تاریخی حاکی از آن است که تاریخ ایران همواره بر محملی از دین و مذهب جریان داشته و هیچگاه از یکتا پرستی بیگانه نبوده است. لذا شناخت وضعیت فعلی هر هویتی، منوط به آگاهی از پیشینه و سیر تاریخی عناصر آن خواهد بود و دوره گذار از دوره ای به دوره دیگر را بر اساس تحلیل شالوده های فکری میتوان تبیین کرد. و اینگونه هویت نسل حاضر با داشتن پایه ای قوی و مستحکم تعریف می شود. کم توجهی به هر کدام از عناصر سازنده هویت در مقام تبیین، نه تنها معقول نبوده بلکه مناقشه برانگیز است. و تقابل میان آن دو فرصت ها و ظرفیت های بالقوه جهت بالندگی و رشد فرزندان این سرزمین و وارثان این میراث عظیم را می سوزاند. این سؤال مطرح است که نسبت هویت شکل گرفته در ایران باستان به هویت ایران اسلامی چیست؟ این پژوهش با روش تحقیق کتابخانه ای و بهره مندی از گزارش های تاریخی به این مدعا پرداخته است که بن مایه مبانی هویت ایران باستان، خرد گرایی است که در اغلب موارد حول محور معبودی یگانه بوده و منشأ پیدایش فرهنگی متعالی گشته است. و لاجرم هر تحول و تطوری بر پایه همین بن مایه های فرهنگی رقم خواهد خورد. لذا برای تبیین هویتی که امروز عناصری از هر دو هویت را در خود دارد و در واقع یکی پایه دیگری است، لازم است که هر دو تاریخ به همراه بستر فرهنگی آن، بازخوانی شوند.

واژگان کلیدی: هویت، تمدن، ادیان، باستان

آموزش و پرورش نوین و دگرگونی اجتماعی و تحرک طبقاتی در ایران دوره پهلوی

رضا بیگدلو^۱، ثریا مرسلی^۲

چکیده

برابری و عدالت آموزشی خواست دیروز و امروز جامعه ایران بوده و هست. از منظری کلی در دوران جدید و از اوایل عصر قاجار برای برون رفت از عقب ماندگی و انحطاط جامعه ایرانی در برابر اروپا، اصلاحات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی امری گریزناپذیر می نمود. از منظر نخبگان اصلاحگر عصر قاجار در بین این اصلاحات، نوسازی آموزشی، گسترش و عمومی کردن آن از اهمیت بسیار برخوردار بوده و در زمینه سازی در دگرگونی های سیاسی-اجتماعی مورد نظر تأثیر حیاتی داشت. به دنبال گسترش آموزش نوین از دوره قاجار و به ویژه در دوره پهلوی و تلاش در عمومی و رایگان کردن آن، انتظار بر این بود که آموزش بتواند در دگرگونی اجتماعی و تحرک جایگاه طبقاتی افراد موثر واقع شود. این مقاله به روش تحلیل تاریخی و با بهره گیری از نظریه بازتولید فرهنگی بوردیو به دنبال پاسخ به این پرسش است که آموزش و پرورش نوین در دوره پهلوی چه تأثیری در برابری اجتماعی و تحرک طبقاتی در جامعه ایرانی داشت؟ یافته های پژوهش حاضر بر آن است با وجود این که یکی از اهداف دولت های مدرن در ایران ایجاد دگرگونی در ساخت طبقاتی و برطرف کردن نابرابری اجتماعی با تکیه بر نظام آموزشی بود، این امر با وجود مصوبات قانونی و اقدامات متعدد دولتی چندان صورت تحقق به خود ندید. علاوه بر کمبود امکانات و منابع آموزشی و موانع طبیعی و فرهنگی برای تحقق این خواست، تلاش نخبگان طبقات بالا برای حفظ موقعیت خود و سازگاری با دگرگونی های اجتماعی و سیاسی باعث شد که آموزش برتر کماکان در اختیار فرزندان طبقات بالا قرار گرفته و آنها توانستند با تکیه بر آموزش، موقعیت خود را در ساخت اجتماعی بازتولید نمایند.

واژگان کلیدی: آموزش و پرورش، برابری اجتماعی، تحرک طبقاتی، ایران، پهلوی.

۱- دانشیار تاریخ پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی (نویسنده مسئول): bigdelor@gmail.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ ایران دانشگاه الزهراء morsalinarges44@gmail.com

دلالت‌ها و پیامدهای آموزشی و تربیتی دیدگاه عینیت‌گرایی علمی در تاریخ

عباس پرتوی مقدم^۱

چکیده

مسائل نظری هر حوزه و رشته علمی دلالت‌های آشکار و پیامد وسیعی بر ابعاد گوناگون آموزش آن حوزه و رشته دارد. در عرصه پرمناقشه و مجادله‌آمیز فلسفه تحلیلی تاریخ، طیفی از دیدگاه‌های فلسفی و رهیافت‌های معرفت‌شناختی گوناگون و بعضاً متعارض در باره ماهیت و سرشت شناخت گذشته شکل گرفته است. رهیافت عینیت‌گرایی علمی^۲ یکی از شاخص‌ترین این دیدگاه‌ها به شمار می‌رود که در سده ۲۰م بر محافل علمی و دانشگاهی سیطره سنگین یافت و آموزش تاریخ در اقصی نقاط جهان از جمله در کشور ما تحت تأثیر عمیق آن قرار گرفت. مقاله حاضر به روش کتابخانه‌ای و از طریق تأمل بر مفروضات اساسی دیدگاه عینیت‌گرایی علمی، دلالت‌ها و پیامدهای آن را در حوزه آموزش تاریخ در مدرسه مطالعه و تحلیل می‌کند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که متأثر از مفروضه محوری دیدگاه مذکور که به عینیت مطلق معرفت در تاریخ باور داشته و کشف و بازنمایی گذشته را مطابق با واقع ممکن می‌شمرد، دلالت آن در حوزه آموزش، تأکید بر عرضه روایتی واحد و به ظاهر خدشه‌ناپذیر از گذشته، به محوریت رویدادهای سیاسی - نظامی به دانش‌آموزان است تا آنان از گرفتار شدن در چنبره‌ای از روایت‌ها و برداشت‌های مختلف در امان نگاه دارد. پیامدهای آموزشی چنین نگرشی، تمرکز و تأکید بر دریافت، پذیرش و به خاطر سپاری داده‌های دانشی به مثابه حقیقتی قطعی و گفت‌وگوناپذیر توسط یادگیرندگان است و به ندرت سطوح یادگیری فرادانشی هدف قرار می‌دهد. از این‌رو، قادر نخواهد بود فرصت مطلوبی برای تحریک و تقویت قوه تفکر و تخیل دانش‌آموزان و پرورش مهارت‌های کاوش‌گری و سواد تاریخی آنان ایجاد نماید. علاوه بر این، آموزش تاریخ در چارچوب مفروضات معرفت‌شناختی عینیت‌گرایی علمی، ظرفیت مناسب و مؤثری برای تحقق اهداف تربیت اجتماعی - سیاسی متناسب با نیازهای امروز جامعه ندارد و چه بسا در جهتی خلاف آن، باعث

۱. عضو هیئت علمی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش: abbas.partovi@yahoo.com

آسیب دیدن سرمایه اجتماعی از طریق گسترش بی‌اعتمادی، و حس ناراستی شود و از درون آن انبوهی از تنش‌های اجتماعی، قومی، مذهبی و منطقه‌ای پدید آید.

کلید واژه‌ها: علم تاریخ، فلسفه علم تاریخ، عینیت‌گرایی علمی، آموزش تاریخ، برنامه درسی تاریخ، تربیت مدنی

ویژگی های تدریس برتر درس مطالعات اجتماعی و اثر آن بر جامعه پذیری دانش آموزان مقطع ابتدایی (با تکیه بر مؤلفه های هویتی تاریخ ایران)

نادر پروین^۱

چکیده

اگر عناصر و پارامترهای زیادی در جامعه پذیری دانش آموزان مقطع ابتدایی با استفاده از برانگیختن حس همبستگی و هویت ملی و حتی مذهبی آنان دخیل باشند بی شک مهمترین آنها مدرسه، بویژه کتب مطالعات اجتماعی خواهد بود. این مسئله بدین خاطر است که از ابزارهای مهمی که حکومت ها برای حفظ تمامیت ارضی و بقای سیاسی خود از آن سود می جویند نهاد مدرسه می باشد. بنابر این نهاد یاد شده در قالبهای مختلف بویژه با استفاده از کتب درسی مناسب می تواند نقش برجسته ای در تقویت جامعه پذیری دانش آموزان ایفا نموده، حیات آن را تضمین کند. از آن جمله آگاهی ها و عناصر تاریخی است که یکی از شاخصه های مهم هویتی ملتها به شمار می رود. ایران نیز با دارا بودن زمینه های مختلف همبستگی ملی، از جمله داشتن عنصر آگاهی ملی از دیرباز تاکنون از معدود کشورهایی تاریخی است که می تواند با شناساندن و تأکید بر نقاط عطف و افتخار آمیز این تاریخ، بیش از پیش برای تقویت حس ملت بودن و همگرایی ملی و جامعه پذیری دانش آموزان از آن بهره ببرد. هدف اصلی این پژوهش یافتن ارتباط بین جامعه پذیری دانش آموزان و الگوی مشترک بهترین تجربه تدریس معلمان مطالعات اجتماعی است. برای دستیابی به این الگو از روش پژوهش کیفی داده بنیاد^۲ (GT) استفاده شد. مشارکت کنندگان در این پژوهش، آموزگاران مطالعات اجتماعی شهرستان گیلانغرب بودند. آموزگارانی که تجارب تدریس موفقیت آمیزی داشتند و به عنوان یک فرد موفق و

علاقه مند در حوزه تدریس تاریخ و علوم اجتماعی شهرت داشتند به صورت نمونه‌گیری هدفمند و با مدل شبکه‌ای انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه باز استفاده شد. شیوه تحلیل داده‌ها، تحلیل محتوای کیفی به روش نظریه داده بنیاد بود و در آن از کدگذاری باز، کدگذاری محوری، کدگذاری انتخابی استفاده شد. پس از تحلیل همه مصاحبه‌ها الگوی پارادیمی بهترین تجربه تدریس استخراج شد. نتایج این پژوهش نشان داد که عواملی از قبیل عشق به آموختن، تسلط علمی، توانایی برقراری ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان و بیان مؤلفه‌های هویتی تاریخ ایران موجب شکل‌گیری بهترین تجربه تدریس می‌شوند. در نهایت این پژوهش نشان داد که پیامد چنین تجربه اثربخشی، پیشرفت تحصیلی، جامعه‌پذیری، رشد اجتماعی و عاطفی دانش‌آموزان بوده است.

کلیدواژه‌ها: تجربیات برتر، مطالعات اجتماعی، جامعه‌پذیری، مؤلفه‌های هویتی، تاریخ ایران

شیوه های علاقه مند کردن دانش آموزان کار و دانش به درس تاریخ معاصر

زهره تاجی

چکیده

مطالعه وقایع تاریخی و آموزش آن به نسل جدید از سیاست های نظام آموزشی دولت ها می باشد و این موضوع توسط معلمان هردوره تحصیلی انجام می پذیرد. که البته باید مهارت ها و تخصص های لازم و ضروری را در این زمینه کسب کرده باشند. آموزش درس تاریخ معاصر در مدارس کار و دانش با توجه به موقعیت جغرافیائی مدارس، وضعیت اجتماعی و اقتصادی و سطوح فرهنگی دانش آموزان، همچنین میزان سن و سال آنان و به ویژه توانایی جسمی و هوش آنها، تغییر و به تناسب شرایط فوق باید آن را سازماندهی و برنامه ریزی و در بودجه بندی دروس لحاظ کرد. چه شیوه هایی برای علاقه مند کردن دانش آموزان کار و دانش به درس تاریخ معاصر می توان بکار برد؟ هدف این پژوهش بررسی در مورد چگونگی ارتقاء سطح کیفیت آموزش درس تاریخ در مدارس کار و دانش می باشد. پژوهش حاضر از نظر ماهیت، تحقیقی کاربردی برای حل مسأله است که روش گرد آوری اطلاعات به شیوه ترکیبی یعنی میدانی، پرسشنامه، مصاحبه و کتابخانه ای بدست می آید و به روش توصیفی و تحلیلی به نگارش در می آید. طبق برآوردها و یافته های پژوهش سی ساله در اینگونه مدارس، بودجه بندی درس تاریخ باید مختصر و مفید باشد و با اجرای الگوهای مخصوص نوین تدریس از جمله آموزش با نمایش قسمت هایی از فیلم های تاریخی مربوط به درس، همزمان با تنظیم کارت های ویژه شخصیت ها و وقایع تاریخی با تنظیم شجره نامه شخصی و طرح سوالات شبه آزمونی به تعلیم دانش آموزان این مدارس پرداخت. حتی باید در طراحی سوالات امتحانی و ارزشیابی هم تسهیلات بیشتر نسبت به مدارس دیگر اعمال شود تا نتایج مطلوبی عاید گردد.

کلید واژه ها: کتاب درسی، تاریخ معاصر ایران، مدارس کار و دانش، علاقه مندی دانش آموزان، وقایع تاریخی

نگاهی اجمالی به فرایند تاریخچه هوش مصنوعی: (Artificial intelligence)

احد تکین

چکیده

پیدایش و ظهور هوش مصنوعی در سالهای اخیر، نه تنها همه ابعاد زندگی بشری، بلکه حوزه آموزش را نیز تحت تأثیر قرار داده است بطوریکه طیف گسترده‌ای از مراکز آموزشی از آن بهره می‌برند تا به توسعه کمی و کیفی در فرایند آموزشی و سطح ارتقای آموزشی دست یابند. هدف از هوش مصنوعی نه تنها دسترسی سهل و آسان به داده‌های گسترده سطح جهانی می‌باشد بلکه سطح یادگیری علمی و خلاقیت دانش‌آموزان را نیز به چالش می‌کشانند و بعنوان مشاور مکمل هوشمند نقش اساسی را در سطح سیستم آموزشی کشور می‌تواند ایفا کند و در کنار سیستم آموزشی سنتی بکار گرفته شود. از چالشهای امروز در نظام آموزشی کشور برای فراگیری هوشمند و علاقمندی دانش‌آموزان به درس تاریخ، ایجاب می‌کند که پویایی و کارآمدی آن افزایش یابد که میتوان با سیستم یکپارچه، استفاده از فناوری نوین و هوش مصنوعی، شیوه آموزش تاریخ را متحول کرد.

واژگان کلیدی: هوش مصنوعی، مراکز آموزشی، تاریخ، چالش یادگیری، خلاقیت و پویایی

ضرورت پرداختن کتب درسی متوسطه دوم به تاریخ محلی و

تأثیر آن در شناخت فرهنگ ملی

محمد جمالو^۱، سمانه کریمیان بلداجی^۲

چکیده

تاریخ محلی به عنوان یکی از گرایش‌های رشته تاریخ شناخته می‌شود که در مجامع علمی و آموزشی ایران مطرح شده است و مجله پژوهشی تاریخ محلی به صورت فصلنامه به انتشار تازه‌ترین تحقیقات در این حوزه اختصاص دارد و پذیرش دانشجو در برخی دانشگاه و در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری در حوزه تاریخ محلی صورت می‌گیرد؛ اما در سطح مدارس با وجود تدریس جغرافیای استان‌ها به صورت پراکنده درباره تاریخ محلی و اقوام مطالبی آورده شده است که این مطالب نمی‌تواند انتظارات لازم را برای تعمیق شناخت دانش آموزان نسبت به تاریخ محلی و ارتباط آن با شناخت تاریخ و فرهنگ ایران را برآورده سازد. در این پژوهش بر آنیم تا با توجه به مسائل آموزشی موجود در مدارس به سؤال زیر پاسخ دهیم که چه ضرورتی برای گنجاندن مطالب مرتبط با تاریخ و فرهنگ محلی در کتب درسی مرتبط با این حوزه وجود دارد؟ نوشتار فوق با روش تحقیق تحلیلی و توصیفی درصدد پاسخ به سؤال فوق است و اطلاعات پژوهش از طریق مطالعه میدانی، نظرسنجی از دبیران و تحقیقات کتابخانه‌ای تهیه شده است. در پاسخ به سؤال پژوهش؛ فرضیه زیر مطرح می‌شود: از آنجاکه ایران کشوری است که تنوع قومیتی و زبانی دارا است، آشنایی با تاریخ محلی دانش آموزان به عنوان مقدمه‌ای برای شناخت تاریخ ایران و علاقه‌مندسازی آنان به مطالعه تاریخ ایران محسوب می‌شود و سبب می‌شود تا دانش آموزان با فرهنگ و هنر محل سکونت خود آشنا شوند. لذا ضرورت دارد مطالبی مرتبط تحت عنوان کاوش خارج از کلاس و یا کار در کلاس و تحقیقات کلاسی در کتاب‌های درسی دانش آموزان گنجانده شود و برای کلیه رشته‌ها این مباحث مطرح به عنوان بخشی از نمره ارزشیابی مستمر لحاظ شود.

واژگان کلیدی: تاریخ محلی، تاریخ ایران، آموزش تاریخ، کتاب‌های درسی

۱- دانش آموخته دکتری تاریخ انقلاب اسلامی پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی. (نویسنده مسئول)

Mo.jamal1369@ gmail.com

۲- دانش آموخته کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی

smanhkrmyan@gmail.com

آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن) در آموزش و یادگیری درس تاریخ در میان دانش آموزان

ثریا جنگجوی^۱

چکیده

هوش مصنوعی یک روش جدید برای آموزش در زمینه های مختلف است، از جمله آموزش تاریخ. به عنوان یک ابزار برای ساخت فهم و توسعه ی روش های یادگیری مدرن و به روز عمل می شود. هوش مصنوعی در آموزش تاریخ از فناوری های کامپیوتر و نوآوری ها برای مدیریت آموزش و ارایه موضوعات تاریخی بصورت جذاب توسط معلمان تاریخ استفاده می کند. هوش مصنوعی می تواند روش های آموزشی سنتی را تکمیل کند، یادگیری را عمیق و متنوع تر کند اما نمی تواند جای معلم را اشغال کند. هدف و روش پژوهش: این پژوهش به بررسی اثرات هوش مصنوعی بر آموزش و یادگیری تاریخ، محاسن و معایب آن می پردازد. روش پژوهش از نتایج جدیدترین پژوهش ها در زمینه آموزش هوش مصنوعی با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی استفاده می کند. با طرح این سوال چگونگی تاثیر هوش مصنوعی در آموزش و یادگیری تاریخ و همچنین به محاسن و معایب آن می پردازد. هوش مصنوعی نه تنها کمک خواهد کرد که درس تاریخ را با پشتوانه های اطلاعاتی و داده های عمیق بشناسیم، بلکه با رجوع به اطلاعات، فهم عمیق تری از وقایع خواهیم داشت. همچنین هوش مصنوعی به یادگیرنده امکان درک عمیق تری از رویداد های تاریخی را فراهم می کند، تا با اطلاعات و داده ها، همانند یک معلم هوشمند عمل کند و بر تسهیل یادگیری دانش آموزان تاثیر بسزایی داشته باشد.

کلیدواژه ها: هوش مصنوعی، آموزش، یادگیری، داده، تاریخ

تاریخ محلی و بازتولید هویت ملی (مطالعه ی موردی شهرستان خواف)

عبدالرحیم جوان لاجی^۱، سعید عظیمی^۲، زهرا قضاوی^۳

چکیده

تاریخ محلی به عنوان یکی از شاخه های تاریخ، دارای اعتبار و فواید قابل توجهی است که تعامل با تاریخ ملی و جهانی، به عنوان یکی از آنها می توان اشاره کرد. آموزش این شاخه از تاریخ، باعث جذب و علاقه ی دانش آموزان به تاریخ می شود. بنابراین باید به اهمیت تاریخ محلی اذعان داشت؛ چرا که می تواند به همه ی دانش آموزان در سنین مختلف، حس افتخار نسبت به میراث اجتماع شان و جایگاه آن در جهان را القاء کند. امروزه هویت ملی به عنوان یکی از موضوعات و مباحث خیلی مهم در برنامه های توسعه ای هر کشور و جامعه ای محسوب می شود. در این میان وزارت آموزش و پرورش به عنوان یکی از مهم ترین نهاد ها و سازمان های هویت بخش جامعه، نقش موثری در شناساندن هویت ملی را بر عهده دارد از تاریخ محلی می توان به عنوان یکی از دروس مهم یاد کرد که بیانگر هویت گذشته ی یک اجتماع برای آشنایی قشری از جامعه است که در سنین هویت یابی قرار دارند. در این راستا شهرستان خواف در استان خراسان رضوی به دلیل برخورداری از آثار و ابنیه ی بسیار متنوع از دوره های مختلف تاریخی و نیز رجال و مشاهیر گوناگون در تاریخ، از ظرفیت بسیار بالایی در حوزه ی پرداختن به تاریخ محلی برخوردار است. هدف این پژوهش با تکیه بر روش توصیفی-تحلیلی پاسخ به این پرسش کلیدی است که پرداختن به ابعاد تاریخ محلی شهرستان توسط دبیران تاریخ این منطقه، چه آثار و نتایجی در پی دارد؟ و اساساً آیا موجب پیوند عمیق تر و تنگاتنگ تر دانش آموزان این دیار، با هویت ملی و تاریخی شان خواهد شد؟ بر پایه ی فرضیه ی این پژوهش، معرفی رجال و مفاخر و ابنیه ی تاریخی منطقه، می تواند ضمن افزایش علاقه وانگیزه نسبت به درس تاریخ، سبب پیوند عمیق و مستحکم با مقوله هایی هویت ملی گردد.

واژگان کلیدی: تاریخ محلی، هویت ملی، آموزش و پرورش، دانش آموزان، شهرستان خواف، دبیران تاریخ

۱ - کارشناس ارشد تاریخ، دبیر تاریخ شهرستان خواف rahimjavan66@gmail.com

۲ - کارشناس ارشد تاریخ، دبیر تاریخ منطقه جی اصفهان saeed1369sadra@gmail.com

۳ - کارشناس ارشد دانشگاه فردوسی مشهد zahraghazavi0@gmail.com

آموزش تاریخ و تولیدات رسانه ای (پادکست های تاریخی)

مریم چمن ماه^۱

چکیده

ملتی که تاریخ خود را نمی داند، به تکرار آن محکوم خواهد بود. این جمله برای شما آشنا نیست؟ تصور اغلب ما از تاریخ، کلاس های درس تکراری و بدون حس ذره ای داستان پردازی و خلاقیت است و در انتهای چنین کلاسهایی، کمتر کسی را میتوانید بیابید که از درس مورد نظر چیزی در ذهنش باقی مانده باشد، اما ماجرای مورد پادکستهای تاریخی متفاوت است، پادکستهای تاریخی با معرفی داستانهای واقعی و جذاب و گفتگوهای فکری معتبر برای گسترش دایره معرفت و دانش مخاطبان خود نقش اساسی ایفا می کنند. در این پادکستها با شیوه ی قصه گویی توانسته اند مخاطبان را به دنیای عمیق و جدیدی از تفکر و درک هدایت کنند و همچنین جامعه ای از علاقه مندان به دانش و کتابخوانی ایجاد نمایند که از تمامی نقاط جهان در این مسیر شرکت می کنند. یکی از نکات قابل توجه در مورد این پادکستها عدم محدودیت سنی و تحصیلی برای مخاطبان آنهاست هر کسی با هر سطح تحصیلی و در هر رده سنی می تواند از محتوای ارزشمند این پادکستها بهره مند گردد. هدف این مقاله معرفی انواع پادکستهای تاریخی و دلایلی اهمیت و کاربرد آنها در سالهای اخیر با استفاده از اسناد و مدارک رسمی و معتبر کسب اطلاعات و آمار موجود در رابطه با آن می باشد و همچنین در متن مقاله به معرفی تعدادی از برترین و پرفرودارترین پادکستهای تاریخی می پردازیم.

واژگان کلیدی: پادکست، تاریخ، آموزش، تولیدات رسانه ای

کاربست تفکر انتقادی در آموزش تاریخ در مدارس

امیرحسین حاتمی^۱

چکیده

در چند دهه اخیر «تفکر انتقادی» به یکی از موضوعات مهم و اساسی در آموزش و پژوهش در کشورهای توسعه یافته تبدیل شده است. در ایران اما به رغم پژوهش‌های متعدد صورت گرفته در این زمینه، فقدان آموزش بر مبنای تفکر انتقادی بویژه در دروس علوم انسانی و تاریخ محسوس است. تفکر انتقادی یک فرایند شناختی است که فرد در آن به جای پذیرش ساده و بدون ارزیابی داوری‌ها، نگرش‌ها و اطلاعات دیگران، با ذهنی سنجیده و نقاد به بررسی فعال، پایدار و دقیق هر اندیشه یا دانش می‌پردازد. بر این مبنا مولفه‌های تفکر انتقادی را می‌توان تخمین زدن، ارزشیابی، طبقه‌بندی کردن، فرض کردن، استنتاج منطقی، درک اصول، توجه به روابط متقابل، پیشنهاد با دلیل و داوری با معیار دانست. با این وصف، تفکر انتقادی به زبانی ساده به توانایی فرد برای تحلیل و ارزشیابی اطلاعات اطلاق می‌شود. متفکر انتقادی، پرسش‌های اساسی و مسائل را برمی‌انگیزد، آنها را به طور صریح تنظیم می‌کند، به جمع‌آوری و ارزیابی اطلاعات مرتبط می‌پردازد، طرح‌های انتزاعی را مورد استفاده قرار می‌دهد، با ذهن باز فکر می‌کند و با دیگران به‌گونه‌ای اثربخش، ارتباط برقرار می‌سازد. با توجه به آنچه گفته شد، در این مقاله تلاش می‌شود به این پرسش اصلی پاسخ داده شود که چگونه می‌توان در دروس علوم انسانی بویژه درس تاریخ در مدارس، آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی را توسعه داد؟ بر مبنای یافته‌های پژوهش این امر در ابتدا نیازمند دو پیش‌زمینه اصلی است: نخست وجود دانش پایه در میان دانش‌آموزان، دوم تسلط آموزگاران بر مفاهیم بنیادی تفکر انتقادی و روش‌های کاربردی آن. در واقع کاربردی تفکر انتقادی نیازمند فراهم ساختن فرصت‌های آموزشی است که در آن یادگیرندگان با به چالش کشیدن دیدگاه‌ها، فرض‌ها و طرح پرسش‌های انتقادی در خصوص واقعیات علمی و مدعاهای نظری و پژوهشی در جهت انتقادی اندیشیدن گام بردارند. ایجاد چنین موقعیت‌های آموزشی در مدارس نه تنها فرصت نقد دیدگاه‌ها و

۱ - دانشیار گروه تاریخ، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)

نظام‌های فکری دیگران را برای دانش‌آموزان فراهم می‌سازد، بلکه از رهگذر چنین موقعیت‌هایی که عمدتاً با بحث و جدل‌های گروهی همراه است، این امکان مهیا می‌گردد تا آنها به‌طور جدی و هدفمند با مورد پرسش قرار دادن دیدگاه‌ها و نقد اندیشه‌های خود که از ویژگی‌های مهم تفکر انتقادی است به‌تعدیل باورها، تغییر طرحواره‌های ذهنی و بازسازی نظام‌های فکری خود اقدام نمایند و سطح پیچیده‌تری از رشد ذهنی را آشکار سازند.

کلیدواژگان: تفکر انتقادی، نظام آموزشی، تاریخ، ذهن نقاد

پژوهش‌های جرم‌شناختی در تاریخ؛ مبانی، بایسته‌ها و برآیندها

دکتر جلال‌الدین حسانی^۱، زهرا بهمنی^۲، زهرا فرهادی کشکولی^۳

چکیده

جرم‌شناسی و تاریخ با یکدیگر پیوندهایی آشکار با این نوشتار که با روش توصیفی-تحلیلی نگاشته شده درصدد است بدین پرسش پاسخ دهد که مبانی، بایسته‌ها و برآیندهای پژوهش‌های جرم‌شناختی در تاریخ چیست؟ جرم‌شناسی تاریخی شاخه‌ای از دانش جرم‌شناسی است که با بهره‌گیری از روش‌های علمی و مطالعاتی دانش تاریخ، رسالت‌های بنیادین علت‌شناسی جرم و پاسخ‌شناسی کنشی را در بازه‌های زمانی پیشین زندگی انسان بر زمین انجام می‌دهد. این شاخه مطالعاتی با ویژگی‌های کاربردی و آغازین بودن شناخته می‌شود. اهمیت یافتن جایگاه‌های علمی و عملیاتی تاریخ حقوق کیفری و تاریخ تحولات کیفری و بایستگی پیشینه‌شناسی در رویکردهای انسانی شماری از مهم‌ترین مبانی پژوهش‌های جرم‌شناختی در تاریخ است. بایسته‌های پژوهش‌های جرم‌شناختی در تاریخ شامل هم‌گرایی روش‌شناختی، هم‌افزایی نهادی و پیش‌بینی بسترهای بهره‌گیری از داده‌های جرم‌شناسی تاریخی است. رویکرد پیش‌گفته می‌تواند به کیفی‌سازی نظام عدالت کیفری، بارور شدن زمینه‌های نوین اندیشه در دانش تاریخ و پدیداری پشتیبانی بهتر از برجای‌مانده‌های تاریخی بیانجامد. این نوشتار دریافته است که روی‌آوری دانش جرم‌شناسی به آماج‌ها و شیوه‌های مطالعاتی دانش تاریخ یکی از مهم‌ترین رسالت‌های فراروی آن است.

واژگان کلیدی: جرم‌شناسی، تاریخ، علوم جنایی، داده‌های تاریخی، بزه، نظام عدالت کیفر

۱ دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، مدیر گروه حقوق جهاد دانشگاهی استان بوشهر، بندر بوشهر، ایران (نویسنده مسئول)،
Email: hassanijalal@gmail.com

۲ - کارشناس تاریخ، دبیر تاریخ هنرستان خدیجه کبری و سرگروه آموزشی تاریخ اداره آموزش و پرورش شهرستان فراه‌بند، ایران

۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد آب و هواشناسی، دبیر جغرافیا، دبیرستان کوثر شهرستان فراه‌بند، فراه‌بند ایران

بکارگیری روش تدریس گردش علمی با استفاده از محیط موزه (با نگاهی بر آموزش تاریخ در محیط های تاریخی)

فاطمه حسن آبادی^۱، محمد مهدی دهقانی فیروز آبادی^۲،
مهرداد دهقانی فیروز آبادی^۳، عارفه دهقانی فیروز آبادی

چکیده

نقش موزه در آموزش، به قدمت شکل گیری موزه های مدرن است، اما پس از جنگ جهانی دوم این نقش، به عنوان یک حرفه، به رسمیت شناخته شد. امروزه، با گسترش مقالات در این حوزه، رشته های دانشگاهی برای آموزش در موزه، دوره های آموزشی برای آموزگاران موزه، انجمن های آموزشی در موزه ها و مجلات مرتبط با این مبحث شکل گرفته است. این تغییرات بزرگ، تنها در پنجاه سال اخیر ایجاد شده است، اما هنوز می توان نکته ای را که لورنس ویل کلمن، ۶۵ سال پیش در کتابی سه جلدی درباره موزه های آمریکا پرسید، دوباره مطرح کرد: آیا موزه ها در اصل آموزشی هستند یا فقط می توانند امور آموزشی را پوشش دهند که مزاحمتی برای بازدید از موزه ایجاد نمی کند؟ در قرن نوزدهم میلادی، موزه ها به عنوان محیط هایی برای آموزش شناخته شده بودند اما به تازگی آموزش در موزه به عنوان عملکردی اصلی و تخصصی برای موزه در نظر گرفته شده است. به هر حال، آموزش همواره بخشی مهم و رو به رشد از نقش موزه ها بوده است. در این مقاله، ابتدا تاریخ آموزش در موزه ها با روش تدریس گردش علمی و فنون دیگر آن و سپس، تغییرات نظری درباره موزه ها و اجرای عملی آن ها بررسی می شود. در بخش پایانی، روابط میان آموزش در موزه و گردش علمی و تغییرات اجتماعی و مسئولیت های اجتماعی مورد واکاوی قرار خواهد گرفت.

کلیدواژه: موزه، گردش علمی، محیط یادگیری، روش تدریس، نقش موزه در آموزش، آموزش در موزه

۱ - دانش آموخته کارشناسی آموزش تاریخ دانشگاه فرهنگیان خراسان جنوبی

۲ - دانش آموخته کارشناسی آموزش علوم تجربی دانشگاه فرهنگیان اصفهان

۳ - آموزگار و دانش آموخته کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی

ادراک زمان، زیربنای آموزش تاریخ

مریم حسن پور آهی دشتی^۱

چکیده

یکی از ابزارهای مهم شناخت تاریخ، عنصر زمان است. به عنوان یک ظرف، یعنی اینکه زمان ایجاد یک پدیده یا واقعه تاریخی یا ارتباط بین رویدادها را فهم و درک نمودن، برای بدست آوردن تحلیل مناسب و نیل به حقایق و نهایتاً اتخاذ تصمیمات مناسب برای آینده. همانطور که واضح است، درک زمان حوادث و وقایع از مهم ترین بخش های آموزش تاریخ است. زیرا که زمان بستر ظهور و بروز وقایع تاریخی به حساب می آید. به موضوع اهمیت زمان در آموزش تاریخ کمتر پرداخته شده و لازم است تا این موضوع به صورت بارزتری مورد توجه قرارگیرد. آموزش زمان و درک آن به خردسالان و کودکان از همان اوان کودکی می تواند تاثیر بسزایی در درک بهتر تاریخ داشته باشد. امروزه دستیابی به توسعه همه جانبه بدون شناخت تاریخ عملاً مقدور نیست و این شناخت مبتنی است بر اندیشه ها و راهکارهای اندیشمندان این حوزه که با بهره گیری از ابزارهای گوناگون همچون رسانه های دیداری و شنیداری و ... درک زمان را برای جوامع آسان می سازند. در این مقاله تلاش شده است تا به میزان اهمیت ادراک زمان در مسئله شناخت تاریخ از طریق آموزش های دوران کودکی و در مدارس پرداخته شود.

کلید واژه: آموزش، تاریخ، دانش آموز، زمان، کرونولوژی.

آموزش تاریخ با رویکرد تاریخ اجتماعی در مدارس

خدیدجه حسین زاده^۱

چکیده

یکی از برنامه های تحول بنیادین در آموزش و پرورش، «برنامه درسی ملی» است که به منزله نقشه جامع یادگیری و زمینه تحول همه جانبه و گسترده در مفاهیم و محتوای آموزشی را فراهم می آورد. این تحول نوع نگاه به معلم، کتاب، مدرسه، کلاس درس و به ویژه دانش آموز را دگرگون می کند. کتاب تاریخ در راستای اهداف برنامه درسی ملی تأکید بر توسعه مهارت های سواد تاریخی، تحکیم هویت فردی، محلی، ملی و فراملی دانش آموزان دارد و در کمک به ارتقای تربیت سیاسی و اجتماعی آنان به عنوان شهروندی خوب نقش مؤثر خواهد داشت. پاسخ به این سوال که با توجه به تحولاتی که در تاریخ نگاری نوین در دوره معاصر با رویکرد روش و بینش علمی صورت گرفته است؛ آیا آموزش تاریخ با رویکرد تاریخ اجتماعی در مدارس می تواند در علاقمندی و هویت بخشی دانش آموزان در ابعاد مختلف که از اهداف برنامه درسی ملی است مؤثر باشد؟ این پژوهش با روش توصیفی-تاریخی با کمک داده های تاریخی از منابع تاریخی و گزارش های تحقیقی و مصاحبه با دانش آموزان رشته انسانی گردآوری شده است. یافته های پژوهش نشان می دهد بررسی تاریخ از پایین و تاریخ تحولات زندگی توده مردم که تاریخ ساز جامعه خود هستند جذابیت خاصی در فراگیران و مشارکت و پویایی آنان در مباحث کلاسی با توجه به حب وطن و شاخصه های هویتی خواهد داشت. تاریخ نگاری اجتماعی، علمی نو در حوزه اندیشه، اقتصاد، فرهنگ و سیاست می باشد که در دوره معاصر جایگاه خود را در میان مورخان و پژوهشگران باز کرده است.

کلید واژه : آموزش تاریخ، تاریخ اجتماعی، مؤلفه های هویت اجتماعی، محتوای آموزشی

نگاهی به علم تاریخ در برنامه آموزش علوم اجتماعی دانشگاه فرهنگیان

علی اصغر حسینی^۱، امیر محمدی^۲

چکیده

آموزش مطالعات و علوم اجتماعی در دانشگاهها و مدارس جهت نیل به اهداف متعالی و پرورش شهروند مطلوب از برنامه‌های راهبردی و بنیانی در آموزش و پرورش است. این علوم با تاکتیک جامعه‌پذیری و تأکید بر هویت چندگانه به تعادل عمومی و پایدار جامعه کمک می‌کنند. آموزش تاریخ بعنوان راهبرد میانی در مطالعات و علوم اجتماعی؛ نقشی محوری و مؤثر دارد و بمثابة ابزاری در مقام معرفت به حوادث، اعمال و کارکرد گذشته‌ی انسانی، دارای کارکرد عملی تربیتی، اخلاقی و جامع نگرانه به زندگی انسانهاست. کیفیت دروس و تعداد ساعات درس تاریخ در برنامه‌های آموزش دبیران علوم اجتماعی و مطالعات اجتماعی دانشگاه فرهنگیان اهمیت ویژه‌ای در شکل‌گیری نگرش هویتی، اعتقادی و شناختی دانش‌جومعلمان علوم اجتماعی دارد؛ چرا که آموزش تاریخ اجتماعی با رویکرد مدرن، منجر به شناخت چندبعدی و جهانشمولی از مسائل و پدیده‌ها می‌شود و یکی از مضامین جالب توجه در عطف به نمود و کیفیت دروس و ساعات این درس در برنامه‌های آموزش علوم اجتماعی در دانشگاهها و مخصوصاً دانشگاه فرهنگیان است که پژوهش ذیل حول این مسأله صورت گرفته است. بنابراین، پرسش اصلی این پژوهش مبتنی بر میزان کمیت و کیفیت برنامه آموزش تاریخ در کوریکولوم و محتواهای رشته آموزش مطالعات و علوم اجتماعی دانشگاه فرهنگیان است که پژوهشگران با روش توصیفی و تحلیلی و در چارچوب مطالعات تحلیل محتوا در صدد پاسخگویی به آن خواهند بود. روشهای گردآوری داده در این مطالعه، کتابخانه‌ای، بررسی اسناد و بهره‌گیری از پایگاههای داده اینترنتی خواهد بود. منابع داده در زبانهای فارسی، انگلیسی از یک سو بستری برای وسعت نظر متن و از سوی دیگر امکان تعمیق تحلیل های آن را میسر خواهد کرد.

کلیدواژه‌ها: تاریخ، دانشگاه فرهنگیان، آموزش علوم اجتماعی، آموزش مطالعات اجتماعی

۱ - دکترای الهیات و هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان Aahamsmn52@gmail.com

۲ - دانش آموخته دکتری تاریخ و مدرس دانشگاه Amirmohammadi.abc@gmail.com

تجربه زیسته دانش آموزان پایه نهم از تاثیر آشنایی با تاریخ محلی در تکوین هویت ملی

فریده حیدری^۱، سعدیه حیدری^۲، الهه نیک نام^۳

چکیده

هویت ملی یکی از مهم ترین موضوعاتی است که مورد تاکید در طی دوره های طولانی برای حفظ وحدت و انسجام مردمان هر سرزمین یاد می شود. هویت ملی عناصر گوناگونی از جمله سرزمین، فرهنگ، تاریخ، دین و زبان و ... را دارد که در کتاب های درسی و از جمله محتوای تاریخی کتب بر آن تاکید می گردد. این پژوهش با هدف تاثیر آشنایی دانش آموزان با تاریخ محلی در نزدیک ساختن آنان با هویت ملی شان صورت گرفته است. روش پژوهش از نظر نوع کاربردی است و از نظر محتوا در دسته پژوهش های کیفی و میدانی قرار دارد که بصورت پدیدار شناسانه به بررسی تجربه مشترک ۱۲ نفر از دانش آموزان پایه نهم درباره موضوع می پردازد. حجم نمونه ۱۲ نفر دانش آموزان علاقمند به درس تاریخ و تاریخ محلی هستند، روش نمونه گیری آگاهانه و ابزار گردآوری اطلاعات؛ مصاحبه نیمه ساختار یافته است. در ابتدا معلم تاریخ با توجه به کمرنگ بودن توجه به عناصر هویت ملی و تاریخی، بدنبال استفاده از راهکار ها و شیوه ها و روش های جذاب شجره نامه نویسی، جمع آوری مجموعه های (کلکسیون) میراث تاریخ خانوادگی مادی و غیر مادی عکس، فیلم و...، روش های ایفای نقش، بیوگرافی، کتابخوانی، تفکر انتقادی و... بوده تا بتواند تاریخ محلی را به تاریخ ملی پیوند دهد. تجربه زیسته دانش آموزان نشان می دهد با علاقمند شدن آنان توانسته اند عناصر هویت تاریخی محلی را با عناصر ملی پیوند داده و با جذابیت بیشتری به دنبال تکوین و تعمیق این موضوع باشند.

واژگان کلیدی: تاریخ محلی، تجربه زیسته، پدیدار شناسی، هویت ملی.

-
- ۱- نویسنده مسئول، کارشناسی ارشد تاریخ ایران، دبیر مطالعات اجتماعی متوسطه اول ناحیه ۱ سنندج، استان کردستان
 - ۲- کارشناسی ارشد جامعه شناسی، دبیر مطالعات اجتماعی متوسطه اول شهرستان کامیاران، استان کردستان
 - ۳- دانشجوی دکترای رشته علوم سیاسی گرایش مطالعات ایران، دبیر مطالعات اجتماعی متوسطه اول ناحیه ۱ سنندج، استان کردستان

غفلت از مناسبات تمدنی ایران و غرب در کتاب درسی تاریخ معاصر

حمید خرمی^۱

چکیده

روابط ایران با غرب از دوره قاجارها گسترش زیادی پیدا کرد. در ابتدا این روابط بخاطر جنگ های ایران با روسیه بیشتر رنگ نظامی به خود گرفته بود ولی با پایان گرفتن جنگ به سمت دخالت های سیاسی و کسب امتیازات اقتصادی تغییر جهت داد. کودتای مرداد ۱۳۳۲ هم پای آمریکائیان را به ایران باز کرد که تا انقلاب ۵۷ ادامه پیدا کرد و خسارت های اقتصادی زیادی برای کشور ما به همراه داشت. مطالب بالا به اندازه کافی در کتاب درسی تاریخ معاصر ایران توضیح داده شده است ولی مطالبی راجع به کشورهای دیگر مانند فرانسه در چپاول میراث فرهنگی ایران و یا تلاش آلمانی ها در نوسازی صنایع کشور ما وجود ندارد. علاوه بر آن تاریخ و جایگاه سیاسی و اقتصادی کشورهای غربی نیز برای دانش آموزان ناشناخته است. ورود مظاهر تمدن غرب مانند الکترونیسته، اتومبیل، تلگراف و تلفن، راه آهن و امثال آن هم در کتاب مورد بحث قرار نگرفته است؛ احداث دانشگاه و مراکز آموزشی که متأثر از تمدن غرب بود، باعث ورود اندیشه های جدید و طرح آن در میان روشنفکران شد که در کتاب حاضر به آن اشاره ای نشده است. طرح این نوع از مطالب در کتاب درسی تاریخ معاصر ایران که برای تعداد زیادی از دانش آموزان چاپ شده و قریب به بیست سال هم تغییر جدی در آن بوجود نیامده است، می تواند به جذاب تر شدن کتاب برای دانش آموزان کمک کند. از طرف دیگر فرصتی هم برای دبیران محترم تاریخ فراهم می گردد تا با رغبت بیشتری به تدریس و تحلیل وقایع بپردازند. نکته پایانی اینکه طرح این نوع از مباحث می تواند دیدگاه خوانندگان کتاب نسبت به سیاه و یا سفید دیدن مطلق غرب را اصلاح سازد.

کلیدواژه‌ها: ایران، غرب، تمدن، فرهنگ

مدل روش تدریس تاریخ؛ «تفکر سطح بالا» در فرایند «یادگیری» و «هویت‌سازی» بر پایه پیوند حیطه «شناختی» و «عاطفی»

نیره دلیر^۱

چکیده

کتاب تاریخ با تکوین هویت نزد کودکان و نوجوانان پیوند تنگاتنگی دارد و شاخص‌ترین کتاب درسی در این زمینه محسوب می‌شود. از این‌رو، بررسی نحوه تدریس کتاب تاریخ و چگونگی تاثیر آن در شکل‌گیری هویت نوجوانان ایرانی امری بسیار مهم به شمار می‌رود. پژوهش حاضر بر آن است بر پایه حیطه شناختی طبقه‌بندی بلوم (دانش، فهمیدن، به کار بستن، ترکیب، تحلیل، ارزشیابی و بازآفرینی) و حیطه عاطفی (توجه، واکنش، ارزش‌گذاری، سازمان‌بندی، تبلور ارزش‌ها) به بررسی تدریس کتاب تاریخ بر اساس محتوای «حیطه شناختی» و پیوند آن با شکل‌گیری «حیطه عاطفی» در دانش‌آموزان بپردازد و به این سوال اصلی پاسخ دهد که اهداف آموزشی کتاب تاریخ/ایران در چه سطوحی از حیطه شناختی تدریس شود؛ در پیوند با حیطه عاطفی قرار می‌گیرد؟ و چه نقشی در ساخت هویت نسل نوجوان و کودک دارد؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که رویکرد شناختی آن دسته از اهدافی که در قالب حیطه‌های سطوح بالای طبقه‌بندی شناختی بلوم یعنی تحلیل، ارزشیابی و خلاقیت؛ «تفکر سطح بالا» را می‌سازد که شکل‌گیری حیطه عاطفی در پیوند با آن بخش از حیطه شناختی که مسئول «تفکر سطح بالا» است در دانش‌آموزان شکل می‌گیرد؛ و محصول آن رشد هویت متعادل و مطلوب در کودک و نوجوان می‌شود. دستاورد پژوهش نشان می‌دهد ضرورت دارد برای درس تاریخ الگوی تدریس مبتنی بر اهدافی از حیطه ترکیب، ارزیابی (مقایسه کردن) و خلاقیت مطرح شود چراکه دستیابی اهداف آموزشی مبتنی بر تفکر سطح بالا نزدیک‌ترین پیوند با شکل‌گیری حیطه عاطفی را در بردارد. حیطه عاطفی نیز خود در نهایت به تبلور ارزش‌ها در وجود متعلم منجر خواهد شد. اساساً تا تفکر سطح بالای حیطه شناختی در دانش‌آموزان شکل نگیرد حیطه عاطفی و ساخت هویت در شخصیت یادگیرنده شکل نخواهد گرفت. مدل درسی مبتنی بر تفکر سطح بالا در نهایت به تکوین صحیح هویت تاریخی خواهد انجامید.

واژگان کلیدی: کتاب تاریخ، مدل تدریس، طبقه‌بندی بلوم، حیطه شناختی، حیطه عاطفی، هویت.

کارکرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ

شبنم دهقان^۱

چکیده

هوش مصنوعی (AI) به سرعت در حال توسعه است و علاوه بر پتانسیل زیادی که برای تحول آموزش تاریخ دارد از قبیل تولید ابزار آموزشی، تجزیه و تحلیل داده های تاریخی، باز خورد فردی، شخصی سازی، خطراتی نیز در پی دارد. هشدار رهبران صنعتی و نخبگان تکنولوژی را باید جدی گرفت و خطرات و محدودیت های هوش مصنوعی را به دانش آموزان آموخت. این مقاله با سنجش تجزیه و تحلیل وقایع تاریخی توسط انسان و هوش مصنوعی به این نتیجه دست یافته است که هوش مصنوعی تجزیه و تحلیل دقیق تری نسبت به انسان انجام می دهد. فرضیه مقاله این است که گرچه در نهایت هوش مصنوعی نمی تواند جایگزین معلمان انسانی شود و فقط به عنوان دستیار می تواند در تدریس یاری رساند. در این مقاله با روش توصیفی - تحلیلی در عملکرد های هوش مصنوعی در محورهای مزایا، معایب و محدودیت ها جهت تسهیل تدریس تاریخ پرداخته است.

کلیدواژه: هوش مصنوعی، آموزش تاریخ، ابزارها، محدودیت ها

۱ - دانشجوی دکتری گروه تاریخ، واحد یادگار امام خمینی (رح)، شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

نگاهی جدید به آموزش درس تاریخ در مدارس ایران

حمیرا ذکریازاده کارسیدانی^۱، هلیا مقصودلو یاشرلی^۲

چکیده

درس تاریخ به عنوان یکی از حوزه‌های اصلی دانش در فرآیند تربیت و تعلیم مدارس ایران از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. آموزش تاریخ نه تنها به فهم درست اتفاقات گذشته کمک می‌کند، بلکه از اهمیت فراوانی در شکل‌دهی به شخصیت و تفکر دانش‌آموزان برخوردار است. با اینکه هر مدرسه با ویژگی‌ها و شرایط خود، یک زمینه منحصر به فرد برای آموزش تاریخ دارد، استفاده از روش‌های نوین و ایجاد ارتباط بین تاریخ و زندگی روزمره می‌تواند به بهبود تجربه آموزشی دانش‌آموزان در مدارس مختلف کشور کمک کند و نقش مهمی در تحول سازمانی سیستم آموزشی ایران داشته باشد. این مقاله با رویکرد توصیفی - تحلیلی می‌کوشد به بیان آموزش تاریخ با نگاهی متنوع در مدارس بپردازد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که آموزش تاریخ نیازمند برنامه‌ریزی و تدابیر خاصی برای جذب بیشتر دانش‌آموزان با کمک ابزارهای کمک آموزشی در کلاس؛ مثل مطالعه نقشه، هوشمندسازی آموزش، بازدید میدانی از موزه‌ها و مناطق تاریخی و... است که ضمن ایجاد یک تجربه آموزشی منحصر به فرد و غنی برای دانش‌آموزان، عرق ملی و روحیه پژوهشگری را در آنان تقویت می‌کند؛ زیرا در عصر اطلاعات، انتقال اطلاعات نباید هدف باشد بلکه تحلیل و پردازش اطلاعات هدف است.

کلید واژه: آموزش تاریخ، هوشمندسازی، دانش‌آموزان، مدارس.

۱ - کارشناس ارشد ایران‌شناسی دانشگاه گیلان، h.zakariazade@gmail.com

۲- کارشناس ارشد تاریخ دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، Helia.sherly@yahoo.com

آموزش تاریخ منهای حفاظت محیط زیست: غفلت از محیط زیست

در کتاب‌های درسی تاریخ و لزوم بازنگری در محتوا

مهدی رفعتی پناه مهرآبادی^۱

چکیده

پرواضح است که امروزه بحران محیط زیستی یکی از مهمترین بحران‌ها در سطح جهان و ایران به شمار می‌رود. همچنین آشکار است که حفاظت از محیط زیست و حرکت به سمت حل مسائل محیط زیستی بدون مشارکت عمومی و حضور فعال مردم در این عرصه امکانپذیر نیست و این مهم عملی نمی‌گردد مگر با افزایش دانش، نگرش و مهارت محیط زیستی. طبعاً افزایش سه بُعد مزبور از طریق آموزش محیط زیستی (رسمی و غیر رسمی) عملیاتی می‌گردد و آموزش نیز باید در سطوح مختلف تحصیلی و از طریق دروس گوناگون و کتاب‌های مرتبط با هر یک از دروس انجام شود. هر چند که طی سی سال گذشته روند وارد کردن محتوای محیط زیستی در برخی از کتاب‌های درسی به ویژه علوم تجربی، جغرافیا، دینی و حتی ادبیات، روندی رو به رشد بوده است، ولی به نظر می‌رسد این وضعیت در مورد کتاب‌های درسی تاریخ تحقق نیافته است. مقاله حاضر با استفاده از تحلیل محتوا و از طریق بررسی محتوای کتاب‌های درسی تاریخ در دو پایه پنجم دبستان و سوم راهنمایی دهه‌های ۱۳۶۰، ۱۳۷۰ و ۱۳۸۰ به بررسی وضعیت محتوایی این کتاب‌ها از حیث محتوای محیط زیستی می‌پردازد و نشان می‌دهد که اصولاً محیط زیست و حفاظت از آن در این کتاب‌ها کاملاً مغفول مانده است، به صورتی که گویی محیط زیست هیچ گونه ارتباطی با تاریخ ندارد و صرفاً باید در کتاب‌های تجربی به عنوان امری تجربی و پوزیتیو و نه تاریخی و اجتماعی به حساب آید. این امر ضرورتی بازنگری در محتوای کتاب‌های درسی تاریخ را گوشزد می‌کند، ضرورتی که پیش از هر چیز بازنگری در نگرش برنامه‌ریزان درسی را می‌طلبد.

واژگان کلیدی: حفاظت محیط زیست، برنامه‌ریزی درسی، آموزش محیط زیست، کتاب‌های درسی تاریخ.

۱- استادیار گروه مطالعات تاریخی و محیطی، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، سازمان سمت، تهران، ایران
rafatipanah@samt.ac.ir .. mahdirafati62@gmail.com

تحلیل تصاویر آغازین دروس کتاب تاریخ دهم انسانی

به روش ویلیام رومی

هدایت رفیعی^۱

چکیده

کتابهای درسی آمیخته ای از متن، تصاویر و ابزار آلات علمی است. یکی از دغدغه های دست اندرکاران تعلیم و تربیت انتخاب مطالب و تصاویری است که بتوان ماهیت یک کتاب را به دانش آموزان انتقال داد. تصاویر و عکسها به عنوان یکی از روشهای مهم و قابل توجه انتقال مفاهیم و محتوای درسی به دانش آموزان است. با توجه به اهمیت آن در کتابهای تاریخ، هدف این پژوهش بررسی میزان اثرگذاری تصاویر آغازین دروسهای کتاب تاریخ دهم رشته انسانی در یاددهی، یادگیری و انتقال مفاهیم متن درس به دانش آموزان است. تصاویر آغازین، مدخل ورود به بحث درس است و نقش مهمی یادگیری دارد. بعد از استخراج تصاویر و بررسی آنها در کتاب، تعداد ۲۱۱ تصویر بدون احتساب جداول، خط زمان و خلاصه نموداری برآورده شد. با استفاده از روش ویلیام رومی میزان فعال و غیر فعال بودن تصاویر مورد بررسی قرار گرفت. نتیجه تحلیل محتوا، مشخص شد که فقط ۴۴ درصد از تصاویر ورودی دروس کتاب فعال و دانش آموزان را درگیر کنجکاوی و یادگیری می کنند و کتاب نیازمند بازنگری و تجدید نظر می باشد و لازم است برنامه ریزان و مؤلفان کتاب با توجه به تحلیلهای کارشناسان در جهت یادگیری فعال فراگیران تدابیری بیاندیشند و بدون نادیده گرفتن نقش فعال دانش آموزان، صرفاً به ارائه اطلاعات علمی و تاریخی در امر یادگیری بسنده نکنند.

کلیدواژه‌ها: کتاب تاریخ دهم انسانی، تصاویر، یادگیری، تحلیل کمی و کیفی، دانش آموزان

کاربرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ

کریم رمضانپور^۱

چکیده

یکی از مهمترین پدیده های آموزش که در آینده بیشتر مورد استفاده قرار می-گیرد، هوش مصنوعی است که با توجه به اهمیت و کاربرد آن در آموزش، بسیار مورد توجه قرار گرفته است. بکارگیری هوش مصنوعی در آموزش تاریخ، در آینده ای نزدیک ضرورت می یابد فلذا پژوهش در حیطه ی کاربرد ها، چالش ها و فرصت ها و همچنین نحوه ی صحیح استفاده از هوش مصنوعی، از مهمترین وظایف پژوهشگران تاریخ محسوب میشود. در این پژوهش ضمن پرداختن به این موضوعات، به بررسی نقش هوش مصنوعی در آموزش تاریخ، می پردازیم. و با توجه به نتایج حاصل شده میتوان گفت که کاربرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ میتواند تاحدودی از کاستی های تدریس سنتی بکاهد اما نمیتوان آنرا جایگزین مناسب تری برای معلمان دانست. هوش مصنوعی در کنار معلم می تواند تا حد قابل توجهی از استرس و فشار کاری معلم و دانش آموز بکاهد و در اثربخشی آموزش تاریخ نقش بسزایی داشته باشد.

کلیدواژه ها: هوش مصنوعی، آموزش تاریخ، آموزش، تاریخ

نقش تجار گیلانی در توسعه مدارس نوین

نادیا ره^۱، مریم شادمحمدی^۲

چکیده

در پیشینه تاریخی مدارس، همواره بازرگانان نقش مهمی در تاسیس مدار داشتند، از این در کنار بازارهای بزرگ تاریخی در شهرهای اقتصادی ایران، مدرسی توسط بازرگانان تاسیس می شد که منابع مالی آن توسط آنها تامین می شد. گیلان از دوره قاجار به دلیل همسایگی با روسیه و اتصال به مسیر ترانزیتی اروپا دستخوش تحول گشت و بازرگانان این سرزمین به جهت گسترش مبادلات با روسیه و اروپا در زمینه های ابریشم، چوب، شیلات و سایر محصولات بومی گیلان ثروت هنگفتی به دست آورده و تلاش داشتند تا از این ثروت در گسترش معارف نوین استفاده کنند. به همین سبب در آغاز توسعه مدارس نوین در ایران، بازرگانان گیلانی به ویژه تجار ابریشم گیلان در ساخت مدارس پیشتاز بودند. در این میان تجارتخانه های ارمنی تومانیانس و آوادیس هورتانیان در مقابله با مدارس مسیونری فرانسوی و امریکایی در جوار کلیسای رشت مدرسی ایجاد نمودند. در این مقاله تلاش شده است با مطالعه اسنادی مبتنی بر تاریخ به این پرسش پاسخ داده شود که تجار گیلانی در توسعه مدارس نوین چه نقشی داشته اند؟ به نظر می رسد آنها تلاش کرده اند تا در سال های اولیه، پس از مشروطه با ارسال عریضه هایی به مجلس شورای اسلامی و کسب رضایت حکمرانان گیلان، بخشی از درآمد صادرات کالاهای تجارتي گیلان را به تامین هزینه ساخت و نگهداری مدارس اختصاص دهند.

واژگان کلیدی: ایران، ابریشم، گیلان، بازرگانان، مدارس نوین.

۱ - دانشجوی دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاه علوم و تحقیقات، تهران.

۲ - دکتری ادبیات و هیات علمی گروه ادبیات، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس.

بررسی شکل‌گیری نظام آموزشی جدید در ایران و نسبت آن با مدارس دولتی، ملی و مکتبخانه‌ها

رحیم روح بخش^۱

چکیده

در دوران سلطنت پادشاهان قاجار (۱۱۵۸-۱۳۰۴ ش) تحولات گسترده‌ای در عرصه‌های مختلف کشور از جمله آموزش و تاسیس مدارس به سبک نوین به وجود آمد. به جز آغامحمدخان قاجار بانی سلسله که فرصتی برای فعالیت در این عرصه نیافت، در دوره بقیه پادشاهان قاجار به ترتیب شامل فتحعلی‌شاه (۱۱۷۶-۱۲۱۳ ش)، محمدشاه (۱۲۲۷-۱۲۱۳ ش)، ناصرالدین‌شاه (۱۲۷۵-۱۲۲۷ ش)، مظفرالدین‌شاه (۱۲۷۵-۱۲۸۵ ش)، محمدعلی‌شاه (۱۲۸۸-۱۲۸۵ ش) و احمدشاه (۱۳۰۴-۱۲۸۸ ش) اقداماتی در عرصه آموزش صورت گرفت. نقطه‌عزیمت این تکاپوها در پی شکست‌های ایران در جنگ با روسیه در دوره فتحعلی‌شاه بود که کارگزاران وقت ایران نیاز به آموزش را احساس کردند. این نیاز ابتدا در حوزه نظامی بود و بر این اساس شکل‌گیری نظام آموزشی نوین در آغاز با اصل نیاز به متخصص در عرصه مهندسی و صنایع نظامی در قالب مدارس دولتی تاسیس و سپس در آستانه مشروطه با محوریت مدارس ملی، به تعمیم سوادآموزی و آگاهی‌بخشی انجامید. بر این اساس سوال اصلی مقاله این است که نظام آموزشی نوین ایران در دهه‌های آغازین شکل‌گیری خود چه نسبتی به ترتیب با علوم مهندسی و علوم انسانی پیدا کرد؟ این مقاله از نوع کتابخانه‌ای-اسنادی و با روش توصیفی-تحلیلی حاکی است، نهاد آموزش نوین در ایران بر دو اساس علوم پایه-علوم انسانی شکل گرفت. علوم پایه با عنایت نظام سیاسی و با رویکرد طبقاتی در چالش با علوم انسانی با محوریت مدارس ملی و تحت حمایت رجال معارف‌پرور قرار داشت. این دو میدان‌های نظر و عمل متفاوتی را در عرصه آموزش رقم زدند.

کلیدواژه‌ها: عصر قاجار، نظام آموزشی نوین، علوم انسانی، علوم پایه، مکتبخانه

۱ - عضو هیات مدیره انجمن ایرانی تاریخ، مسئول مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش،

از سپاه دانش تا دانشگاه سپاهیان انقلاب

رحیم روح‌بخش (نویسنده مسئول)^۱، سیدرضا باقریان موحد^۲

چکیده

تحولات ایران در سال‌های بعد از جنگ جهانی دوم به خصوص بعد از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ در نسبت مستقیمی با مناسبات جهانی قرار داشت، از آن جمله اصلاحات دهه چهل ایران بود که در حوزه‌های مختلف از جمله آموزش و پرورش مبتنی بر اصول انقلاب سفید بود. در این راستا با تشکیل سپاه دانش بر اساس اصل ششم اصول انقلاب سفید، گسترش سوادآموزی در روستاهای کشور در دستور کار مشترک وزارت فرهنگ و جنگ قرار گرفت. طبق این اصل، افراد دیپلمه می‌توانستند بعد از یک دوره آموزش نظامی، در روستاها به تدریس در کلاس‌های ابتدایی بپردازند. البته کوتاه مدتی بعد حوزه ماموریتی سپاهیان دانش گسترش یافت و فعالیت‌های عمرانی در روستاها را نیز شامل شد. به اقتضای این ماموریت‌های مراکز و نهادهای چندی برای تقویت سپاهیان دانش اعم از علمی، نظارتی، تدارکاتی و ... تاسیس شد. یکی از این مراکز، دانشگاه سپاهیان انقلاب ایران بود که ماموریت داشت با آموزش و ارتقای معلمان برگزیده سپاه دانش در راستای تقویت علمی، نظارتی و ... سپاهیان دانش فعالیت کند. این مقاله با بهره‌برداری از منابع کتابخانه‌ای با محوریت اسناد به ویژه صورت‌مذاکرات و مصوبات شورای عالی فرهنگ/ آموزش و پرورش و به روش توصیفی-تحلیلی حاکی است، سپاهیان دانش به پشتوانه علمی و پشتیبانی دانشی دانشگاه سپاهیان انقلاب ایران در طی یک دهه و نیم فعالیت خود در روستاهای کشور موفق شدند نه تنها در سوادآموزی روستائیان بلکه در عرصه تحولات فرهنگی، اجتماعی و حتی اقتصادی دستاوردهای مفیدی داشته باشند.

کلیدواژه‌ها: سپاه دانش، دانشگاه سپاهیان انقلاب، روستا، آموزش

roohbakhsh1965@yahoo.com

۱ - مسئول مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش،

۲ - دبیر ادبیات آموزش و پرورش قم

توصیف و نقد کتاب "آموزش تاریخ" منتشر شده توسط یونسکو

محمد رضا روزبهانی^۱

چکیده

کتاب "آموزش تاریخ"، توسط یونسکو در سال ۱۹۵۱ میلادی منتشر شده است و به بررسی اصول و روش‌های تدریس تاریخ به گروه‌های سنی مختلف در مدارس می‌پردازد. این کتاب شامل پنج فصل است که به تفاهم بین‌المللی و تدریس تاریخ، اصول تدریس و کمک‌های مربوط به آن، تدریس تاریخ به کودکان کمتر از ۱۲ سال، تدریس تاریخ به کودکان ۱۲ تا ۱۵ سال و تدریس تاریخ به نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ سال می‌پردازد. این کتاب، که حاصل گردهمایی و ابراز نظر ۷۰ نفر از معلمان تاریخ ۳۲ کشور مختلف است که در شهر سور در نزدیکی پاریس گرد هم آمدند، به منظور ارتقاء کیفیت آموزش تاریخ و افزایش فهم دانش‌آموزان در مورد مفاهیم تاریخی تدوین شده است. اصول و روش‌های آموزش در هر گروه سنی به‌طور جامع بررسی شده و راهکارهای موثر برای انتقال دانش تاریخی به دانش‌آموزان ارائه شده است. این کتاب، که سال ترجمه آن در سال ۱۳۳۴ شمسی است، با وجود گذشت زمان، همچنان می‌تواند منبع معتبری برای معلمان، مدیران آموزشی و دانشجویان رشته‌های آموزشی است که به دنبال بهبود روش‌های آموزش تاریخ هستند. در این مقاله محتوای کتاب توصیف و بعضی راهبردها و راهکارهای آن تشریح و نقد شده است.

کلیدواژه‌ها: آموزش تاریخ، روش آموزش، یونسکو، راهبردها

کاربرد "پادکست" در آموزش تاریخ

اعظم ریاحی^۱

چکیده

امروزه با توسعه فناوری‌ها و سرعت انتقال اطلاعات در بستر فضای مجازی، علوم مختلف برای حفظ جایگاه خود در عرصه مفاهیم علمی نیازمند استفاده از این فن‌آوری‌ها هستند. علم تاریخ نیز برای حفظ موقعیت خود نیاز به استفاده از روش‌هایی جهت آموزش دارد که مهم‌ترین ویژگی‌های آن سرعت تولید محتوا، نوآوری در داده‌ورزی و انتقال داده است. از جمله شیوه‌های نوین آموزش تاریخ، تولید پادکست‌های تاریخی است. از این رو، پژوهش حاضر درصدد است تا به تاثیر و کارایی استفاده از پادکست به عنوان یک منبع تکمیلی در آموزش محتوای تاریخی بپردازد. در این پژوهش از روش توصیفی-تحلیلی متکی بر منابع کتابخانه‌ای و دیجیتال جهت تحلیل و تفسیر داده‌ها استفاده می‌شود. تحلیل داده‌ها موید آن است که پادکستینگ به عنوان روشی نوین در انتقال داده‌های آموزشی وبا دارا بودن دو ویژگی مهم جهت انتقال داده‌ها یعنی "روزآمدبودن" و "سرعت" که در هر زمان و مکانی استفاده از آن میسر است، سبب احساس تماس دایم بین مدرس و تاریخ‌آموز می‌شود؛ اما از آنجا که آموزش از طریق حس شنیداری نیاز به تمرکز دارد و اغلب یادگیری کوتاه‌مدت است، پیشنهاد می‌شود، از پادکست به عنوان ابزار آموزشی شنیداری در تاریخ، در کنار سایر شیوه‌های آموزشی استفاده کرد.

واژگان کلیدی: آموزش تاریخ، فناوری، شیوه‌های نوین آموزش، آموزش شنیداری، پادکست.

نقش هوش مصنوعی در تدریس تاریخ باستان؛ چالش‌ها و راه‌کارها

جاسم ریحانی^۱

چکیده

هوش مصنوعی به عنوان یکی از فناوری‌های نوظهور، توانایی‌های بسیاری برای بهبود فرایندهای آموزش و پرورش در حوزه‌های مختلف از جمله تدریس تاریخ باستان دارد. هدف این نوشتار بررسی نقش هوش مصنوعی در تدریس تاریخ باستان از طریق استفاده از الگوریتم‌ها و مدل‌های هوش مصنوعی است که می‌توان به‌یوهای قابل توجهی در تحلیل منابع باستان‌شناسی، تولید محتوا، ارزیابی و امتحان دهی و تفسیر رویدادها و تغییرات تاریخی داشت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که با وجود رشد سریع استفاده از هوش مصنوعی در امر یادگیری همچنان چالش‌هایی در موضوع آموزش از جمله تاریخ باستان وجود دارد که در آینده می‌توان با رفع آن‌ها و تعامل میان روش تدریس سنتی و مدرن به شناخت، بازنمایی و جذاب‌تر کردن تدریس تاریخ باستان پرداخت.

کلمات کلیدی: هوش مصنوعی، تدریس، تاریخ باستان، چالش‌ها، راه‌کارها

بازشناسی مشکلات استقرار سبک نوین آموزشی در آبادی‌های ساحلی جنوب ایران در دوره پهلوی (مطالعه موردی: شهرستان‌های جنوبی استان بوشهر کنونی)

غلامرضا زائری^۱

چکیده

یکی از نخستین اقدامات حکومت پهلوی، اهتمام جدی براری استقرار مدارس و سبک آموزشی نوین در کشور بود. سواحل جنوب کشور نیز در نخستین سال‌های این طرح، یکی از میدان‌های استقرار نظام نوین آموزشی شدند. اما اجرای نظام نوین آموزشی در این ناحیه با مشکلاتی مواجه شد و سرعت اجرای طرح را با چالش مواجه کرد. مسأله این پژوهش بازشناسی موانع ترویج سریع سبک نوین آموزشی در این سواحل است. به علت گستره نسبتاً زیاد سواحل، مطالعه به صورت موردی انجام شد و شهرستان‌های جنوبی استان کنونی بوشهر مشتمل بر تنگستان، دشتی، دیر، کنگان، عسلویه و جم را دربرگرفت. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی مرسوم در مطالعات تاریخی و به کمک مطالعات کتابخانه‌ای، بررسی اسناد و مدارک، اجرای مصاحبه و بازدید میدانی انجام شد. برآیند این پژوهش نشان داد که شرایط نامساعد اقلیمی، دورافتادگی سیاسی-اداری از قبیل بُعد مسافت از مرکز، و اوضاع اجتماعی و فرهنگی همچون پراکندگی آبادی‌ها و جمعیت ناکافی آن‌ها، به اضافه سنن محلی و فقدان نیروی بومی کافی و نیز مشکلات مرتبط با تدارک فضای آموزشی مورد نیاز مهمترین موانع چالش استقرار سبک نوین آموزشی در آبادی مورد مطالعه بوده است.

کلمات کلیدی: حکومت پهلوی، آموزش نوین، سواحل جنوب، موانع.

۱ - دبیر بازنشسته آموزش و پرورش منطقه کاکي- بوشهر.

مقایسه تطبیقی بخش ایران باستان کتاب درسی تاریخ عمومی اول متوسطه، چاپ سال ۱۳۰۵، با تاریخ (۱) پایه دهم دوره متوسطه، چاپ سال ۱۴۰۱

سارا زمان نژاد بافرانی^۱، عادلہ کریمی خوزنکلایی^۲

چکیده

روی کار آمدن رضاشاه سرآغاز جدیدی در هویت یابی جامعه ایرانی بود. این دوره را می توان دوران گذر از سنت به مدرنیته و نیز هویت سازی ملی و حاکمیت ایدئولوژی ناسیونالیسم باستان گرایانه دانست. با توجه به تعلیم و تربیت نوپای مدرن و نقش بارز دولت در آن در سالهای پس از مشروطه، سوال این است که آیا رویکرد تغییر حکومت بر کتب درسی تاثیر گذار بوده است؟ به نظر می رسد همچنان که تحقیقات باستانشناسی دوران باستان و گسترش اندیشه های ملی گرایانه بر تاریخ نگاری این دوره اثر گذاشت بر کیفیت کتاب درسی هم موثر بوده باشد. بخشی از میزان این تاثیر بر کتب درسی با بررسی تطبیقی کتاب درسی ایران باستان با کتب درسی دوران حاضر پدیدار می شود. بررسی میزان تاثیرپذیری کتب درسی تاریخ این دوره از سیاست های رضاشاه و نیز بررسی ساختار و شکل تدوین این کتب با توجه به کاستی ها و نقاط قوت آن ها از اهداف این پژوهش می باشد. این مطالعه موردی با مقایسه دو کتاب درسی تاریخ متوسطه سال ۱۳۰۵ بخش باستان با کتاب درسی تاریخ دوره متوسطه سال دهم ۱۴۰۱ از جهت محتوایی و همچنین ویژگی های ساختاری، ظاهری و میزان پیروی هر کدام از الگوی طرح آموزشی موثر پرداخته است.

کلیدواژگان: کتاب درسی تاریخ ۱۳۰۵؛ کتاب درسی تاریخ (۱) ۱۴۰۱؛ مقایسه تحلیلی؛ ویژگیهای ظاهری؛ ویژگیهای ساختاری؛ ایران باستان.

۱ - دبیر تاریخ شهرستان نایین، دبیرستان شهید حسینی، پست الکترونیک: s.zamannezhthead@gmail.com

۲- دبیر تاریخ، دبیرستان آیات ناحیه یک اهواز، پست الکترونیک: adele.koreili@ymail.com

تحلیل چگونگی ایجاد و فعالیت ایجاد مدرسه کامیونیتی اسکول «Community School»

سید محمود سادات^۱، معصومه عظیمیان^۲

چکیده

هدف این پژوهش تحلیل و بررسی مدرسه آمریکایی کامیونیتی اسکول بر اساس اسناد به دست آمده از سازمان اسناد و کتابخانه ملی است. این پژوهش درصدد است؛ این سؤال را مورد تحلیل قرار که هدف آمریکا از تأسیس این مدرسه چه بوده است؟ این پژوهش با استفاده از روش تحلیل محتوایی و بر اساس تحلیل و بررسی اسناد به دست آمده از مراکز آرشیوی انجام شده است. یافته‌ها مقاله حاکی است آمریکا در راستای سیاست‌های فرهنگی خود، تأسیس مدارس آمریکایی از جمله «کالج البرز، مدرسه کامیونیتی اسکول» را مدنظر قرارداد تا از طریق این مدارس بتواند جریان فرهنگی موردنظر خود را در ایران هدایت کند و باتریت نسلی بر طبق اصول آموزش خود، الگویی برای دستیابی به توسعه اقتصادی، اجتماعی و ثبات سیاسی ایران و موفقیت در دیپلماسی عمومی ارائه دهد.

کلیدواژه: میسیونرهای آمریکایی، مدرسه کامیونیتی اسکول، آموزش و پرورش، دیپلماسی فرهنگی، دیپلماسی عمومی آمریکا

۱- استادیار تاریخ، گروه تاریخ انقلاب اسلامی، پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی، تهران ایران، (نویسنده مسئول)
sadat@ri-khomeini.ac.ir

۲- کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی، پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی، تهران ایران
zahra110fateme@gmail.com

فواید و پیامدهای استفاده از داستان های تاریخی در آموزش و یادگیری درس تاریخ در میان دانش آموزان

معصومه سادات نظم^۱

چکیده

استفاده از روش های مختلف در آموزش تاریخ، در کشورهای دیگر برخلاف ایران، همواره مورد توجه بوده است. یکی از روش های مهم، استفاده کاربردی از داستان های تاریخی است که می تواند تأثیرات مثبت و دقیقی بر یادگیری داشته باشد و دارای اهمیت است. با طرح این سوال که داستان های تاریخی در یادگیری و علاقمندی دانش آموزان کمک می کند و چه فوایدی دارد؟ به بررسی استفاده از داستان های تاریخی در آموزش درس تاریخ در میان دانش آموزان، پرداخته می شود. روش این پژوهش، به صورت توصیفی-تحلیلی می باشد و جمع آوری آن از منابع کتابخانه ای استفاده شده است. استفاده از داستان های تاریخی، یادگیری در دانش آموزان را بالا می برد و مطالب را بهتر، در حافظه جای می دهد. در کنار یادگیری مسائل مختلف تاریخی، سیاسی، نظامی، فرهنگی، در قالب پذیرش شخصیت های داستان ها، نکات دقیق اخلاقی را نیز می توان دریافت.

واژگان کلیدی: داستان های تاریخی، آموزش و یادگیری، فواید و پیامد، دانش آموزان

۱- دبیر تاریخ و دانشجوی دکتری، خراسان شمالی-جنورد

آموزش مکتب‌خانه‌ای و وضعیت سواد در بلوچستان (پیش از آغاز آموزش مدرن)

عبدالودود سپاهی^۱

چکیده

آموزش مکتب‌خانه‌ای قرن‌ها روش غالب آموزش در بسیاری از کشورهای اسلامی بوده است و در ایران طی قرن‌ها رواج داشته است. در بلوچستان نیز این شیوه آموزشی پیشینه‌ای همپای با سایر مناطق ایران داشته است. در شهرهای بلوچستان مکتب‌خانه‌هایی برای پسران و دختران وجود داشته‌است که نقش مهمی در آموزش سواد، حساب کردن و آموزش مسائل اولیه فقهی داشته‌اند. این تحقیق به دنبال پاسخ به این سوال است: آموزش مکتب‌خانه‌ای در بلوچستان چگونه انجام می‌شده است؟ یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که در بلوچستان مکتب‌خانه‌هایی وجود داشته است که به کار آموزش پسران و دختران می‌پرداخته‌اند، اما به دلیل محدودیت امکانات، آموزش در اختیار طبقات خاصی از جامعه بود و این روند تا آغاز آموزش رسمی توسط دولت ادامه داشت.

واژگان کلیدی: بلوچستان، آموزش، مکتب‌خانه، سواد.

۱- استادیار گروه تاریخ و مردم‌شناسی، دانشگاه ولایت ایرانشهر، ایمیل: A.sepahi@velayat.ac.ir

دکتر محمدجواد مشکور و تألیف کتب درسی

شهاب‌الدین سمنان^۱

چکیده

دکتر محمدجواد مشکور (۱۲۹۷-۱۳۷۴) ادیب، زبان‌شناس، مورخ، مترجم، مصحح و یکی از دانشمندان جامع‌الاطراف سدهٔ اخیر ایران بود که چند دهه پژوهش و جست‌وجوی بی‌وقفه‌اش، کارنامه‌ای گران‌سنگ و متنوع در موضوعات و زمینه‌های مختلف از او به یادگار گذاشته است. یکی از جنبه‌های شخصیت علمی دکتر مشکور، نگارش و تدوین متون آموزشی است که تاکنون بدان توجه نشده است. این در حالی است که مطالعه و نقد و بررسی کتاب‌های درسی ادوار مختلف و بازشناسی نویسندگان و الگوهای بینشی و روشی حاکم بر کار آنان از اهمیتی فراوان برخوردار است و کمک شایانی به توسعه و ارتقای کیفی امر تألیف و تدوین کتب درسی در حال حاضر می‌نماید. این مقاله می‌کوشد تا ضمن معرفی شخصیت دکتر مشکور، نگاهی بیندازد بر کارنامهٔ او در حوزهٔ تألیف و تدوین متون درسی و مهم‌ترین ویژگی‌های بینشی و روشی او در این زمینه را نقد و بررسی کند.

واژگان کلیدی: محمدجواد مشکور، متون آموزشی، کتب درسی.

۱. دانشجوی دکتری تاریخ اسلام دانشگاه تهران (Sh.semnan@ut.ac.ir)

ضرورت کاربست همسویی تاریخ و ادبیات در آموزش تاریخ بررسی موردی میراث ادبی و تاریخی سلسله ی سلجوقیان

زهرا سواری^۱

چکیده

تدریس تاریخ با توجه به اینکه درسی ملال‌آور است و نسبتاً عملی نیست نیازمند بهره‌گیری از منابع و شیوه‌های متنوع می‌باشد که ادبیات یکی از این منابع است. نزدیکی و شباهت دو منبع این بهره‌گیری را دو چندان می‌کند. ادبیات را می‌توان زبان دوم تاریخ نامید که با بلاغت و شیوایی هنری خود جذابیت خاصی به آموزش تاریخ می‌دهد. شاعران و نویسندگان وقایع و حوادث تلخ و شیرین گذشته را با هنر خود ثبت و ضبط کرده‌اند. از طرفی غنا و آثار ماندگار شعر و نثر هر دوره بستگی تنگاتنگی با حمایت بزرگان هر دوره از هنرمندان زمان دارد. در بعضی متون ادبی قدیمی مرز بین تاریخ و ادبیات مشخص نیست. کتاب‌های ادبی و دیوان شاعران و آثار نویسندگان کمک زیادی در شناخت اوضاع اجتماعی و احوالات آن زمان و میزان علاقه و حمایت امرا و حکما از این هنر دارد. زبان و ادبیات فارسی یکی از مهمترین عوامل استمرار و ماندگاری روح سرزمینی در ایران است. با شعر می‌توان احساسات دانش‌آموزان را برانگیخت، تجربه‌های آنان را محک زد و هویت ایرانی را تقویت کرد. در این پژوهش به این نتیجه خواهیم رسید که ادبیات و تاریخ هم سو و در هم تنیده هستند و نقش بزرگان در گسترش ادبیات و نقش شاعران در معرفی بزرگان و حوادث آن دوره بی‌بدیل است. به علاوه در تدریس تاریخ، ادبیات در مرکز این امر قرار دارد.

کلید واژگان: تاریخ، ادبیات، سلجوقیان، میراث ادبی

جایگاه و عاملیت فرودستان در کتاب‌های آموزشی تاریخ متوسطه دوم

آمنه شاهمرادی^۱

چکیده

انعکاس مطالعات میان‌رشته‌ای می‌تواند جان تازه‌ای به کتاب‌های درسی و محتوای آموزشی آن‌ها بدهد و تنظیم و تدوین کتب درسی بر این اساس آموزش را به کمال مطلوب نزدیک کند. تاریخ فرودستان از جمله حوزه‌های دانش تاریخ‌نگاری است که گفتمان اجتماعی، انسجام اجتماعی و هویت بر اساس آن شکل می‌گیرد. بنابراین باید جایگاه مهمی در کتاب‌های آموزشی تاریخ داشته باشد. هدف از پژوهش حاضر، بررسی جایگاه فرودستان در کتاب‌های درسی تاریخ متوسطه دوم و ارزیابی و انطباق محتوای این کتاب‌ها با این بخش از تاریخ اجتماعی است. این پژوهش درصدد است با روش تحلیل محتوا به این پرسش پاسخ دهد که در تدوین کتاب‌های تاریخ متوسطه دوم تا چه میزان به عاملیت فرودستان و نقش آنان در تحولات تاریخی توجه شده است؟ توجه به این موضوع کاستی‌ها و نواقص کتاب‌های تاریخ را در زمینه تاریخ فرودستان و مطالعات میان‌رشته‌ای آشکار می‌کند و در بازنگری دوباره می‌توان به بهبود تدوین کتاب کمک کند. این پژوهش با روش تحلیل محتوا کمی و کیفی و با واحد تحلیل انجام شده است. واحد تحلیل نیز جملات، تصاویر کتاب، پرسش‌ها، جدول‌ها، یک توضیح، بررسی شواهد و مدارک، جستجو و کاوش و فعالیت‌ها می‌باشد. یافته‌ها پژوهش حاکی از آن است جایگاه فرودستان در قیاس با نخبگان سیاسی و به عنوان عاملیت دگرگونی‌های اجتماعی و سیاسی، در کتب تاریخ متوسطه دوم مورد توجه قرار نگرفته است.

واژه‌های کلیدی: تحلیل محتوا، کتاب‌های درسی تاریخ، فرودستان، متوسطه دوم، تاریخ ایران و جهان

۱. کارشناسی ارشد تاریخ ایران اسلامی دانشگاه تهران، دبیر تاریخ استان کرمانشاه

جستاری در نشریات زنان (۱۲۹۹-۱۳۲۰ ش) نسبت به

دروس آموزشی مورد نیاز مدارس دخترانه

زرین شریفیان پور^۱، الهه محبوب^۲

چکیده

جنبش مشروطه‌خواهی در ایران که خود سرآغاز دگرگونی‌هایی اساسی در جامعه شد، سبب گردید تا آموزش نوین به‌مثابه یکی از مهمترین شاخص‌های دوران گذار تلقی شود. در این بین کنشگران فعال در عرصه مطبوعاتی، علاوه بر تأکید بر گسترش مدارس، توجه ویژه‌ای به کیفیت مطالب درسی نیز داشتند. از این رو درصدد برآمدند تا از طریق نشریات، دیدگاه‌های خود را در این زمینه بیان کنند. مقاله حاضر با تکیه بر متون مندرج در نشریات زنان در طی سالهای (۱۲۹۹-۱۳۲۰ ش)، با روش تحلیل محتوای تاریخی می‌کوشد تا نمایی از مواد درسی دانش آموزان دختر را در فضای مدارس آن دوره به تصویر کشد. همچنین در پی پاسخ به این پرسش‌ها است که در نشریات زنان، آموزش کدام دروس در مدارس دخترانه توصیه می‌شد؟ و یادگیری چه دروسی در اولویت قرار داشت؟ نتایج این پژوهش حاکی از آن است که این دسته از نشریات، با ارائه‌ی استدلال‌هایی، آموزش دروس متعددی را لازم می‌دانستند که در آن بین آموزش خانه‌داری و تربیت کودکان به دلیل ارتباط بیشتر با نقش دختران در ساختار خانواده در اولویت قرار داشت. جدای از این از نظر صاحبان قلم در نشریات زنان، ادبیات، علم الاشیاء، علم معاش و ورزش نیز از حیطه‌های آموزشی مورد نیاز برنامه درسی دختران تلقی شده است.

کلید واژگان: نشریات زنان (۱۲۹۹-۱۳۲۰ ش)، مدارس، مواد درسی، دختران.

۱ - دکترای تاریخ ایران دوره اسلامی، دبیر تاریخ ناحیه ۲ اصفهان،

۲ - کارشناس ارشد تاریخ ایران دوره اسلامی، دبیر تاریخ ناحیه ۵ اصفهان

آموزش تاریخ شفاهی در مدارس: رویکردها و روش‌ها

پیمانہ صالحی^۱

چکیده

امروزه تاریخ‌نگاران بر این باورند که ویژگی ممتاز تاریخ شفاهی به‌عنوان یکی از روش‌های ثبت رویدادهای گذشته، ارائه بی‌واسطه اطلاعات است. بدین‌شکل محقق قادر خواهد بود تفاوت‌های ظریفی را که در خلال بازتاب تاریخ بروز می‌کند، دریابد و علاوه بر درک آنچه در گذشته روی داده، بداند که آن رویداد چگونه رخ داده است. آموزش تاریخ شفاهی در مدارس که از همان نخستین دهه‌های توجه به این نحله از تاریخ‌نگاری در دایرة توجه مورخان، مردم‌نگاران، کارشناسان آموزش و معلمان قرار گرفت، همگام با ارتقای رویکردهای اجرای طرح‌های تاریخ شفاهی رو به تعالی گذاشت و رشد کرد. این نوشتار ضمن بررسی لزوم آموزش تاریخ شفاهی در مدارس به‌منظور تشویق نوجوانان و جوانان به بازنمایی گذشته در راستای گردآوری روایت‌های موضوع‌محور در حوزه‌های مختلف، چشم‌اندازهای پیش روی آن را تفسیر و تحلیل می‌نماید. آشنایی با روش‌های آموزش تاریخ شفاهی در مدارس راهگشای متخصصان آموزش و پرورش و علاقه‌مندان مباحث تاریخ شفاهی خواهد بود.

کلیدواژه‌ها: تاریخ شفاهی، آموزش، مصاحبه، تاریخ‌نگاری، مدارس، معلمان

۱- نویسنده و پژوهشگر تاریخ شفاهی، کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی؛ peymaneh.slh@gmail.com

تاریخ جایگزین: آموزش تاریخ با تاریخی که نیست!

زهیر صیامیان گرجی^۱

چکیده

«چه می شد اگر؟!» عبارت پایه تاریخ‌نگاری خلاف‌واقع (counterfactual historiography)، تاریخ‌های بدیل یا جایگزین (alternative histories)، تاریخ مجازی (virtual history)، تاریخ فرضی (hypothetical history)، و تاریخ ظنی (speculative history) در نظر گرفته می شود و در آنها با مفروض گرفتن گزاره ای برخلاف «واقع» و «واقعیتی» که رخ داده است نتیجه ای بر خلاف آنچه بوده تصور می شود. بحث نوشتار حاضر از همین نکته شروع می شود که در عین حال که مرزبندی دقیق و روشنی بین واقعیت نهایی و قطعی چیستی و چگونگی رخدادهای گذشته که به روایت تاریخ درمی آید یعنی «آنچه که بوده» وجود ندارد همانطور که در چرایی و توضیح علل و تبیین رخدادهای گذشته نیز ضرورت های علی و قطعی الصدور و جبرگرایی ساختاری، ترجیح موجهی در برابر مفاهیمی مانند امکانیت و تصادف ندارند. این نظم علی بازسازی شده رخدادهای با انتخاب نقطه مهم گذشته ای پرآشوب و تبیین از افق نظام هنجاری معاصر، توسط مورخ به روایت در می آید. بنابراین در مقابل تاریخ واقعی محدودی که مورخان مدعی بازیافت آن، روایت می کنند گذشته ای وسیعتر قرار دارد که با امکان های نامحدود می تواند تاریخ های واقعی دیگری را جایگزین کند و به روایت در آورد. هرچند در رویکرد تاریخ جایگزین با استفاده از «اگر این گونه نبود»، بحث از تاریخ های «ناواقع» است اما همین مبنا می تواند تاثیر روش شناختی را بر «تاریخ واقع» گرا نیز بگذارد که ادعای عینیت گرایانه آنها منطقی تر سازد. با توجه به مبحث فوق، مساله مقاله حاضر درباره اهمیت و چگونگی کاربرد تاریخ جایگزین یعنی تاریخ غیرواقعی در آموزش تاریخ واقعی است. اگر هدف و انتظار از آموزش تاریخ ملی را در عصر جهانی شدن اطلاعات و انقلاب فناوری های دیجیتال و برآمدن شهروندان جهانی دموکراتیک، ارتقای مهارت های تفکر انتقادی برای همزیستی مشترک از طریق واکاوی گذشته و تاریخ به مثابه تجربه زیسته انسان ها بدانیم، تا با یادگیری نسبیت داوری اخلاقی درباره رخدادهای گذشته انسان ها و مشارکت فعال در بازروایت های گشوده تاریخ های

متفاوت، درک انعطاف و فهم تنوع روش شناختی در گفتگوی با گذشته انسان ها و نیز شناخت وجوه تفسیری انتقادی بازیابی تجربه زیسته گذشتگان در روایت تاریخ، از آنها در زندگی روزمره شهروندی استفاده شود، آنگاه مبانی، مفاهیم و رویکرد و روش تاریخ های جایگزین می تواند امکانیت برآمده از «تاریخ ناواقع» را در مقابل قطعیت «تاریخ واقع» بکار گیرد تا مخاطبان آموزش تاریخ با تصور آنچه که «می توانست» رخ دهد، این درک را کسب کنند آنچه که «گفته می شود» در گذشته رخ داد، صرفاً یک تاریخ از میان تاریخ های ممکن است بنابراین با آموزش تاریخی که نیست درک پیچیدگی بازیافت تاریخی که هست مشخص تر می شود. در این مقاله تلاش می شود ظرفیت های روش شناختی را که این نوع نگرش فرضی در تاریخ برای ارتقای کیفیت فهم محقق از گذشته فراهم می آورد مورد بررسی قرار دهد و آنگاه می توان این نکته را مورد تامل قرار داد که کاربرد نگرش خلاف واقع در تاریخ جایگزین در روایت تاریخ ایران در این وضعیت تاریخی که قرار داریم به چه کار می آید در عین حال که در فلسفه علم تاریخ و به خصوص آموزش تاریخ چه جایگاهی خواهد داشت.

واژه های کلیدی: تاریخ جایگزین، آموزش تاریخ، تاریخ ایران، شرطی خلاف واقع، روایت تاریخ

فضای مجازی و آموزش تاریخ: فرصت‌ها و تهدیدها

جواد عباسی^۱

چکیده

چیرگی فضای مجازی بر زندگی انسان امروزی به گونه‌ای است که در نظر گرفتن آن به عنوان بستری برای شکل‌گیری و اجرای غیررسمی یک برنامه درسی پنهان (زیرزمینی) یا موازی گراف نیست. در این میان وقتی کار به علوم انسانی و درسی مانند تاریخ می‌رسد، اهمیت و حساسیت موضوع دوچندان می‌شود. زیرا از یک سو دسترسی به محتوای مرتبط با درسی مانند تاریخ آسان و تقریباً بی‌حدومرز است؛ به گونه‌ای که برخی را در مورد ضرورت و اهمیت تمرکز بر این دروس در برنامه‌های درسی دچار تردید کرده است و از سوی دیگر، تفاوت‌ها در گزارش و تحلیل در مورد هر رویداد و شخصیت تاریخی موجب سردرگمی پویندگان در فضای مجازی در رسیدن به درکی مناسب و قانع‌کننده از تاریخ شده است. افزون بر این، وجود یک برنامه درسی «رسمی»، یکپارچه و ایدئولوژیک در ایران زمینه را برای ژرف‌تر شدن این تفاوت‌ها و نوعی تقلیل میان این برنامه با برنامه درسی «غیررسمی»، که امروزه می‌توان فضای مجازی را مهم‌ترین جلوه‌گاه آن دانست، فراهم کرده است. در چنین شرایطی است که به نظر می‌رسد فضای مجازی یک فرصت کم‌نظیر، اما همزمان همراه با تهدیدهای جدی را برای آموزش تاریخ فراهم آورده است. گفتار پیش رو می‌کوشد مهم‌ترین این فرصت‌ها و تهدیدها را واکاوی کرده و پیشنهادهایی را پیش روی آموزشگران تاریخ و تاریخ‌آموزان قرار دهد.

کلیدواژه‌ها: آموزش تاریخ، فضای مجازی، ایدئولوژی، فرصت‌ها

بررسی ویژگی‌های داستانی رمان «تو در قاهره خواهی مرد» و نقش آن در آموزش تاریخ

سوده عباسی سرداری^۱

چکیده

رمان تاریخی «تو در قاهره خواهی مرد» اثری داستانی است که به حوادث و رخداد‌های مهم زندگی محمدرضا شاه پهلوی و دوران پرفراز و نشیب حکومت او بر ایران می‌پردازد. در این رمان نوآوری‌هایی وجود دارد که موجب کشش و جذابیت هنری، ادبی و معنایی گشته و آن را به عنوان الگویی برای داستان نویسی مؤثر و ارزشمند تبدیل کرده است. در این مقاله که به روش توصیفی-تحلیلی نوشته شده کوشیده‌ایم این نوآوری‌ها را بررسی کنیم؛ این عوامل در سه بخش زبانی، ادبی و محتوایی قابل پیگیری هستند. از نظر زبانی، به کارگیری زبان ساده و همه فهم، استفاده از تکرار واژگان و عبارات و بهره‌گیری از جملات کوتاه و پی در پی، سبب انسجام و گیرایی متن شده است. از نظر ادبی، به کارگیری گونه‌های متنوع صور خیال و آرایه‌هایی همچون تشبیه، استعاره، تشخیص، کنایه و تضاد، دروازه‌های هنر و زیبایی‌شناسی را بر روی متن گشوده است و از نظر محتوایی، آوردن مطالب تاریخی و مستند و تسلط دقیق نویسنده بر روی وقایع و رخداد‌های آن دوران، باعث پدید آمدن رمانی با مایه‌های نیرومند معنایی گشته است. این عوامل در کنار عناصر داستان‌نویسی همچون پیرنگ قوی، شخصیت‌پردازی مؤثر، زاویه دید جدید و صحنه‌پردازی واقعی و قابل درک، این رمان را به یکی از بهترین رمان‌های تاریخی دوران معاصر تبدیل ساخته است؛ بنابراین می‌توان آن را به عنوان متنی قابل استناد و آگاهی‌بخش به مخاطبان نوجوان معرفی نمود و امیدوار بود که مطالعه آن بتواند سبب افزایش آگاهی‌های نسل امروز شده و به صورت مکملی برای کتاب تاریخ معاصر دبیرستان در نظر گرفته شود.

واژگان کلیدی: تو در قاهره خواهی مرد، رمان، رمان تاریخی، تاریخ معاصر.

۱ - دکترای زبان و ادبیات فارسی - دبیر تاریخ دبیرستان رهنمای نوق از توابع رفسنجان،

تأثیر گفتمان آموزشی دوره مظفرالدین شاه بر جنبش مشروطه ایران (۱۳۱۳ تا ۱۳۲۴ ق.)

محمدرضا عسکرانی^۱

چکیده

با صدارت امین‌الدوله در زمان مظفرالدین‌شاه، انجمن معارف تشکیل شد و مدرسه‌های جدید گسترش یافت. فعالیت‌های مؤثری نیز برای نوسازی نظام آموزشی و بازنگری در شیوه‌های آموزش سنتی صورت گرفت. چگونگی تثبیت درس تاریخ در محتوای آموزشی مدارس جدید و تدوین کتاب‌های درسی تاریخ در این دوره، مسئله‌ای است که نویسنده با هدف شناسائی جایگاه محتوای آموزشی نخستین کتاب‌های درسی تاریخ در برانگیختن روحیه ملی‌گرایی بین دانش‌آموزان و با رویکرد «توصیفی — تحلیلی» و روش کتابخانه‌ای، می‌کوشد به این پرسش پاسخ دهد که درس تاریخ چگونه در گرایش به استقلال و آزادی‌خواهی دوران مشروطه تأثیر گذاشت؟ چنین فرض می‌شود که پرداختن به تاریخ باستانی و اسطوره‌ای در آثار درسی از موج نوگرایی فکری دوره قاجاریه تأثیر پذیرفت و در انتشار افکار ملی‌گرایانه مؤثر بود. این بررسی نشان می‌دهد: در دوره مظفری تاریخ به صورت مستقل در مدارس تدریس گردید و نخستین کتاب‌های درسی تاریخ در این دوره نوشته شد. بیشتر آثار درسی تاریخ نیز گرایش فراوانی به ترویج باستان‌گرایی و ملی‌گرایی داشته‌اند و در بروز نهضت مشروطه سهمیم گردیدند.

واژگان کلیدی: تاریخ‌نگاری درسی، مشروطه، باستان‌گرایی، ملی‌گرایی، تعلیم و تربیت

بازدید میدانی مکمل آموزش درس تاریخ

سعید عظیمی^۱، زهرا قضاوی^۲، وحید سعیدی^۳

چکیده

درس تاریخ به دلیل آنکه دانش آموزان را با هویت ملی، مذهبی و محلی آشنا می کند، یکی از درس های مهم آموزش و پرورش محسوب می شود. اما ماهیت غیر عینی درس تاریخ مشکلاتی را برای دانش آموزان فراهم کرده است به گونه ای که می توان گفت این درس را خشک، بی ارزش و غیر قابل انعطاف برای دانش آموزان جلوه داده است؛ لذا این مطالعه با هدف بررسی اهمیت بازدید پدیده های تاریخی در بهبود کیفیت آموزش این درس با بهره گیری از منابع مکتوب کتابخانه ای و نشریات معتبر اینترنتی به روش توصیفی- تحلیلی انجام شده است. بررسی های پژوهش نشان می دهد، به آن دلیل که دانش آموزان در بازدید از موزه ها و بناهای تاریخی به مشاهده مستقیم و بدون واسطه پدیده های تاریخی می پردازند؛ یادگیری آنان از درس تاریخ بسیار عمیق تر شده و به این درس و هویت ملی، مذهبی و محلی علاقه مند شده اند.

واژگان کلیدی: آموزش تاریخ، بازدید میدانی، موزه، هویت ملی.

۱ - کارشناس ارشد تاریخ، دبیر تاریخ منطقه جی اصفهان، azimi.s.210@gmail.com

۲ - کارشناس ارشد دانشگاه فردوسی مشهد

۳ - دکترای تاریخ اسلام، دبیر تاریخ شهرستان آران و بیدگل

راهکارهای کیفیت بخشی به آموزش تاریخ

نصرت خاتون علوی^۱

چکیده

علم تاریخ بر خلاف تصور عمومی به علت کاربردهای فراوان در زندگی کنونی بشر و دانستن فایده های دنیوی و اخروی برای او یکی از مهمترین دانش هاست. این علم به عنوان حافظه جامعه انسانی تمام تجربیات و دانش های گوناگون را از ابتدای خلقت تا کنون با همه فراز و نشیب های آن در دسترس انسان امروزی قرار داده و رابطه تنگاتنگی با بسیاری از علوم دارد و از دستاوردهای برخی علوم نظیر باستان شناسی، شیمی، زمین شناسی و ... استفاده می کند و اطلاعات با ارزشی در اختیار سیاستمداران، جغرافیدانان، ادیبان، منجمان و دانشمندان علوم دیگر قرار می دهد. اما باعث تأسف است که این علم در نظام آموزشی مورد بی مهری قرار گرفته و در جامعه نیز از جایگاه ارزشمندی برخوردار نیست. این مقاله به فواید مطالعه علم تاریخ از دیدگاه قرآن و برخی مورخان بزرگ پرداخته و جایگاه این علم در میان سایر علوم، قوانین حاکم بر آن و ارتباط تاریخ را با علوم دیگر مشخص می نماید و راهکارهایی برای کیفیت بخشیدن به آموزش تاریخ از طریق آموزش معلمان، غنی سازی محتوای کتاب های تاریخ، تغییر فضا و امکانات آموزش و تشکیل اتاق تاریخ در محیط آموزشی ارائه نموده است. ابتدا دیدگاه های صاحب نظران در این خصوص از کتاب ها و مقالات مختلف استخراج شده و با نقد و بررسی و جمع بندی نظرات آنها به روش توصیفی - تحلیلی ارائه پرداخته است.

واژگان کلیدی: اهمیت تاریخ - فواید تاریخ - آموزش تاریخ - اتاق تاریخ - تدریس it.

تاریخ شفاهی و جایگاه آن در آموزش و تاریخ نگاری

نصرت خاتون علوی^۱

چکیده

تاریخ شفاهی یکی از شیوه های پژوهش در تاریخ نگاری است که با ماهیت میان رشته ای در تحقیقات و پژوهش های علمی و تاریخی گسترش پیدا کرده است. تاریخ شفاهی مجموعه ای از اظهارات افراد زنده در مورد وقایع و رویدادهای زنده است. روش علمی در تاریخ شفاهی یعنی استفاده از مصاحبه فعال برای ضبط و ثبت تجارب شخصی افراد در حیطه ها و عرصه های مختلف جامعه انسانی است. تاریخ شفاهی با نقل روایت های انسانهای زنده ای سروکار دارد که در متن حوادث و رویدادها شرکت مستقیم داشتند و به گونه ای تاریخ زنده را مطرح می کنند. سوال اساسی این مقاله عبارت است که تاریخ شفاهی در پژوهش های تاریخی چه کاربردی دارد؟ یافته های تحقیق حاکی از آن است که تاریخ شفاهی از نوع تحقیق کیفی است و مجریان واقعی آن راویان وقایع می باشند که در حوادث نقشی به سزا دارند که با تسهیل گری مصاحبه گران به این امر مبادرت می ورزند. تاریخ شفاهی در مقایسه با تاریخ مکتوب، مستند و مهور، نوعی ویژه و خاص از تاریخنگاری می باشد که ابزار مطالعه آن، مصاحبه است. انسانها مخاطبین اصلی این تاریخنگاری می باشند. اخذ عقاید و آراء گوناگون و ضبط آن توسط مصاحبه گر یکی از مهمترین ویژگیهای این نوع پژوهش است.

کلید واژه: تاریخ نگاری، تاریخ شفاهی، وقایع، مصاحبه، جامعه انسانی.

بررسی عوامل موثر بر بسته شدن و انحلال مدارس نوین مازندران در عصر قاجار

علی اکبر عنایتی^۱

چکیده

به دنبال تحولات فرهنگی عصر قاجار، تاسیس مدارس نوین و گسترش علوم و فنون جدید مورد توجه نخبگان آن عصر قرار گرفت. از ابتدای پادشاهی مظفرالدین شاه، پس از شکل گیری مدرسه رشديه و انجمن معارف در تهران، در ولایات نیز بتدریج مدرسه های نوین افتتاح شدند. در همان سالها نخستین مراکز فرهنگی و مدارس نوین در مازندران توسط علاقمندان به بسط و توسعه معارف بنیاد نهاده شد، اما بخشی از آنها بنا به دلایل مختلفی سرانجامی جز بسته شدن و انحلال نیافتند و تداوم فرهنگی خود را حفظ نکردند. در این پژوهش تلاش شده است تا با استفاده از اسناد آرشیوی، منابع اصلی و روزنامه های عصر قاجار با روش توصیفی — تحلیلی، ضمن نگاهی گذرا بر چگونگی شکل گیری مدارس نوین، عوامل موثر بر تعطیلی و انحلال مدارس نوین در مازندران طی سالیهای ۱۲۸۰ تا ۱۳۰۴ش مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. یافته های پژوهش نشان می دهد عمده ترین موانع تاسیس مدارس نوین در مازندران شامل این موارد است: کمبود بودجه و امکانات مالی، حوادث سیاسی ملی و محلی و مخالفت های مذهبی.

کلید واژگان: قاجار، مدارس نوین، مازندران، ساری، بارفروش، آمل.

تأملی بر سرفصل و برنامه‌ریزی درس‌های کارشناسی آموزش تاریخ در دانشگاه فرهنگیان و لزوم بازنگری آن

شهرام غلامی^۱

چکیده

برنامه‌ریزی دوره کارشناسی تاریخ از هنگام تأسیس این رشته در دارالمعلمین مرکزی و سپس دانشگاه تهران از سال ۱۳۱۲ تاکنون بنا به فراخور نیازها و فلسفه حاکم بر نظام آموزشی کشور، بارها بازبینی و دچار تغییر و تحول شده است. حذف تربیت معلم سابق و برپایی دانشگاه فرهنگیان در سال ۱۳۹۰ با رویکردی آموزش‌محور، برنامه‌ریزی تازه‌ای را در رشته کارشناسی تاریخ پدید آورد که از لحاظ ترکیب واحدهای تخصصی، تربیتی و عمومی آن را از دوره‌های کارشناسی تاریخ سایر دانشگاه‌های کشور متمایز می‌کند. با این حال، این برنامه با چالش و موانع بسیاری روبرو بوده و معایب بسیاری دارد که بایستی برای آن چاره‌اندیشی شود. جستار پیش‌رو برآمده از تجربه نزدیک به یک دهه تدریس در دانشگاه فرهنگیان است و می‌کوشد تا با برشمردن برخی از معضلات مربوط به سرفصل‌های طراحی شده، در حد امکان راهکارهایی را ارائه دهد تا مورد توجه اعضای محترم هیات علمی و مسئولین امر واقع گردد. از جمله مواردی که در اینجا بدان اشاره می‌شود عبارت‌اند از: تداخل در عنوان واحدها، تکراری بودن عناوین درسی، دست نیافتنی بودن اهداف با توجه به محدودیت امکانات، عدم انطباق درس‌های تخصصی با دوره‌های کارشناسی دانشگاه‌های دیگر در نتیجه نداشتن منابع آموزشی مناسب است. در پایان، راهکارها و عناوین تازه‌ای پیشنهاد می‌شود. از جمله اینها پیشنهاد برای حذف و اضافه کردن برخی دروس است که با توجه وضعیت کنونی ایران و چالش‌های آن با همسایگانش برای حفظ تمامیت ارضی کشور و دفاع از هویت تاریخی آن مهم می‌باشد.

واژگان کلیدی: دانشگاه فرهنگیان، آموزش رشته تاریخ، آسیب‌شناسی منابع درسی،

تحلیل محتوای متن کتاب های درسی تاریخ باکاربست رویکرد گفتمانی-تاریخی روث وداک

ماندانا فرامرزی^۱

چکیده

تأسیس آموزش و پرورش در ایران، آموزش سنتی را دچار تحولی اساسی کرد. به موازات تغییرات ساختاری، مفاد و محتوای آموزش نیز دستخوش تغییراتی مطابق با گفتار رسمی حکومت ها شد. از آنجا که کارویژه نهاد آموزش به شکل مدرن آن، بازتولید و نهادینه سازی ایدئولوژی سیاست است. در این راستا، آموزش تاریخ از موقعیت ویژه تری برخوردار است، چراکه موضوع آن بررسی کشوری است با پیشینه دراز که در موقعیت حساس کنونی اش، می تواند با ارجاع به گذشته هویت بخش خود، جهت تحقق همگرایی ملی و به دنبال آن توسعه زیرساخت های فرهنگی و اقتصادی گامی مؤثر بردارد. دامنه تغییرات ساختاری در آموزش و پرورش، به تحول نظام آموزشی انجامید و کتابهای درسی مقاطع مختلف در سازمان تألیف کتاب های درسی، به صورت یکپارچه برای استفاده دانش آموزان چاپ و منتشر شدند. تحلیل محتوای کتاب های درسی تاریخ ماحصل پژوهش های "روث وداک" (Ruth Wodak) در این زمینه است. او در جایگاه پژوهشگر، به پنج سطح متفاوت در تحلیل متن ها به صورت بندی گزاره های علمی توجه می کند. این پژوهش درصدد است در دیالکتیک بین تاریخ، ایدئولوژی و قدرت، استراتژی های نهاد سیاست در خلق متن، تفسیر و گزینش گذشته را از محتوای کتاب های درسی تاریخ با توجه به رویکرد تحلیل گفتمان "روث وداک" مورد تحلیل و ارزیابی قرار دهد.

کلیدواژه ها: تحلیل محتوا، کتابهای درسی تاریخ، رویکرد گفتمانی تاریخی، روث وداک

پیرامون انتشار کتاب درسی تاریخ و تاریخ نویسی از دیدگاه محمدحسین ذکاالملک

مهرداد فردیار^۱

چکیده

هر چند تا حدودی اما اندک به نقش محمدعلی فروغی در زمینه تالیف اولین کتاب‌های درسی تاریخ مدارس جدید در ایران اشاره شده است اما به نقش، جایگاه و عملکرد محمدحسین ذکاالملک پدر محمدعلی فروغی کمتر توجه شده است. محمدحسین (۱۲۵۵-۱۳۲۵ ه.ق) ملقب به ذکاالملک از رجال معروف و روشنفکر عصر قاجار است که در دوره سلطنت مظفرالدین شاه قاجار، روزنامه «تربیت» را منتشر کرد و از نشریات پیشرو در آن زمان بود. برخی از کتاب‌های فرزندش محمدعلی (بعدها فروغی) با همت و تصحیح ایشان منتشر شده است. در این یادداشت تلاش شده است مطالب پراکنده در خصوص نظرات محمدحسین ذکاالملک در خصوص تاریخ و کتاب درسی تاریخ، و چاپ و انتشار آن کتاب درسی، جمع آوری و مورد ارزیابی قرار گیرد.

کلید واژه: محمدعلی فروغی، محمدحسین ذکاالملک، کتاب درسی، تاریخ، قاجار، شرکت مطبوعات، روزنامه تربیت.

بررسی رابطه میان میزان آشنایی دانش آموزان با میراث فرهنگی شهر اصفهان و دل‌بستگی آن‌ها به هویت ملی

محمدحسین فروغی^۱، احمد مختاری^۲

چکیده

هویت، پاسخ آگاهانه هر فرد از چیستی و کیستی خویش و هویت ملی احساس و ادراک یک ملت از خود است. هویت ملی هویتی فراگیر است که مؤلفه‌های متعددی مانند جغرافیا، تاریخ، فرهنگ، نظام سیاسی و منافع مشترک در شکل‌گیری آن نقش دارند. این مشترکات یک روح مشترک ملی ایجاد می‌کند که روابط و فرهنگ اجتماعی ساکنان یک کشور علیرغم ناهمگونی‌ها در پرتو آن شکل می‌گیرد و نقش «واسطه العقد» اجتماعی را بازی می‌کند. کاهش این روحیه مشترک می‌تواند زمینه‌ساز بی‌ثباتی سیاسی و بحران اجتماعی و مقدمه برای آثار زیان‌بار شود. میراث فرهنگی دربرگیرنده آداب و فرهنگ، تاریخ، اقتصاد و بسیاری دیگر از مؤلفه‌های هویتی است که شناخت آن‌ها می‌تواند در هویت ملی افراد مؤثر باشد. پژوهش حاضر به‌منظور سنجش رابطه میان آشنایی دانش آموزان متوسطه دوم اصفهان با میراث فرهنگی اصفهان با میزان دل‌بستگی ایشان به هویت ملی در سطحی گسترده با پراکندگی معقول انجام شده است. در بخش اول پرسش‌نامه این پژوهش، میزان آشنایی دانش آموزان با ۲۰ اثر معروف فرهنگی اصفهان سنجش شده و در بخش دوم دل‌بستگی‌های هویتی آنان با سؤالات مشخص اندازه‌گیری شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد میان آشنایی دانش آموزان با آثار فرهنگی و ملی با دل‌بستگی‌های هویت ملی آن‌ها رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد یعنی با افزایش شناخت دانش آموزان با میراث فرهنگی، دل‌بستگی به هویت ملی هم افزایش یافته است.

کلمات کلیدی: ایران، هویت ملی، آثار باستانی اصفهان، دانش آموزان اصفهان، میراث فرهنگی، تاریخ محلی.

۱ - دکترای تاریخ، مدرس بازنشسته دانشگاه فرهنگیان اصفهان، پست الکترونیک: vistygol@yahoo.com

۲ - کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، بازنشسته آموزش و پرورش ناحیه ۴ اصفهان

تأسیس دانش سرای عالی سپاه دانش (دانشگاه ابو ریحان بعدی) و تحولات آن

اقبال قاسمی پویا^۱

چکیده

تأسیس دانش سرای عالی سپاه دانش نتیجه طرح و اجرای برنامه سپاه دانش بود که در دهه چهل در ایران رخ داد. این تحولات به دنبال اقدام‌هایی بود که حکومتگران آمریکایی و متحدان آنها درصدد برآمدند برای جلوگیری از نفوذ اندیشه‌های سوسیالیستی در کشورهای جهان سوم به عمل آورند. یکی از این اقدامات، گسترش سوادآموزی همراه با آموزش برخی مهارت‌های لازم را در میان مردم این کشورها بود. کشور ایران به دلایل تاریخی از جمله همسایه بودن با اتحاد جماهیر شوروی، از این نظر وضعیت و اهمیت خاصی برای آمریکا داشت. البته ناگفته پیداست که برنامه‌های سوادآموزی به سبک نوین حدود هفت دهه پیش از آن از نیمه دوم عصر قاجاریه در ایران شروع و به خصوص در شهرها گسترش پیدا کرده بود. اما کارگزاران نظام آموزشی برنامه‌ای کلان و ساختارمند برای گسترش سواد در روستاها نداشتند. در این پژوهش تلاش شده است تا با استفاده از اندک داده‌های تاریخی و تجربه زیسته نگارنده ضمن نگاهی گذرا بر چگونگی شکل‌گیری سپاه دانش، عوامل موثر بر تأسیس، تداوم و عملکرد دانشسرای سپاه دانش (به ترتیب دانشگاه سپاهیان انقلاب و دانشگاه ابوریحان بعدی) مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد دانشگاه مذکور یکی از موفق‌ترین دانشگاه‌های کشور بود که در طی فعالیت ۱۵ ساله خود توانست در قالب برنامه‌ها و فوق برنامه‌های تعریف شده، ماموریت آموزشی، علمی و فرهنگی خود را به سامان رساند.

کلیدواژگان: سپاه دانش، دانشسرای عالی سپاه دانش، دانشگاه سپاهیان انقلاب، عملکرد

روان‌شناسی توده و تاریخ نگاری فرودستان؛ رهیافتی جدید در آموزش تاریخ

زهرا قدیانی نژاد (نویسندهٔ مسئول)^۱، حسین مفتخری^۲

چکیده

اهمیت تحلیل رفتار توده در شورش‌های مردمی از منظر روان‌شناسی و توجه به نقش فرودستان در تاریخ؛ منجر به شکل‌گیری دو رویکرد «روان‌شناسی توده» و «تاریخ‌نگاری فرودستان» گردید. شکل‌گیری روان‌شناسی توده ریشه در تغییر ترکیب جمعیتی اروپا بعد از انقلاب صنعتی دارد. اما خاستگاه تاریخ‌نگاری فرودستان؛ «مطالعات پسااستعماری» و شیوه «تاریخ‌نگاری از پایین» است. پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی-تبیینی، ضمن توضیح مفاهیم بحث برانگیز «توده» و «فرودست» و زمینه‌های شکل‌گیری «روان‌شناسی توده» و «تاریخ‌نگاری فرودستان» به بررسی نقش انسان‌های گمنام در تاریخ می‌پردازد که عاملیت آنان بستگی به حضورشان در میان جمعیت دارد. چگونگی قابلیت و توانمندی فرودستان؛ در فرآیند کنش آگاهانه یا غیرآگاهانه آنان در رویدادهای تاریخی سوال اصلی پژوهش می‌باشد. نگارنده می‌کوشد با رویکردی نظری و با بهره‌گیری از روان‌شناسی توده به بررسی این مساله بپردازد که همگرایی تاریخ و روان‌شناسی و وام‌گیری مورخان از دستاوردهای دانش روان‌شناسی، می‌تواند زمینه تبیین اعمال گروه‌های اجتماعی که در تاریخ رسمی غایب هستند را فراهم نماید. با مطالعه تاریخ از دیدگاه فرودستان، دانش‌پژوهان می‌توانند درک چند وجهی از تاریخ بدست‌آورند و بدین وسیله مهارت‌های تحلیلی و انتقادی خود را تقویت کنند و درک بهتری از پیچیدگی‌های اجتماعی و تاریخی و تصویری جامع‌تر و دقیق‌تر از گذشته بدست آورند.

کلیدواژگان: توده، فرودست، روان‌شناسی توده، تاریخ نگاری فرودستان، پسا استعمار

1 – Zahra.ghadiyani@gmail.com

2 – moftakhari@khu.ac.ir

ضرورت آموزش تاریخ

زهرا قلعه آقابابایی^۱

چکیده

یکی از مهمترین مسائل قرن ما که ذهن بسیاری از کارشناسان آموزشی را به خود مشغول کرده استفاده از روش های نوین آموزشی در مدارس است. شیوه های که بتواند مطالب آموزشی را به سادگی هر چه تمام تر به دانش آموزان منتقل کند و باعث شکوفایی ذهنی و عقلی آنان شود، حضرت علی (ع) می فرمایند: «فرزندانتان را بر آداب خود تربیت نکنید؛ چرا که آنان برای آینده و زمانی غیر از زمان شما آفریده شده اند.» در دهه های اخیر تلاش های زیادی در سیستم آموزشی کشور صورت گرفته تا از آموزش سنتی فاصله بگیریم و به جای آن از روش های تازه و بدیع که مبتنی بر نیازهای فردی دانش آموز و اجتماع باشد استفاده کنیم. در این بین علم تاریخ به عنوان یکی از مهم ترین شاخه های علوم انسانی سعی کرده تا با استفاده از علم و تکنولوژی دریچه ای جدید در آموزش تاریخ بگشاید. بی تردید جایگزین کردن روش های نوین به جای روش های سنتی کار آسانی نخواهد بود، و برنامه ریزی صحیح و سنجیده را می طلبد. و اتاق فکری که در آن برای نسل آینده برنامه ریزی شود.

کلمات کلیدی: تاریخ، آموزش نوین، معلمان، علوم انسانی

آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن)

رضا کُتی^۱

چکیده

آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (هوش مصنوعی) از طریق تاریخ، انسان، یادگیری ماشینی و داده ها انجام می شود. تاریخ مطالعه رخدادهای گذشته است و هوش مصنوعی مطالعه و تحلیل داده های بزرگ با استفاده از الگوریتم های خاص است. مزایای آموزش تاریخ و هوش مصنوعی شامل دسترسی به اطلاعات تاریخی و داده های بزرگ، بهبود تصمیم گیری و پیش بینی های دقیق تر است. از طریق آموزش تاریخ و هوش مصنوعی می توان مشکلات پیچیده را به دقت حل کرد و به رشد و پیشرفت در حوزه های مختلف کمک کرد. معایب آموزش تاریخ و هوش مصنوعی شامل محدودیت های مرتبط با اطلاعات تاریخی، داده های ناقص و تحلیل غلط داده ها است. همچنین، مصرف بالای انرژی و نیاز به زمان و منابع بیشتر نیز از معایب آموزش تاریخ و هوش مصنوعی است. با این حال، با بهره گیری از روش های مناسب برای جمع آوری و تحلیل داده ها و استفاده از الگوریتم های بهینه، می توان معایب آموزش تاریخ و هوش مصنوعی را کاهش داد و به کاربردهای مفید واقعی دست یافت. در این مقاله به بررسی و تحلیل آموزش تاریخ و هوش مصنوعی و مزایا و معایب آن می پردازیم.

واژگان کلیدی: آموزش، تاریخ، هوش مصنوعی، مزایا و معایب

بررسی آموزش تاریخ در سه کشور فارسی زبان (تاجیکستان، افغانستان و ایران)

مهدی کزازی^۱

چکیده

اگر تاریخ را یکی از عناصر اصلی شناخت جوامع و ملت‌ها بدانیم لازم است تا اتباع و ساکنان همه کشورها با آن به هر میزان ممکن و به هر شکل مخصوصا بواسطه آموزش آگاه شوند. بهترین راهکار این پدیده شاید از طریق کتابهای درسی از دوره ابتدایی تا پایان دوران اکادمیک و دانشگاهی می باشد در این میان نحوه آموزش تاریخ و محتوای آن در کشورهای فارسی زبان ایران، تاجیکستان و افغانستان می‌تواند حائز اهمیت باشد. از اینرو لازم است با کالبد شکافی آموزش درس تاریخ در طی یک دوران حدودا ۲۰ ساله در این کشورها، نمایی هر چند ساده از درس تاریخ را ترسیم کرد. دستاورد مقاله حاکی است همگرایی سه کشور مذکور در عرصه آموزش تاریخ با عنایت اشتراکات زبانی، دینی، فرهنگی، تاریخی و می‌تولند منشا تحولات جدیدی از منظر هویتی و تمدنی باشد و حتی به عنوان یک بلوک قدرتمند فرهنگی ایفا نقش نماید.

کلیدواژه‌ها: تاریخ، ایران، تاجیکستان، افغانستان، همگرایی

کارکرد تاریخ شفاهی در عرصه های نوین مطالعات تاریخی و میان رشته ای در آموزش تاریخ

مجتبی گراوند^۱، داریوش نظری^۲، طاهره نظری ایلخانی آبادی^۳

چکیده

دیرینگی تاریخ شفاهی را به قبل از اختراع خط می‌رسانند زمانی که انتقال مفاهیم انسانی از راه نقل روایات شفاهی به صورت سینه به سینه میسر بوده است. در اسلام نیز شکل عمده انتقال احادیث و روایات در آغاز اسلام به صورت نقل شفاهی احادیث بوده است. بررسی منابع به جای مانده از گذشته تاریخ کشورمان نشان می‌دهد که یکی از اشکال عمده تاریخ‌نگاری و انتقال اطلاعات توسط مورخان گذشته نقل از دیگران و سایر شاهدان وقایع بوده است. بسیاری از منابع با ارزش تاریخ کشورمان مانند تاریخ بلعمی، جهانگشای جوینی، ظفرنامه شامی و... از روایات شفاهی بسیار استفاده کرده‌اند. امروز تاریخ شفاهی در دنیا با وجود انجمن‌های بین‌المللی و صدها مرکز دانشگاهی و تحقیقاتی بسیار گسترش یافته و در دانشگاه‌ها، مدارس، جوامع مختلف به عنوان ابزار آموزشی و تحقیقاتی مورد استفاده قرار می‌گیرد. خصوصاً در دبیرستان‌ها به عنوان یک روش پژوهشی جهت یادگیری و فهم تاریخ کاربرد موثری دارد. بنابراین، اهمیت انجام پروژه‌های تاریخ شفاهی در مدارس را به عنوان یکی از مهم‌ترین مراکز در آموزش تاریخ از دیدگاه‌های مختلفی می‌توان بررسی نمود. در نتیجه دانش‌آموزان تاریخ‌های شفاهی را به عنوان نقطه آغازی برای تحقیق درباره تاریخ اجتماعی خانواده، مدرسه، دین، آداب و رسوم خود استفاده خواهند کرد. پژوهش پیش رو کیفی بوده و با روش توصیفی-تحلیلی در صدد ارائه نمونه‌های کاربردی برای پرداخت به تاریخ شفاهی در مدارس به عنوان عرصه ای نوین برای اهمیت مطالعات تاریخی و میان رشته ای است.

واژگان کلیدی: تاریخ شفاهی، آموزش تاریخ، مدارس

۱- دانشیار تاریخ اسلام دانشگاه لرستان garavand.m@lu.ac.ir

۲- دانشیار تاریخ اسلام دانشگاه لرستان nazari.d@lu.ac.ir

۳- دانشجوی دکتری تاریخ اسلام دانشگاه لرستان tahherehnazari@yahoo.com

آموزش فهم‌پذیری مفهوم امر واقع و روایت در تاریخ بر پایه‌ی فیلم راشامون

حسام محمدزاده^۱، نورالله پهلوان^۲، میلاد مرادی^۳

چکیده

امر واقع و روایت، دو مفهوم بنیادین در تاریخ هستند که عمدتاً از سوی دانش‌آموختگان تاریخ خلط معنایی پیدا می‌کنند و بعضاً نیز هر دو را معادل همدیگر قرار می‌دهند. در حالی که امر واقع اشاره به رویدادی در تاریخ دارد که بر سر آن اجماع و اتحاد وجود دارد. اما، روایت به توصیف‌هایی که مورخان و راویان از یک امر واقع برمی‌سازند اشاره دارد. این پژوهش بر پایه روش انتقادی به بررسی دو مفهوم امر واقع و روایت بر پایه‌ی فیلم راشامون ساخته آکیرا کوروساوا^۱ (۱۹۵۰) پرداخته است. یافته‌های تحقیق نشان از این دارد که می‌توان با استفاده از فیلم به آموزش مفاهیم بنیادین تاریخ پرداخت. بررسی‌های فیلم راشامون به خوبی نسبت مورخان و راویان را با امر واقع و روایت نشان می‌دهد که بر سر یک رویداد (قتل) چند رولیت وجود دارند که هر کدام از منظر موقعیت سوژه‌گی راویان روایت شده‌اند و به نوعی هر راوی (فرو دست، لمپن، فمینیستی، نخبه) داستان خاص خود را دارد. همچنین، این پژوهش نشان می‌دهد که طرح سؤالاتی از قبیل معتبرترین و موثق‌ترین و صادق‌ترین کتاب و مورخ، از بنیان مشکل دارد و با وجود جنگ روایت‌ها نمی‌توان به این قبیل سؤالات پاسخ جامع و مانع داد و باید موقعیت سوژه‌ها را در بر ساخت روایات لحاظ کرد.

واژه‌گان کلیدی: امر واقع، روایت، آکیرا کوروساوا، راشامون، سوژه.

۱. دانشجوی دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی،

Hesam3009@gmail.com

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد تاریخ اسلام، دانشگاه شهید بهشتی، vareshva28@yahoo.com

۳. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مطالعات خلیج فارس، دانشگاه تهران، moradi.milad@ut.ac.ir

کاربرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ

حسین محمدی^۱

چکیده

هوش مصنوعی با توان و قدرت بی نظیرش در حال تغییر چهره جهان است و بخش آموزش نیز به سرعت در حال رشد است. پیشرفت تکنولوژی باعث ایجاد تغییرات در بسیاری از صنایع و علوم شده است که آموزش تاریخ نیز از این قاعده مستثنا نیست. هوش مصنوعی Artificial Intelligence (AI) یک فناوری کاملاً جدید یا موضوعی ناشناخته نیست و صحبت از آن به دهه‌های گذشته برمی گردد. این فن آوری همچنین روش یادگیری دانش آموزان و دانشجویان را تحت تأثیر قرار می دهد. اگرچه نمی تواند حضور معلمان و مدرسان تاریخ را به طور کامل از بین ببرد، اما استفاده از هوش مصنوعی در حوزه آموزش تاریخ ایده بسیار خوبی برای بهینه کردن روش های آموزشی سنتی تاریخ است. در این پژوهش بدنبال پاسخ به این سوال هستیم که نقش و کاربرد هوش مصنوعی در آموزش تاریخ چیست؟ یافته های نشان می دهد که در آینده ای بسیار نزدیک هوش مصنوعی می تواند ضمن حفظ، گسترش و تکمیل فرایند های آموزش سنتی تاریخ، در زمینه یادگیر شخصی، دسترسی جهانی، تولید محتوای هوشمند، دسترسی همیشگی و شبیه سازی حوادث و رویدادهای تاریخی نقشی بسیار ارزنده در ماندگاری آموزش تاریخ داشته باشد. روش تحقیق بصورت توصیفی و تحلیلی و بر اساس منابع کتابخانه ای می باشد.

واژه های کلیدی: هوش مصنوعی، آموزش، تاریخ

نخستین مؤلفان کتاب های درسی رسمی تاریخ

محمد رضا معلمان^۱، فاطمه حاجی پور^۲

چکیده

از میانه دوره قاجار با ورود نهادهای آموزشی جدید مانند دارالفنون، مدارس جدید و... نیاز به کتاب های درسی تاریخ به وجود آمد. برای رفع این نیاز، تا اواخر دوره قاجار ترجمه کتاب های تاریخ و تدوین کتاب های درسی تاریخ بر اساس پروگرام روش معمول بود. در دوره رضاشاه آموزش عمومی در حوزه گفتمان دولت قرار گرفت و ضرورت تدوین کتاب های درسی رسمی ایجاد شد. هیأت وزیران در سال های ۱۳۰۷ و ۱۳۱۷ش ابتدا انحصار تدوین کتاب های درسی دوره ابتدایی و سپس کتاب های دوره دبیرستان را در اختیار دولت قرار داد. این پژوهش بر اساس روش تحقیق تاریخی، با بهره گیری از اسناد و منابع مربوط به آن دوره، در پی یافتن پیشینه نخستین مؤلفان کتاب های درسی رسمی تاریخ است. با مطالعات انجام شده بخشی از پیشینه اولین مؤلفان کتاب های درسی رسمی تاریخ مشخص گردید؛ اولین کتاب درسی رسمی تاریخ دوره دبستان توسط غلامرضا رشید یاسمی برای تدریس در سال پنجم و ششم ابتدایی تدوین شد. برای دوره دبیرستان پایه های اول، دوم و سوم دبیرستان گروهی از مورخان آن دوره شامل سعید نفیسی، عبدالحسین شیبانی، غلامرضا رشید یاسمی، نصرالله فلسفی، صادق رضازاده شفق و حسین فرهودی اقدام به تألیف کتاب های درسی رسمی تاریخ کردند.

واژگان کلیدی: کتاب درسی رسمی، تاریخ، ابتدایی، دبیرستان، رضاشاه.

۱- دبیر تاریخ آموزش و پرورش استان البرز، دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام،

rezamoaleman@yahoo.com

۲- دبیر تاریخ آموزش و پرورش استان البرز، دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام،

fatemehajipour@yahoo.com

مغفول ماندن معماری ایران عصر پهلوی، در کتاب درسی تاریخ معاصر ایران

رزا معماری^۱

چکیده

برای مطالعه تاریخ هر دوره، علاوه بر لزوم بررسی تاریخ سیاسی، نیاز به بیان وضعیت هنر و معماری برای درک شرایط فرهنگی جامعه احساس می شود. یکی از مباحث مهمی که در کتاب تاریخ معاصر مدارس مهجور مانده، بی توجهی به معماری ایران در دوره پهلوی است. از آنجا که کتاب درسی به عنوان مهمترین وسیله یادگیری مورد رجوع فراگیران است و با توجه به بحث هویت بخشی به دانش آموزان و نقش درس تاریخ در این زمینه پرداختن به این مبحث حائز اهمیت است. پژوهش حاضر، با طرح این پرسش بنیادین که «معماری ایران در دوره پهلوی اول و دوم چه تفاوت و شباهتهایی داشته است؟» دریافته است که معماری ایران در دوره پهلوی اول، از نظر سبک با دوره پهلوی دوم تفاوت زیادی دارد. معماری دوره پهلوی اول، با ایجاد سبک ملی از تلفیق معماری آلمان عصر هیتلر و آثار تخت جمشید و دوران اسلامی شکل گرفت. در حالیکه در دوره پهلوی دوم، معماری پیش از مدرن و مدرن، سبک بین الملل و سبک معماری ملی یا پیوندی ایجاد گردید. این امر در استفاده از مصالح و تزیینات بناها و آثار معماری برجای مانده تاثیر گذاشت. شباهت هر دو حکومت در شهرسازی و تلاش در تلفیق معماری ایران با اروپا بوده است. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی است. شیوه تحقیق کتابخانه ای است.

کلیدواژگان: سبک معماری، تجدد، معماری سنتی، معماری مدرن، سبک ملی

غفلت از هنر ایران دوره پهلوی در کتاب درسی تاریخ معاصر ایران (با تاکید بر بررسی موسیقی، سینما)

رزا معماری^۱

چکیده

کتاب تاریخ معاصر دبیرستان به عنوان یک کتاب مرجع برای دانش آموزان، تنها به بررسی تاریخ سیاسی پرداخته و هیچ توجهی به تاریخ فرهنگ و هنر ایران معاصر، نداشته است. این مساله یک گسست بین کتابهای تاریخ نونگاشت متوسطه و کتاب تاریخ معاصر ایجاد نموده است. از آنجایی که کتاب فوق در تمامی رشته‌ها تدریس می‌گردد، نقش زیادی در هویت بخشی به فراگیران دارد. بنابراین لزوم بازنگری در این زمینه کاملاً احساس می‌شود. به علت وسعت هنر، در این مجال تنها به دو مقوله موسیقی و سینما پرداخته شده است. این مقاله با طرح سوال بنیادین «چه تفاوتها و شباهتهایی در هنر موسیقی و سینما در دوره پهلوی اول و دوم وجود داشته است؟» دریافته است که، موسیقی و سینما در هر دو دوره مورد توجه بوده است. موسیقی سنتی ایران در دوره حکومت پهلوی اول به علت سپردن مسئولیت آن به افراد تحصیلکرده در غرب، که موسیقی سنتی ایران را فاقد وجه علمی می‌دانستند، دچار افول شد و موسیقی غربی در ایران گسترش یافت. اما در دوره پهلوی دوم تلاشهایی در جهت آشتی با موسیقی سنتی و تلفیق این موسیقی با موسیقی غربی صورت گرفت. در زمینه سینما هر دو حکومت از آن به عنوان عامل تبلیغاتی و روشی برای تعیین خط فکری جامعه و کنترل افکار استفاده نمودند و از این رو سانسور به شدت اجرا می‌شد. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی بوده و شیوه تحقیق، کتابخانه ای است.

کلیدواژگان: موسیقی سنتی، موسیقی کلاسیک غربی، موسیقی ترکیبی

غفلت از تاریخ فلسفی یا درک فیلسوفانه از تاریخ

علیرضا ملائی توانی^۱

چکیده

هستی‌های تاریخی انسان‌محور، موضوع روایت‌پردازی‌های مورخان است. این روایت‌پردازی‌ها در قامت متن‌های تاریخ‌نگارانه آراسته می‌شوند. روشن است که بازتاب همهٔ اندیشه‌ها، عقیده‌ها و کنش‌های بشر در متن‌ها و گزارش‌های تاریخی ناممکن است. زیرا همهٔ آنچه که در متن‌ها یا منابع تاریخی منعکس می‌شود، گوشهٔ بسیار کوچکی از انبوه رویدادهایی است که در زندگی بشر رخ داده‌اند. این رویدادها به خودی خود قابل فهم نیستند تنها با تلاش تاریخ‌نگاران و متفکران تاریخ است که معنادار و قابل فهم می‌شوند. درست از همین جاست که تفکر، تخیل، تعقل و معرفت تاریخی و در یک کلام علوم تاریخی پدیدار می‌شوند. رخدادهای تاریخی را می‌توان به گونه‌های متفاوتی نگریست و به هر رخداد وزن و اعتبار متفاوتی داد. نکته اینجا است که تاریخ‌پژوهان همچون همهٔ اندیشمندان علوم انسانی و اجتماعی بین رخدادها و نوع نگرش به آنها نگاه سلسله مراتبی و درجاتی قائلند. رویدادهای تاریخی را از منظر گونه‌شناسی می‌توان به دو دسته تقسیم کرد: نخست، حادثه‌ها و دوم فرایندها و تحولات. اما از منظر نوع رهیافت و نگرشی که به آنها داریم می‌توان دو نوع را از هم بازشناخت: نخست، نگرش خردنگر (مورخانه) و دوم، نگرش کلان‌نگر (درک فلسفی). در رهیافت خردنگر رویدادهای تاریخی به صورتی مجزا، منفرد و متمایز از یک‌دیگر نگریسته می‌شوند و در رهیافت کلان‌نگر به عنوان بخشی از یک فرایند. دربارهٔ نگاه مورخانه و کم و کیف آن اختلاف نظر چندانی وجود ندارد. زیرا مدام در رشتهٔ تاریخ از آنها سخن به میان می‌آید. اما مساله این است که درک کلان و کلی‌نگر یا درک فلسفی/ فیلسوفانه از تاریخ چیست؟ چرا مورخان به سوی آن نمی‌روند و دربارهٔ روش‌های آموزش و توسعهٔ آن بحث نمی‌کنند؟ این نوشتار می‌کوشد این نوع از نگاه به هستی‌های تاریخی را ارزیابی و تحلیل کند و از اهمیت و دستاوردهای آن سخن براند. این مقاله سرانجام نتیجه می‌گیرد که تاریخ‌نگاران چنان در روش‌های جزیی نگر غرق شده‌اند که گویی نه راه

بازگشتی دارند و نه روش‌های دیگری می‌شناسند. در حقیقت، یکی از ضعف‌های بزرگ آموزش تاریخ در ایران امروز (چه در مدرسه و چه در دانشگاه) غفلت از نگرش‌های کلان، کلی‌نگری و درک فرایندی و فلسفی از تاریخ است. زیرا این راه‌ها و نگرش‌های کلان و کلی‌نگر را به دانش‌های دیگر وانهاده‌اند و تا این رهیافت به نظام آموزشی رشته تاریخ بازنگردد امکان استنباط‌های تاریخی، تعقل تاریخی، تفکر تاریخی، نظریه‌پردازی تاریخی، درک مساله‌های تاریخی و عبور از بن‌بست‌های تاریخ‌ورزی در ایران امروز ناممکن است.

واژگان کلیدی: درک فلسفی، نگاه فرایندی، نگرش‌های کلان، نگرش‌های مورخانه، رهیافت‌های فلسفی به تاریخ

بررسی عملکرد خدمات آموزشی زنان در دوره پهلوی دوم

نسرین میراخورلو^۱

چکیده

خدمات آموزشی زنان در دوره پهلوی دوم، از موضوعات مهم و کاربردی است که در محتوای کتاب درسی تاریخ معاصر ایران مورد غفلت قرار گرفته است. اقدامات آموزشی و فرهنگی زنان یکی از موضوعات مصوب قانون خدمات اجتماعی زنان بود که در ۱۳ تیر ماه ۱۳۴ به تصویب مجلس شورای ملی و ۱۵ خرداد همان سال به تصویب مجلس سنا رسید. این قانون به منظور سهیم کردن زنان در تحولات اجتماعی و اجرای اصول انقلاب شاه و مردم مطرح شد. مقاله حاضر با روش توصیفی و منابع کتابخانه‌ای سعی دارد به این سوال پاسخ دهد که خدمات آموزشی زنان چگونه می‌توانند در آگاهی بخشی بازه زمانی خود و آیندگان تاثیر گذار باشد؟ فرضیه این پژوهش: نگاه خدمات آموزشی زنان بویژه در خصوص مبارزه با بیسوادی و مد نظر قرار دادن رشد فرهنگی، از مولفه‌های قدرتمند در افزایش آگاهی از تحولات فرهنگی ناشی از جامعه امروز است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، براساس منابع کتابخانه‌ای، خدمات آموزشی زنان تحت قانون خدمات اجتماعی مطرح شد. این قانون، در قالب تشکیلات فرهنگی و آموزشی مانند پیکار بایسوادی، سازمان زنان و سپاهیان دانش در قبال نیاز مردم بخصوص کودکان و نوجوانان، نقش مهمی در توسعه آموزش و رشد علمی دوره پهلوی دوم داشت. مطرح شدن موضوع خدمات آموزشی زنان جامعه امروز در کتاب درسی تاریخ، ضمن افزایش علاقه دانش آموزان و پیوند مطالب با مسائل روز، به معلمان کمک می‌کند روحیه فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان را تقویت کنند.

واژگان کلیدی: کتاب تاریخ معاصر ایران، زنان، خدمات آموزشی، مجلس شورای ملی، پهلوی دوم

چرایی و چگونگی استفاده از بازی‌های رایانه‌ای در آموزش و یادگیری تاریخ

نرگس خاتون میرحسینی^۱

چکیده

از آنجایی که یادگیری تاریخ به طور سنتی بر داستان‌سرایی تکیه دارد یکی مباحث آموزشی ملال‌آور به شمار می‌رود. از این‌رو، پژوهشگران همواره در تلاش‌اند تا با کشف روش‌های خلاقانه یادگیری تاریخ را لذت‌بخش نمایند. یکی از این روش‌ها استفاده از بازی‌های رایانه‌ای در آموزش و یادگیری تاریخ است؛ لذا، هدف این پژوهش معرفی ویژگی‌های نهفته در این بازی‌ها و چگونگی استفاده از آنها در آموزش و یادگیری تاریخ است. دستاورد این مقاله حاکی است که استفاده از بازی‌های رایانه‌ای می‌تواند علاوه بر ایجاد سرگرمی، اطلاعات تاریخی کسل‌کننده را به شکلی جذاب به دانش‌آموزان بیاموزد و به آنان کمک کند به شیوه‌ای لذت‌بخش نام اشخاص، مکان‌ها و زمان رویدادها را بیاموزند و به یادگیری تاریخ علاقه بیشتری نشان دهند. این مقله داده‌های خود را از طریق مطالعه منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی گردآوری و به روش توصیفی - تحلیلی ارائه کرده است.

کلمات کلیدی: بازی‌های رایانه‌ای، بازی‌های آموزشی، آموزش تاریخ، یادگیری تاریخ

آموزش تاریخ و هوش مصنوعی (محاسن و معایب آن)

هلپا نجف زاده^۱

چکیده

امروزه هوش مصنوعی نقش بسیار مهمی در زندگی انسان دارد، آموزش، پایه و اساس نسل های آینده بشر را بنا می کند، بنابراین منطقی است از هوشمندانه ترین و پیشرفته ترین فناوری ها برای این حوزه استفاده شود. کاربرد هوش مصنوعی در آموزش، مبحثی است که مورد توجه سیستم های آموزش قرار گرفته و کیفیت آموزش را بسیار بالا برده است. این ابزار مفید می تواند در بهبود روش های آموزشی، افزایش تاثیرگذاری تدریس، طراحی مسیر تدریس، و روش ارزیابی در کنار معلم باشد. ما در این مقاله سعی داریم به بررسی اثر هوش مصنوعی بر آموزش تاریخ، مزایای استفاده آن و حتی معضلات آن در آموزش تاریخ بپردازیم. با توجه به نتایج حاصل شده می توان گفت که هوش مصنوعی در آموزش به خصوص در آموزش تاریخ نقش یک مشاور همیشه همراه را ایفا می کند. بنابراین کاربرد هوش مصنوعی در اثربخشی آموزش تاریخ نقش به سزایی دارد و تا حدودی از کاستی های تدریس سنتی، استرس و فشار کاری معلم و دانش آموز می کاهد اما هرگز نمی تواند جایگزین معلم شود زیرا هوش مصنوعی وضعیت روانی و اجتماعی دانش آموز را درک نمی کند.

کلمات کلیدی: هوش مصنوعی، آموزش تاریخ، مزایا، معایب

وضعیت سپاه ایران در جنگ های ایران و روسیه

رضوان نعمتی^۱

چکیده

سلسله قاجار با لشکرکشی به قفقاز شروع می شود و شش سال بعد از به سلطنت رسیدن دومین پادشاه قاجار، جنگ های دوره اول ایران و روس آغاز می گردد که نتیجه آن از دست رفتن بخشی از شمال غربی ایران می باشد. علاوه بر دیپلماسی ناکارآمد ایران، وضعیت سپاه نیز نقش مهمی در این شکست ها داشته است که این مقاله به روش کتابخانه ای و به شیوه توصیفی - تحلیلی بر آن است به این سوال اساسی پاسخ دهد که وضعیت ارتش ایران از لحاظ آدات و ادوات جنگی و نیروی نظامی به چه شکلی بوده است و با وجود این که قشون ایران از نظر سازمانی و ساختاری، ضعیف تر از ارتش روسیه بوده است چگونه توانسته است در دوره اول، ده سال تمام در مقابل ارتش روسیه از خود مقاومت نشان دهد و پایداری کند. بر اساس بررسی های به عمل آمده نقش دولتمردان و بیگانگان نیز هم در سازماندهی و تقویت ارتش ایران و هم در مقابله با شکل گیری ارتشی سازمان یافته بسیار حائز اهمیت است که در این مقاله به آن پرداخته شده است. آشنایی فراگیران با ابزارآلات جنگی و وضعیت سپاه در دوران جنگ های ایران و روس کمک می کند تا دانش آموز درک درست تری از وقایع و اوضاع جنگ در آن دوران داشته باشد.

واژه های کلیدی: ارتش، عباس میرزا، سواره نظام، توپخانه، پیاده نظام، گاردان

